

ΑΠΟΦΑΣΗ 502*/VI/2010
Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

Συνεδρίασε στην Αίθουσα Συνεδριάσεων του 1^{ου} ορόφου του κτιρίου των γραφείων της, επί της οδού Κότσικα 1Α, Αθήνα, την 14^η Μαΐου 2010, ημέρα Παρασκευή και ώρα 09:54 (μετά από αναβολή της αρχικώς προγραμματισθείσας συνεδρίασης για την 6.5.2010), με την εξής σύνθεση:

Πρόεδρος: Δημήτριος Κυριτσάκης

Μέλη: Ανδρέας Μαρκάκης,
Ασημάκης Κομνηνός,
Δημήτριος Λουκάς,
Νικόλαος Τραυλός,
Δημήτριος Αυγητίδης και
Φραγκίσκος Αρμάος, λόγω δικαιολογημένου κωλύματος του τακτικού μέλους Βασιλείου Νικολετόπουλου.

Γραμματέας: Παρασκευή Α. Ζαχαριά.

Θέμα της συνεδρίασης ήταν η λήψη απόφασης επί της αυτεπάγγελτης έρευνας της Γενικής Διεύθυνσης Ανταγωνισμού (εφεξής «ΓΔΑ») σε εταιρίες διύλισης πετρελαιοειδών με σκοπό τη διερεύνηση πιθανών παραβάσεων του Ν. 703/1977, όπως ισχύει, σε συνδυασμό και με την από 10.7.2009 μεταγενέστερη καταγγελία του **Συνασπισμού της Αριστεράς, των Κινήματων και της Οικολογίας** (εφεξής «ΣΥΡΙΖΑ») για πρακτικές καρτέλ στην αγορά διύλισης πετρελαίου.

Η ως άνω συνεδρίαση, ορίσθηκε μετά από αίτημα αναβολής της αρχικώς προγραμματισμένης για την 6.5.2010 συνεδρίασης, το οποίο υπέβαλε ο ΣΥΡΙΖΑ, λόγω αδυναμίας παράστασης κατά την αρχικώς ορισθείσα ημέρα συνεδρίασης του Προέδρου και των Βουλευτών της Κ.Ο. του.

Η συνεδρίαση ξεκίνησε στις 09:54 αντί για τις 09:30, όπως αρχικώς είχε προγραμματιστεί, λόγω της καθυστερημένης προσέλευσης του πληρεξουσίου δικηγόρου του ΣΥΡΙΖΑ, ο οποίος ζήτησε νέα αναβολή της συζήτησης ώστε να προετοιμαστεί επί της δικογραφίας, λόγω ανάληψης της υπόθεσης την προηγούμενη ημέρα.

* Από την παρούσα απόφαση έχουν παραλειφθεί, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ.7 του Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ 1890/Β'/29.12.2006), τα στοιχεία εκείνα, τα οποία κρίθηκε ότι αποτελούν επιχειρηματικό απόρρητο. Στη θέση των στοιχείων που έχουν παραλειφθεί υπάρχει η ένδειξη [...]. Όπου ήταν δυνατό τα στοιχεία που παραλείφθηκαν αντικαταστάθηκαν με ενδεικτικά ποσά και αριθμούς ή με γενικές περιγραφές (εντός [...]).

Στη συζήτηση παρέστησαν για τις νομίμως κλητευθείσες εταιρίες α) **ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΑΕ** (εφεξής «ΕΛ.ΠΕ»), ο νόμιμος εκπρόσωπός της Απόστολος Ριζάκος μετά των πληρεξουσίων δικηγόρων της Νικόλαου Κοσμίδη και Σταμάτιου Δρακακάκη και β) **ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ** (εφεξής «ΜΟΗ»), οι νόμιμοι εκπρόσωποί της Γεώργιος Προυσανίδης και Ρελίνα Κοντογιάννη μετά των πληρεξουσίων δικηγόρων της Αναστασίας Δρίτσα και Χρήστου Πίλαφά. Για τον Συνασπισμό της Αριστεράς, των Κινημάτων και της Οικολογίας εμφανίστηκε ο δικηγόρος Αθηνών Δημήτριος Κλοκοτάρας.

Στην αρχή της συζήτησης, ο Πρόεδρος έδωσε το λόγο στους πληρεξουσίους δικηγόρους των εταιριών ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ, οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί του νέου αιτήματος αναβολής του ΣΥΡΙΖΑ και ζήτησαν από την Επιτροπή, την απόρριψή του.

Κατόπιν, προχώρησε σε μυστική διάσκεψη και αφού έλαβε υπόψη της το σχετικό αίτημα του ΣΥΡΙΖΑ και τα όσα προφορικά εξέθεσαν και ζήτησαν τα ενδιαφερόμενα μέρη, ομόφωνα αποφάσισε να απορρίψει το νέο αίτημα αναβολής. Μετά την εκφώνηση της απόφασης ο Πρόεδρος κάλεσε τον Δημήτριο Κλοκοτάρα να παραμείνει στη διαδικασία, αλλά αυτός δεν αποδέχθηκε την πρόταση του Προέδρου και αποχώρησε από τη συζήτηση της υπόθεσης.

Στη συνέχεια και μετά την αποχώρηση του πληρεξουσίου δικηγόρου του ΣΥΡΙΖΑ, το λόγο έλαβε ο αρμόδιος Εισηγητής Ασημάκης Κομνηνός, ο οποίος ανέπτυξε συνοπτικά την υπ' αριθ. πρωτ. οικ. 649/29.1.2010 Εμπιστευτική Έκθεσή του και πρότεινε, για τους λόγους που αναφέρονται αναλυτικά σε αυτήν, να κριθεί ότι:

- α) Οι συμφωνίες προμήθειας πετρελαιοειδών μεταξύ των εταιριών διύλισης και των εταιριών εμπορίας δεν εμπίπτουν στα άρθρα 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ ως μη περιορίζουσες τον ανταγωνισμό.
- β) Δεν προέκυψαν αποδείξεις από την διαδικασία ότι στις σχετικές αγορές διύλισης πετρελαίου συντρέχουν οι προϋποθέσεις του Ν. 703/1977 ή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ, δηλαδή συμφωνίες, εναρμονισμένες πρακτικές ή κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, αποτέλεσμα των οποίων θα μπορούσε να είναι η διαμόρφωση αδικαιολόγητα υψηλών τιμών καθώς και στρέβλωση του επιπέδου του ανταγωνισμού εν γένει.

Κατόπιν το λόγο έλαβαν οι νόμιμοι εκπρόσωποι των ανωτέρω επιχειρήσεων και οι πληρεξούσιοι δικηγόροι αυτών, οι οποίοι ανέπτυξαν τις απόψεις τους (βασιζόμενοι και στα γραπτά υπομνήματα που είχαν ήδη υποβάλει εντός της ταχθείσας προθεσμίας πριν τη συζήτηση της υπόθεσης), απάντησαν σε ερωτήσεις που τους υπέβαλαν ο Πρόεδρος και

τα μέλη της Επιτροπής, και συντάχθηκαν με τα συμπεράσματα της οικονομικής και νομικής ανάλυσης της Εισήγησης.

Μετά την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας, τα ενδιαφερόμενα μέρη ζήτησαν, και ο Πρόεδρος της Επιτροπής χορήγησε, προθεσμία τριών (3) εργάσιμων ημερών από την παράδοση των απομαγνητοφωνημένων πρακτικών στα μέρη, προκειμένου αυτά να υποβάλουν τα συμπληρωματικά υπομνήματά τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 13 του Ν. 703/1977, ως ισχύει. Τα απομαγνητοφωνημένα πρακτικά παραδόθηκαν από τη Γραμματεία της Επιτροπής Ανταγωνισμού στα μέρη την 3.6.2010 και η προθεσμία για την υποβολή τελικών υπομνημάτων, η οποία έληγε την 8.6.2010, μεταφέρθηκε, λόγω αποχής των δικηγόρων Αθηνών, για την 9.6.2010. Τα μέρη κατέθεσαν τα τελικά τους υπομνήματα εντός της προσδιορισθείσας αυτής προθεσμίας.

Κατόπιν, η Επιτροπή Ανταγωνισμού συνήλθε σε συνεδρίαση διασκέψεως, την 21.7.2010, ημέρα Τετάρτη και ώρα 11:00 στην ως άνω αίθουσα συνεδριάσεων του 1ου ορόφου των Γραφείων της, και αφού έλαβε υπόψη της όλα τα στοιχεία του φακέλου της κρινόμενης υπόθεσης, την υπ' αριθ. πρωτ. 649/29.1.2010 Εμπιστευτική Έκθεση του Εισηγητή, τις απόψεις που διατύπωσαν εγγράφως και προφορικά τα ενδιαφερόμενα μέρη κατά τη συζήτηση της υπόθεσης και με τα υπομνήματα που υπέβαλαν (αρχικά και συμπληρωματικά), καθώς και τα όσα κατέθεσαν οι νόμιμοι εκπρόσωποι των μερών κατά την ακροαματική διαδικασία,

ΣΚΕΦΘΗΚΕ ΩΣ ΕΞΗΣ:

I. Η ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ

1. Το 2004, η Γενική Διεύθυνση Ανταγωνισμού (εφεξής «ΓΔΑ») βάσει του άρθρου 26 του Ν. 703/1977, όπως ισχύει, ξεκίνησε αυτεπάγγελτη έρευνα στον κλάδο των πετρελαιοειδών και ειδικότερα στην αγορά της διύλισης για τη διαπίστωση τυχόν παραβάσεων των άρθρων 1 και 2 του νόμου.
2. Παράλληλα, τον Ιούλιο του 2007 κατατέθηκε στη ΓΔΑ καταγγελία του ΣΥΡΙΖΑ¹ με θέμα την εφαρμογή πρακτικών καρτέλ στην αγορά διύλισης από τις δύο εγχώριες εταιρίες διύλισης ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ. Η εν λόγω καταγγελία εστιάζει α) στην υψηλή τιμολόγηση από τις ανωτέρω επιχειρήσεις που εξηγείται, κατά τον ΣΥΡΙΖΑ, ως αποτέλεσμα είτε εναρμόνισης είτε κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης, β) στην απόλυτη εναρμόνιση των τιμών διυλιστηρίου που, και πάλι, αποδεικνύει αντιανταγωνιστική σύμπραξη, γ) διακριτική μεταχείριση των μικρών εταιριών εμπορίας ως προς την

---

¹ Ημ.αρ.πρωτ. 4331/19.7.2007.

εκπρωτική τους πολιτική και δ) έλλειψη διαφάνειας στα κοστολογικά στοιχεία των διυλιστηρίων.

- Ειδικότερα, όσον αφορά στην **υψηλή τιμολόγηση**, κατά την καταγγελία, η Ελλάδα έχει τις υψηλότερες προ φόρων και δασμών τιμές από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου ενδεικτικά η τιμή της βενζίνης euro super 95 είναι κατά 11,2% υψηλότερη από το μέσο όρο της ΕΕ και κατά 24% υψηλότερη από τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Οι ανωτέρω διαπιστώσεις οδηγούν, σύμφωνα με την καταγγελία, στην ύπαρξη ισχυρής ένδειξης προκαθορισμού τιμών, που εξηγείται ως αποτέλεσμα είτε εναρμόνισης είτε κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης.
- Όσον αφορά στην **εναρμόνιση των τιμών διυλιστηρίου** (ex-refinery prices), γεγονός που, κατά την καταγγελία, αποδεικνύει την ύπαρξη συντονισμού μεταξύ των δύο ανωτέρω επιχειρήσεων, ο ΣΥΡΙΖΑ προσκόμισε σχετικό πίνακα με τις προσαυξήσεις (premium) των δύο επιχειρήσεων από όπου προκύπτει ότι για το 2004 προσέφεραν ακριβώς τις ίδιες τιμές:²

Πίνακας 1

Βενζίνη Αμόλυβδη-πρόσθετα LRP	High Platt's FOB Med Prem	+26,5\$/MT
Βενζίνη Αμόλυβδη 95 RON	High Platt's FOB Med Prem	+23,5\$/MT
Ντίζελ Κίνησης	High Platt's FOB Med EN590	+22,5\$/MT
Ντίζελ Θέρμανσης	High Platt's FOB Med Gasoil 0,2	+22,5\$/MT

- Αυτή η απόλυτη σύμπτωση των τιμών κατά τον καταγγέλλοντα, δεν μπορεί να είναι τυχαία. Τα διυλιστήρια παρά τον ομοιόμορφο τρόπο τιμολόγησης, δεν αγοράζουν την πρώτη ύλη στις ίδιες τιμές και δεν έχουν τα ίδια λειτουργικά ή χρηματοοικονομικά έξοδα. Επίσης, η καταγγελία αναφέρεται και στη μέθοδο τιμολόγησης των δύο διυλιστηρίων, που προσδιορίζεται από τη διεθνή τιμή ετοιμών προϊόντων, όπως δίδεται καθημερινά από το δελτίο Platt's της εταιρίας McGraw-Hill, στο οποίο προστίθεται premium, που περιλαμβάνει διάφορα κόστη. Στο δελτίο Platt's δημοσιεύονται οι επικρατούσες ανώτατες (High), μέσες (midpoint) και κατώτατες (low) τιμές κάθε καυσίμου για τη συγκεκριμένη ημέρα στην περιοχή της Μεσογείου σε δολάρια ΗΠΑ ανά μετρικό τόνο (\$/MT). Σύμφωνα με την καταγγελία, λόγω του υφιστάμενου ολιγοπωλίου, τα ελληνικά διυλιστήρια έχουν επιβάλει οι τιμές Platt's να είναι οι ανώτατες (High).

² Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η βενζίνη super αμόλυβδη 98 RON που τα ΕΛΠΕ πωλούσαν High Platt's Fob Med Prem +37\$/MT ενώ η Motor Oil +35,5\$/MT.

6. Όσον δε αφορά στη διακριτική μεταχείριση των μικρών εταιριών εμπορίας, συνιστάμενη κυρίως στη χορήγηση σε αυτές χαμηλότερων σε ύψος **έκπτώσεων** σε σύγκριση με τις χορηγούμενες στις μεγάλες εταιρίες εμπορίας, όπως αναφέρεται στην καταγγελία, υπάρχει μεγάλο άνοιγμα ψαλίδας μεταξύ των τιμών, που προμηθεύονται τα βασικά προϊόντα οι μικρές εταιρίες εμπορίας και των τιμών που προσφέρονται σε συγκεκριμένη εταιρία εμπορίας, ήτοι τη Shell. Τούτο δε φαίνεται καθαρά στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 2

Όνομασία	Γενικές Τιμές	Shell	Διαφορά στο premium Γενικές Τιμές/Shell
Βενζίνη Αμόλυβδη-πρόσθετα LRP	High Platt's +26,5\$/MT	High Platt's + 22,5 \$/MT	4,0\$/MT
Βενζίνη Αμόλυβδη 95 RON	High Platt's +23,5\$/MT	High Platt's + 19,5 \$/MT	4,0\$/MT
Βενζίνη super αμόλυβδη 98 RON	High Platt's +37,0\$/MT	High Platt's +30,5 \$/MT	6.5\$/MT
Ντήζελ Κίνησης	High Platt's +22,5\$/MT	High Platt's +20,0 \$/MT	2.5\$/MT
Ντήζελ Θέρμανσης	High Platt's +22,5\$/MT	High Platt's +20,0 \$/MT	2.5\$/MT

7. Ανάλογη διαφορά προκύπτει, κατά την καταγγελία, και από τα υπόλοιπα έγγραφα που κατατέθηκαν και αφορούν στις τιμές που προσφέρουν τα ΕΛ.ΠΕ σε συγκεκριμένες ημερομηνίες εντός του 2004. Όπως τονίζεται, η διακύμανση των τιμών που συναρτάται με την ποσότητα είναι πολύ μεγάλη. Ενώ για παράδειγμα για ποσότητα μέχρι 50.000 MT απλής αμόλυβδης βενζίνης (95 RON) η τιμή είναι High Platt's + 23,5 \$/MT, για ποσότητες άνω των 450.000 MT η τιμή είναι High Platt's + 15,5 \$/MT, δηλαδή υπάρχει έκπτωση 8 \$/MT. Σύμφωνα με την καταγγελία, είναι προφανές ότι οι μικρές εταιρίες εμπορίας δεν διαθέτουν την οικονομική δυνατότητα μεγάλων παραγγελιών και ως εκ τούτου βρίσκονται σε ιδιαίτερα δυσμενή θέση απέναντι στις μεγάλες εταιρίες εμπορίας.
8. Καθόσον, τέλος, αφορά στην **έλλειψη διαφάνειας** σχετικά με τα κοστολογικά στοιχεία, ο καταγγέλλων προσάγει στις ανωτέρω επιχειρήσεις ορισμένες αυθαίρετες πρακτικές που αφορούν αφενός μεν στη μη γνωστοποίηση του τρόπου διαμόρφωσης των εργοστασιακών τιμών των πετρελαιοειδών και του κόστους τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας, όπως ορίζει το άρθρο 20 παρ. 1 του Ν. 3054/2002, αφετέρου

δε στο μηχανισμό τιμολόγησης προς τις εταιρίες εμπορίας, σύμφωνα με τον οποίο η τελική τιμή του προϊόντος είναι άγνωστη.

II. ΤΑ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

9. Στην Ελλάδα στο στάδιο της διύλισης πετρελαιοειδών, δραστηριοποιούνται δύο μόνο εγχώριες εταιρίες διύλισης, οι ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ. Οι δύο αυτές εταιρίες καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος των χονδρικών αγορών καυσίμων των εταιριών εμπορίας και παράλληλα δραστηριοποιούνται και στο διεθνές εμπόριο καυσίμων.
10. Αξίζει να σημειωθεί ότι και σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, η αγορά της διύλισης τείνει να είναι υπέρμετρα συγκεντρωμένη. Η βιομηχανία διύλισης (refining) διεθνώς δεν παρουσιάζει μεγαλύτερη απόδοση από επενδύσεις σε άλλους τομείς της οικονομίας ή και της ίδιας της βιομηχανίας πετρελαίου όπως η έρευνα / παραγωγή (extraction), και λιανική εμπορία πετρελαιοειδών (retail).³ Για το λόγο αυτό έχει διακοπεί η λειτουργία πολλών διυλιστηρίων (κυρίως παλαιάς τεχνολογίας) και δεν προβλέπεται η κατασκευή νέων διυλιστηρίων στην Ευρώπη για τα επόμενα έτη, παρά μόνον εκσυγχρονισμός των υφιστάμενων μονάδων.

B. Η ΕΛ.ΠΕ Α.Ε

11. Η εταιρία ΕΛ.ΠΕ είναι εισηγμένη στο ΧΑΑ, είχε βασικούς μετόχους στις 31.12.2008 το Ελληνικό Δημόσιο (35,477%) και την Paneuropean Oil & Industrial Holdings S.A. (36,521%), ενώ το 28,002% ανήκει στο ευρύ επενδυτικό κοινό. Είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εμπορικός και βιομηχανικός όμιλος στην Ελλάδα, ο οποίος απασχολεί περίπου 3.710 άτομα στην Ελλάδα και 2.096 άτομα στο εξωτερικό. Το 2008 το σύνολο του ενεργητικού του ανερχόταν σε €5,1 δις, τα ίδια κεφάλαια σε €2,5 δις, ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών του σε €10,1 δις, ενώ ο κύκλος εργασιών σε εθνικό επίπεδο σε €8,6 δις. Ο Όμιλος αποτελεί μια σύγχρονη πετρελαϊκή επιχείρηση, το εύρος των δραστηριοτήτων της οποίας περιλαμβάνει:

- Τη διύλιση αργού πετρελαίου και διάθεση καυσίμων.
- Την εμπορία προϊόντων πετρελαίου συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών πωλήσεων.
- Την έρευνα και παραγωγή υδρογονανθράκων.
- Την παραγωγή και εμπορία πετροχημικών και χημικών.
- Την παραγωγή και εμπορία ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση φυσικού αερίου.

---

³ Στον κλάδο του πετρελαίου και των πετρελαιοειδών, οι δραστηριότητες της εξερεύνησης και εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων συνθέτουν την «πάνω» αγορά (upstream), ενώ οι δραστηριότητες της διύλισης, της χονδρικής και λιανικής εμπορίας την «κάτω» αγορά (downstream).

- Την παροχή μελετών και τεχνικών υπηρεσιών για τεχνικά έργα συναφή με θέματα υδρογονανθράκων.
  - Τη συμμετοχή στη μεταφορά αργού πετρελαίου και προϊόντων (αγωγοί, θαλάσσιες μεταφορές).
12. Επίσης, συμμετέχει με 35% στο μετοχικό κεφάλαιο της ΔΕΠΑ Α.Ε, που ασχολείται με την εισαγωγή και διανομή του φυσικού αερίου στην Ελλάδα, την παροχή συμβουλών και υπηρεσιών για τεχνικά έργα συναφή με θέματα υδρογονανθράκων. Οι ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις του Ομίλου περιλαμβάνουν 15 εταιρίες, που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και το εξωτερικό.
13. Ο τομέας της διύλισης αποτελεί την κύρια δραστηριότητα των ΕΛ.ΠΕ, απορροφά το μεγαλύτερο ποσοστό του ενεργητικού και των επενδύσεών του και είναι ο κατ'εξοχήν κερδοφόρος τομέας. Στην Ελλάδα, ο όμιλος ΕΛ.ΠΕ, λειτουργεί τα διυλιστήρια Ασπροπύργου και Θεσσαλονίκης, ενώ από τον Οκτώβριο του 2003 μετά την ολοκλήρωση της απορρόφησης της ΠΕΤΡΟΛΑ ΕΛΛΑΣ ΑΕΒΕ, στον όμιλο ανήκει και το διυλιστήριο της ΠΕΤΡΟΛΑ ΕΛΛΑΣ ΑΕΒΕ στην Ελευσίνα. Τα τρία διυλιστήρια διαθέτουν το 76% της συνολικής διυλιστικής ικανότητας της χώρας. Επίσης, από το 1999, ο όμιλος, μέσω της ΕΛ.ΠΕ.Τ. ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΑΕ, διαθέτει και λειτουργεί το διυλιστήριο ΟΚΤΑ στην Π.Γ.Δ.Μ., καλύπτοντας το 100% της δυναμικότητας στην χώρα αυτή. Τονίζεται ότι ο όμιλος ΕΛ.ΠΕ, διαθέτει το μοναδικό διυλιστήριο στη Βόρεια Ελλάδα (Θεσ/νίκη). Τα εν λόγω διυλιστήρια, είναι διασυνδεδεμένα μέσω αγωγού μεταφοράς αργού και εφοδιάζουν με πετρελαιοειδή τόσο τη Βόρεια Ελλάδα όσο και τις γύρω βαλκανικές χώρες (Σερβία, Π.Γ.Δ.Μ., Αλβανία, Βουλγαρία).
14. Το διυλιστήριο Ασπροπύργου είναι σύνθετο (complex) και ένα από τα πλέον σύγχρονα στην Ευρώπη.⁴ Βασικό του πλεονέκτημα είναι η μονάδα καταλυτικής πυρόλυσης (FCC) με ονομαστική δυναμικότητα 45.000 βαρελιών την ημέρα. Το διυλιστήριο της Ελευσίνας είναι ατμοσφαιρικής διύλισης ετήσιας ονομαστικής δυναμικότητας 5,0 εκατ. μετρικών τόνων αργού που αντιστοιχεί στο 25% περίπου της διυλιστικής ικανότητας της χώρας. Το διυλιστήριο Θεσσαλονίκης, με δείκτη συνθετότητας 6,7, είναι απλού τύπου (hydroskimming) και λειτουργεί σε συνδυασμό με το διυλιστήριο Ασπροπύργου σαν μια ενοποιημένη παραγωγική μονάδα. Το διυλιστήριο έχει τη δυνατότητα κάλυψης τόσο της τοπικής αγοράς όσο και της βαλκανικής ενδοχώρας λόγω της οργανικής σύνδεσής του με τις μεγάλες αποθηκευτικές εγκαταστάσεις του Ομίλου στο Καλοχώρι, οι οποίες χρησιμοποιούνται και για μεταφόρτωση προϊόντων παραγωγής του διυλιστηρίου Ασπροπύργου.

---

⁴ Το διυλιστήριο του Ασπροπύργου έχει αυξήσει τη συνθετότητα διύλισης τα τελευταία έτη σύμφωνα με το δείκτη συνθετότητας Nelson (10,6 το 2005 έναντι 10,3 το 2004).

15. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΕΛ.ΠΕ κατέχει το 100% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΚΟ ΑΕΒΕ και της BP Hellas AE (Οκτώβριος 2009).

Γ. Η ΜΟΗ

16. Η εταιρία ΜΟΗ είναι εισηγμένη στο ΧΑΑ και αποτελεί μια από τις σημαντικότερες μονάδες στην Ελλάδα στον τομέα της διύλισης και της επεξεργασίας αργού πετρελαίου. Η εταιρία συστάθηκε το 1970 με αρχικούς μετόχους τις εταιρίες του Ομίλου Βαρδινογιάννη «VARNIMA CORPORATION OF PANAMA» και «ΣΕΚΑ ΑΕ ΣΤΑΘΜΟΙ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ ΠΛΟΙΩΝ ΔΙΑ ΚΑΥΣΙΜΩΝ». Το 1996, το 50% των μετοχών της Εταιρίας εξαγοράστηκε από την Aramco Overseas Company BV, θυγατρική της Saudi Arabian Oil Company (Saudi Aramco) ενώ το Νοέμβριο 2005, το παραπάνω ποσοστό αποκτήθηκε από τη «MOTOP OIL HOLDINGS» και επομένως η εταιρία ανήκει πλέον αποκλειστικά στον όμιλο Βαρδινογιάννη.⁵ Το 2002 η εταιρία εξαγόρασε το 100% της AVIN OIL A.B.E.N.E.Π., της τέταρτης εταιρίας εμπορίας πετρελαιοειδών στην εγχώρια αγορά προσδίδοντας της έναν σημαντικό βραχίονα στο χώρο της λιανικής εμπορίας καυσίμων.
17. Το διυλιστήριο της ΜΟΗ στους Αγίους Θεοδώρους Κορινθίας, μαζί με τις βοηθητικές εγκαταστάσεις και τις εγκαταστάσεις διακίνησης καυσίμων, αποτελεί το μεγαλύτερο ιδιωτικό βιομηχανικό συγκρότημα της Ελλάδας και θεωρείται ένα από τα πιο ευέλικτα διυλιστήρια της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Το διυλιστήριο, είναι πλήρως καθετοποιημένο, καθώς πέρα από τις παραγωγικές εγκαταστάσεις διαθέτει εκτεταμένους χώρους αποθήκευσης χωρητικότητας 2,2 εκ. κυβικών μέτρων, εγκαταστάσεις φόρτωσης και σύγχρονες λιμενικές εγκαταστάσεις τριών προβλητών με μέγιστη χωρητικότητα υποδοχής 450.000 τόνων. Βασικός προμηθευτής του διυλιστηρίου της ΜΟΗ, είναι η Saudi Aramco βάσει στρατηγικής συμφωνίας που υπεγράφη το 1996, εξασφαλίζοντας στην εταιρία την απρόσκοπτη προμήθεια πρώτης ύλης. Η εταιρία, χρησιμοποιεί ως πρώτη ύλη κυρίως το αργό πετρέλαιο από το οποίο παράγει βενζίνες, ντήζελ, μαζούτ, άσφαλτο, καύσιμα αεριοθεωμένων και λιπαντικά, ενώ έμφαση δίνεται στα προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και στα προϊόντα νέων προδιαγραφών, εξυπηρετώντας έτσι μεγάλες εταιρίες εμπορίας πετρελαίου στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.
18. Όσον αφορά στο δίκτυο πωλήσεων και διανομής, ο μεγαλύτερος όγκος των προϊόντων της εταιρίας παραδίδεται στους πελάτες FOB (Free-on-Board)⁶ από τις

⁵ Συγκεκριμένα, κύριοι μέτοχοι της ΜΟΗ είναι οι εταιρίες «[...]» και «[...]» με ποσοστά [...] % και [...] % αντίστοιχα, ενώ το υπόλοιπο [...] % των μετοχών βρίσκεται σε διασπορά. Ελέγχων μέτοχος των «[...]» και «[...]» είναι η εδρεύουσα στο Λουξεμβούργο εταιρεία συμμετοχών «Motor Oil Holdings S.A.» συμφερόντων της οικογένειας Βαρδινογιάννη.

⁶ Το ακρωνύμιο FOB από τα Incoterms σημαίνει Free-on-Board, δηλαδή στα Ελληνικά «Ελεύθερο επί του πλοίου» με την προσθήκη του κατανομαζόμενου λιμανιού φόρτωσης. Σύμφωνα με τον όρο αυτό ο πωλητής εκπληρώνει την υποχρέωση του, όταν τα εμπορεύματα

εγκαταστάσεις του διυλιστηρίου στους Αγίους Θεοδώρους. Μέρος της παραγωγής το οποίο προορίζεται για κατανάλωση στις μεγάλες αστικές περιοχές, μεταφέρεται με πλοία για αποθήκευση και παράδοση σε εγκαταστάσεις τρίτων, ενώ το υπόλοιπο είτε μεταφέρεται με αγωγούς στις παρακείμενες του διυλιστηρίου εγκαταστάσεις της εταιρίας εμπορίας καυσίμων AVINOIL (θυγατρική της ΜΟΗ), είτε παραδίδεται ελεύθερα επί βυτιοφόρων ή φορτηγών από το διυλιστήριο.

19. Τονίζεται, τέλος, ότι η ΜΟΗ απέκτησε τον Ιούνιο του 2011, μέσω εξαγοράς, την εταιρία εμπορίας Shell Hellas ΑΕ.

ΙΙΙ. ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

20. Η Ελληνική πετρελαϊκή αγορά σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία, κυρίως το Ν. 3054/2002,⁷ χωρίζεται σε τρία επίπεδα: α) διύλισης, β) εμπορίας και γ) διανομής. Για κάθε επίπεδο, προβλέπεται από τη νομοθεσία ειδική άδεια.
21. Η **άδεια διύλισης**, η οποία χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, επιτρέπει τη διύλιση και διάθεση πετρελαιοειδών σε εταιρίες εμπορίας, σε προμηθευτικούς συνεταιρισμούς ή κοινοπραξίες πρατηριούχων, σε μεγάλους τελικούς καταναλωτές και τις Ένοπλες Δυνάμεις.
22. Η **άδεια εμπορίας**, η οποία χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Περιφερειακής Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, επιτρέπει στην κάτοχο-εταιρία να διαθέτει πετρελαιοειδή προϊόντα σε πρατήρια, σε μεγάλους τελικούς καταναλωτές και τελικούς καταναλωτές με ίδιους αποθηκευτικούς χώρους. Όσον αφορά στην εμπορία, προβλέπονται πέντε (5) είδη επιμέρους αδειών:
- Άδεια εμπορίας όλων των υγρών καυσίμων που πωλούνται στην εγχώρια αγορά.
  - Άδεια εμπορίας αφορολόγητων ναυτλιακών ή αεροπορικών καυσίμων αντίστοιχα.
  - Άδεια εμπορίας υγραερίων.
  - Άδεια εμπορίας ασφάλτου.
23. Τέλος, η **άδεια λιανικής διάθεσης**, η οποία χορηγείται από την αρμόδια Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, επιτρέπει την διάθεση πετρελαιοειδών σε τελικούς καταναλωτές.

έχουν περάσει πάνω από το κιγκλίδωμα του πλοίου, στο κατανομαζόμενο λιμάνι φόρτωσης, δηλαδή ο πωλητής δεν αναλαμβάνει έξοδα μεταφοράς, ασφάλισης του φορτίου κ.τ.λ. Αυτό σημαίνει ότι ο αγοραστής αναλαμβάνει όλα τα έξοδα και τους κινδύνους απώλειας ή ζημίας των εμπορευμάτων από το χρονικό σημείο φόρτωσης του εμπορεύματος και μετά.

⁷ Βλ. γενικά Θεόδωρο Π. Φορτσάκη, Δίκαιο της Ενέργειας, Αθήνα-Κομοτηνή, 2009, σ. 245 επ.

24. Ο ως άνω νόμος, ο οποίος αντικατέστησε τον προγενέστερο Ν. 1571/1985, επέφερε σημαντικές αλλαγές στη δομή και τον τρόπο λειτουργίας της αγοράς πετρελαιοειδών. Συγκεκριμένα:

α) Μετέβαλε το νομικό καθεστώς τήρησης των αποθεμάτων ασφαλείας για την εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με το Ευρωπαϊκό δίκαιο. Επίσης θεσμοθέτησε το δικαίωμα χρήσης και πρόσβασης σε αποθηκευτικούς χώρους διυλιστηρίων ή εταιριών εμπορίας από τους υπόχρεους τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας, υπό την προϋπόθεση αμοιβαίας συμφωνίας μεταξύ των ενδιαφερομένων.

β) Εισηγάγε για πρώτη φορά στην Ελληνική νομοθεσία σύστημα διαχείρισης κρίσεων εφοδιασμού σε πετρελαιοειδή για την ανταπόκριση της χώρας στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διεθνούς Οργανισμού Ενέργειας (IEA).

γ) Καθιέρωσε νέο σύστημα αδειοδότησης για κάθε δραστηριότητα της πετρελαϊκής αγοράς όπως διύλιση, μεταφορά με αγωγό και λιανική εμπορία, και προέβλεψε την έκδοση κανονισμού για κάθε είδους άδεια.

δ) Καθετοποίησε το σύστημα διακίνησης πετρελαιοειδών δίνοντας τη δυνατότητα στους συνεταιρισμούς πρατηριούχων να προμηθεύονται πετρελαιοειδή απευθείας από τα διυλιστήρια χωρίς τη μεσολάβηση των εταιριών εμπορίας.⁸

ε) Κατήργησε τη χορήγηση τοπικής άδειας εμπορίας και η άδεια εμπορίας ισχύει πλέον για ολόκληρη την επικράτεια, ενώ παράλληλα αύξησε τις προϋποθέσεις χορήγησης άδειας εμπορίας κυρίως σε ό,τι αφορά στους ελάχιστους αποθηκευτικούς χώρους και στο ελάχιστο εταιρικό κεφάλαιο.

στ) Προέβλεψε αυστηρές ποινικές και διοικητικές κυρώσεις (πρόστιμα, αφαίρεση αδειών) με σκοπό την πάταξη των φαινομένων νοθείας και λαθρεμπορίας, ενώ παράλληλα έδωσε έμφαση σε θέματα ενεργειακής ασφάλειας και περιβάλλοντος.

25. Ειδικότερα, σύμφωνα με το Ν. 3054/2002, ο οποίος ενσωματώνει μερικώς την Οδηγία 98/93,⁹ τα αποθέματα ασφαλείας τηρούνται εντός της Ελληνικής επικράτειας για κάθε κατηγορία προϊόντων πετρελαίου (ελαφρά, μεσαία και βαρέα κλάσματα), προκειμένου να καλύπτονται οι ανάγκες της εσωτερικής αγοράς σε περιόδους κρίσης εφοδιασμού καυσίμων στα πλαίσια των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας. Υποχρέωση τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας έχουν ανεξάρτητα από το είδος άδειας που κατέχουν:

⁸ Σύμφωνα με την τροποποίηση από το Ν. 3335/2005, επιτρέπεται η πρόσβαση κατόχων άδειας λιανικής εμπορίας πετρελαιοειδών (ανεξάρτητα πρατήρια) απευθείας από τα διυλιστήρια (άρθρο 5 παρ. 2).

⁹ Οδηγία 98/93/ΕΚ του Συμβουλίου της 14ης Δεκεμβρίου 1998 για την τροποποίηση της Οδηγίας 68/414/ΕΟΚ περί υποχρέωσης διατηρήσεως ενός ελαχίστου επιπέδου αργού πετρελαίου ή/και προϊόντων πετρελαίου από τα κράτη μέλη της ΕΟΚ, ΕΕ 1998 L 358/100.

- α) Όσοι εισάγουν αργό πετρέλαιο, πετρελαιοειδή, ή ημικατεργασμένα προϊόντα προς κατανάλωση στην εγχώρια αγορά.¹⁰ Το ύψος του αποθέματος ασφαλείας του υποχρέου ισούται με τα 90/365 των καθαρών εισαγωγών που πραγματοποίησε στην εγχώρια αγορά ο υπόχρεος κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος.
- β) Οι μεγάλοι τελικοί καταναλωτές, που εισάγουν πετρελαιοειδή προϊόντα για ίδια κατανάλωση. Το ύψος του αποθέματος ασφαλείας του υποχρέου ισούται με τα 90/365 των καθαρών εισαγωγών που πραγματοποίησε στην εγχώρια αγορά ο υπόχρεος κατά το προηγούμενο ημερολογιακό έτος. Τα πιο πάνω όρια μπορεί να μεταβάλλονται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, λαμβανομένων υπόψη και των διεθνών υποχρεώσεων της χώρας.
26. Σύμφωνα με τα παραπάνω, όσον αφορά στην εγχώρια αγορά (βενζίνες, πετρέλαιο κίνησης), οι εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών, στο βαθμό που πραγματοποιούν εισαγωγές υγρών καυσίμων από χώρες του εξωτερικού, υποχρεούνται να διατηρούν διαθέσιμα 90 ημερών. Όμως είναι προφανές ότι με τους αποθηκευτικούς χώρους που διαθέτουν, δεν είναι δυνατό να τηρούν αποθέματα ασφαλείας 90 ημερών, όπως υποχρεούνται από το νόμο. Συνεπώς θα πρέπει είτε να αποκτήσουν ή να εξασφαλίσουν κατά κάποιο τρόπο τους απαραίτητους αποθηκευτικούς χώρους, αλλά στην περίπτωση αυτή η επιβάρυνση μπορεί να είναι σημαντική, με αποτέλεσμα να προμηθεύονται τα υγρά καύσιμα από τις εγχώριες εταιρίες διύλισης (ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ).¹¹
27. Τροχοπέδη στην ενθάρυνση των εισαγωγών αποτελεί και το γεγονός ότι τα αποθέματα ασφαλείας πρέπει να τηρούνται σε χώρους εντός της Ελληνικής επικράτειας (ιδιόκτητους ή ενοικιαζόμενους), γεγονός που είναι πολλές φορές ανέφικτο ή ασύμφορο λόγω των αυστηρών κανόνων ασφάλειας των εγκαταστάσεων, αλλά και λόγω αντιδράσεων των τοπικών κοινωνιών.

---

¹⁰ Σύμφωνα με τον προηγούμενο Ν. 1571/1985 την υποχρέωση τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας είχαν οι εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών. Απαρχή για την ψήφιση νέου νόμου που ρυθμίζει τα θέματα της πετρελαϊκής αγοράς στάθηκε η καταδίκη της Ελλάδας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο το 2001 σχετικά με το προηγούμενο καθεστώς τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας και πρόσβασης τρίτων σε αποθηκευτικούς χώρους. Σύμφωνα με το τελευταίο, η πρόσβαση τρίτων στους αποθηκευτικούς χώρους ήταν δυνατή μόνο υπό την προϋπόθεση ύπαρξης αποκλειστικής σύμβασης προμήθειας με τον κάτοχο αυτών (εταιρίες διύλισης, εταιρίες εμπορίας). Το σύστημα αυτό νόθευε τον ανταγωνισμό μεταξύ εγχώριας παραγωγής πετρελαιοειδών προϊόντων και απευθείας εισαγωγών και θεωρήθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο ως μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος περιορισμού των εισαγωγών (υπόθ. C-398/98, *Επιτροπή κατά Ελληνικής Δημοκρατίας*, Συλλ. 2001 σ. I-7915).

¹¹ Οι εταιρίες εμπορίας διαθέτουν συνολικά αποθηκευτικούς χώρους περίπου 1.309.350 κυβικών μέτρων, ενώ το σύνολο της αγοράς, εσωτερικού και διεθνών πωλήσεων (αεροπορικά και ναυτιλιακά καύσιμα) ήταν το 2003 περίπου 16.5 εκ. ΜΤ ή 19 περίπου εκ. κυβικά μέτρα, με αποτέλεσμα οι αποθηκευτικοί αυτοί χώροι να αντιστοιχούν σε 25 περίπου ημέρες πωλήσεων (βλ. γενικά IOBE, Ο κλάδος της εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα, Αθήνα, 2004).

IV. ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ

A. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

28. Προκειμένου να καθορισθούν οι επιμέρους σχετικές αγορές προϊόντων και γεωγραφικές αγορές, είναι απαραίτητο να εξεταστεί η δυνατότητα υποκατάστασης μεταξύ των διάφορων κατηγοριών υγρών καυσίμων (απλή αμόλυβδη, σούπερ, πετρέλαιο κίνησης) σε επίπεδο διύλισης. Επιπρόσθετα, θα πρέπει να καταγραφούν τα πιθανά εμπόδια εισόδου τα οποία σε μικρό ή μεγάλο βαθμό καθορίζουν αφενός τις στρατηγικές των παικτών της αγοράς (marketers) και αφετέρου το επίπεδο του ανταγωνισμού που αναπτύσσεται μεταξύ τους.

B. ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

29. Η σχετική αγορά προϊόντων ή υπηρεσιών, περιλαμβάνει όλα τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που θεωρούνται ομοειδή και εναλλάξιμα από τη σκοπιά της ζήτησης ή της προσφοράς λόγω των ιδιοτήτων, της τιμής τους και της χρήσης για την οποία προορίζονται.

30. Όπως αναφέρθηκε,¹² ο κλάδος των πετρελαιοειδών, περιλαμβάνει τρία επιμέρους στάδια,¹³ ήτοι:

- α) **διύλισης** πετρελαιοειδών όπου δραστηριοποιούνται τα εγχώρια διυλιστήρια,
- β) **εμπορίας** πετρελαιοειδών όπου δραστηριοποιούνται οι εταιρίες εμπορίας (υγρών) καυσίμων (χονδρική αγορά) και
- γ) **διανομής** πετρελαιοειδών όπου δραστηριοποιούνται τα πρατήρια καυσίμων (λιανική αγορά).

31. Τα πετρελαιοειδή συνθέτουν μια ευρεία ομάδα προϊόντων, τα οποία ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες. Οι βενζίνες (απλή, αμόλυβδη, σούπερ αμόλυβδη) και το πετρέλαιο κίνησης, χρησιμοποιούνται για την κίνηση οχημάτων, αεροσκαφών και πλοίων, ενώ προϊόντα όπως ή άσφαλτος και τα υγραέρια, χρησιμοποιούνται κατά κύριο λόγο στην οδοποιία και τη βιομηχανία. Πολλά πετρελαιοειδή δεν θεωρούνται υποκατάστατα από πλευράς ζήτησης, καθώς ικανοποιούν διαφορετικές ανάγκες. Για παράδειγμα, το πετρέλαιο κίνησης και οι βενζίνες δεν θεωρούνται μεταξύ τους εναλλάξιμα στο βαθμό που τα αυτοκίνητα καταναλώνουν μόνο τον ένα από τους δύο τύπους καυσίμων (βενζινοκίνητα, πετρελαιοκίνητα).¹⁴

32. Η υποκατάσταση από πλευράς προσφοράς σε επίπεδο διύλισης είναι επίσης σχετικά περιορισμένη. Οι βενζίνες, τα υγραέρια (προπάνιο, βουτάνιο, υγραέριο μείγμα), το πετρέλαιο (εσωτερικής και εξωτερικής καύσης, φωτιστικό πετρέλαιο) και κατ'

¹² Βλ. ανωτέρω παρ. 20 επ.

¹³ Βλ. και Απόφαση ΕΑ 242/III/2003, IV.2.

¹⁴ Για την απουσία υποκατάστασης μεταξύ των δύο τύπων καυσίμου (βενζίνες και ντήζελ), βλ. και Michael Polemis, Empirical Assessment of the Determinants of Road Energy Demand in Greece, Energy Economics, 28, 2006, σ. 385 επ.

επέκταση το σύνολο των πετρελαιοειδών (άσφαλτοι, λιπαντικά) παράγονται από την επεξεργασία του αργού πετρελαίου. Δηλαδή, εάν μια μονάδα διύλισης επιθυμεί να παράγει περισσότερη βενζίνη, τότε αναγκαστικά θα αυξήσει την παραγωγή της σε πετρέλαιο και αντίστροφα με αποτέλεσμα να μην μπορεί να υποκαταστήσει χωρίς να επωμιστεί σημαντικό κόστος το ένα προϊόν έναντι του άλλου (fuel switching). Επειδή, η αναλογία, για κάθε παραγόμενο καύσιμο (εκροή), από την επεξεργασία του αργού πετρελαίου είναι σταθερή, η έκταση της υποκατάστασης μεταξύ των διαφόρων προϊόντων πετρελαίου μειώνεται.

33. Βάσει των ανωτέρω και με δεδομένο ότι οι κύριοι πελάτες των εγχώριων εταιριών διύλισης είναι οι εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών, η Επιτροπή Ανταγωνισμού κρίνει σκόπιμο να ξεχωρίσει **οκτώ επιμέρους σχετικές αγορές**: υγραέρια, βενζίνες, φωτιστικό πετρέλαιο, πετρέλαιο εσωτερικής καύσης, πετρέλαιο εξωτερικής καύσης, άσφαλτοι, αεροπορικά καύσιμα και ναυτιλιακά καύσιμα.¹⁵
34. Σημειώνεται ότι η ΜΟΗ θεωρεί,¹⁶ ότι, στο επίπεδο διύλισης, δεν υπάρχουν διακριτές σχετικές αγορές για τα προϊόντα διύλισης (βενζίνες, ντήζελ θέρμανσης, ντήζελ κίνησης, κ.ο.κ), καθώς θα πρέπει να γίνει δεκτή η υποκαταστασιμότητα μεταξύ του συνόλου των προϊόντων αυτών τουλάχιστον από την πλευρά της προσφοράς. Αυτό συμβαίνει, διότι σύμφωνα με τους ισχυρισμούς της ΜΟΗ, η αναλογία εκροής για κάθε παραγόμενο καύσιμο από την επεξεργασία του αργού πετρελαίου δεν είναι σταθερή με αποτέλεσμα η υποκατάσταση κάποιου παραγωγού προϊόντος από κάποιο άλλο (fuel switching) να είναι δυνατή χωρίς σημαντικό κόστος, καθώς η λειτουργία των μονάδων κάθε διυλιστηρίου ορίζεται βάσει οικονομικών κριτηρίων (τιμές προϊόντων, τιμή αργού πετρελαίου, κ.τ.λ.).
35. Ο εν λόγω ισχυρισμός, δεν μπορεί να γίνει δεκτός καθώς, όπως αναλύθηκε και προηγουμένως, αφενός μεν η υποκατάσταση από την πλευρά της προσφοράς είναι σχετικά περιορισμένη, αφετέρου δε, λόγω της φύσης των προϊόντων και της σκοπούμενης χρήσης τους, δεν υφίσταται εναλλαξιμότητα από την πλευρά της ζήτησης.

Γ. ΣΧΕΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

36. Η σχετική γεωγραφική αγορά περιλαμβάνει την περιοχή στην οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις προβαίνουν σε προσφορά αγαθών και υπηρεσιών, όπου οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι επαρκώς ομοιογενείς, και η οποία μπορεί να διακριθεί από γειτονικές περιοχές, ιδίως επειδή οι υφιστάμενες συνθήκες ανταγωνισμού στις περιοχές αυτές είναι αισθητά διαφορετικές. Σημαντικός εν

¹⁵ Βλ. και Αποφάσεις ΕΑ 4/Π/1998, Π.Β.1.α, και 465/VI/2009, παρ. 27 επ.

¹⁶ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 427/9.6.2010 Συμπληρωματικό Υπόμνημα της ΜΟΗ, σ. 4.

προκειμένω είναι ο ρόλος των εισαγωγών, ειδικότερα πόσο αυτές επιτρέπουν ή όχι στους τοπικούς παραγωγούς να αυξήσουν τις τιμές.¹⁷

37. Σε **επίπεδο διύλισης**, οι καταγγελλόμενες με τα Υπομνήματά τους θεωρούν ότι η σχετική γεωγραφική αγορά είναι ευρύτερη της εθνικής και ότι περιλαμβάνει και τις γειτονικές στην Ελλάδα χώρες, όπως την Τουρκία, την ΠΓΔΜ, την Αλβανία, την Βουλγαρία και την Ιταλία, και τις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Παραπέμπουν δε και σε σχετικές αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, όπου η σχετική γεωγραφική αγορά έχει οριστεί ευρύτερα από τα εθνικά όρια.¹⁸
38. Καταρχήν, κατά τις καταγγελλόμενες, δεν υπάρχουν εθνικά χαρακτηριστικά της ζήτησης αλλά, αντιθέτως, τα πετρελαιοειδή είναι ομοιογενή προϊόντα τύπου commodity, η δε **τιμή πώλησης των εγχώριων διυλιστηρίων διαμορφώνεται κατά περίπου 95%** με βάση τη μοναδική αποτίμηση (CIF¹⁹ και FOB Med) που χρησιμοποιείται από το Platt's για την ευρύτερη περιοχή της Μεσογείου. Τα εγχώρια διυλιστήρια τιμολογούν ουσιαστικά τα προϊόντα τους ισότιμα, δηλαδή σε ανταγωνιστικές τιμές, σε σχέση με τα εισαγόμενα προϊόντα, πράγμα που σημαίνει ότι οι εισαγωγές ασκούν ανταγωνιστική πίεση.
39. Σε κάθε περίπτωση, κατά τις καταγγελλόμενες, η πραγματοποίηση σχετικά χαμηλών εισαγωγών προϊόντων διύλισης από τις εταιρίες εμπορίας δεν οφείλεται στην έλλειψη σχετικών υποδομών (αγωγών ή διασυνδέσεων με χώρες του εξωτερικού), ούτε συνδέεται με την υποχρέωση των εταιριών εμπορίας να τηρούν αποθέματα ασφαλείας, αλλά συνιστά επιχειρηματική τους επιλογή, η οποία επηρεάζεται από το γεγονός ότι οι συνθήκες ανταγωνισμού είναι ομοιογενείς σε μια ευρύτερη της Ελλάδας γεωγραφική περιοχή, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει οικονομικό πλεονέκτημα για την πραγματοποίηση εισαγωγών.
40. Μάλιστα, κατά τις καταγγελλόμενες, οι εταιρίες εμπορίας έχουν τη δυνατότητα τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας τόσο σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις, όσο και σε εγκαταστάσεις εταιριών διύλισης ή άλλων εταιριών εμπορίας συνάπτοντας σχετικές

¹⁷ Βλ. LECG, Quantitative Techniques in Competition Analysis, Prepared for the Office of Fair Trading, OFT Research Paper 17, Οκτώβριος 1999, παρ. 2.23.

¹⁸ Οι καταγγελλόμενες παραπέμπουν κυρίως στις Αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 7.8.1996 Case IV/M.727 - *BP/Mobil*, παρ. 34, και της 1.12.2003 Case No COMP/M.3291 - *PREEM/SKANDINAVISKA RAFFINERADI*, παρ. 14.

¹⁹ Το ακρωνύμιο CIF από τα Incoterms σημαίνει Cost, Insurance and Freight, δηλαδή στα ελληνικά «Κόστος, Ασφάλιση και Ναύλος». Ο Incoterm CIF μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο όταν η διεθνής μεταφορά των αγαθών αφορά τουλάχιστον εν μέρει θαλάσσια μεταφορά. Ο πωλητής υποχρεούται να μεταφέρει τα αγαθά από την έδρα του στο λιμάνι, να τα φορτώσει στο πλοίο, να ετοιμάσει την τελωνειακή δήλωση, να καταβάλει τα έξοδα διεθνούς μεταφοράς καθώς και την ασφάλισή τους. Η μεταβίβαση της κατοχής γίνεται με το που βρίσκονται τα αγαθά στο πλοίο. Εάν τα αγαθά καταστραφούν ή κλαπουν κατά την μεταφορά, μπορεί να διεκδικήσει τις αξιώσεις του με βάση τη σύμβαση ασφάλισης που κατήρτισε υπέρ αυτού ο πωλητής. Τα έξοδα εκφόρτωσης, τελωνειακής δήλωσης εισαγωγής και μεταφοράς στον τόπο προορισμού φέρει ο αγοραστής.

συμφωνίες εξυπηρέτησης (throughput), ενώ η Ελλάδα διαθέτει επάρκεια σε χωρητικότητα αποθηκευτικών χώρων. Η επάρκεια αποθηκευτικών χώρων στην Ελληνική επικράτεια καταδεικνύεται και από τη σχετική έντονη κινητικότητα στον κλάδο, η οποία αφορά τόσο σε πωλήσεις αποθηκευτικών χώρων μεταξύ εταιριών εμπορίας όσο και σε κατασκευή νέων χώρων. Συναγορεύει δε προς τούτο και η τήρηση από τις καταγγελλόμενες αποθεμάτων ασφαλείας και για αλλοδαπούς οργανισμούς, όπως ο Κυπριακός Οργανισμός Διαχείρισης Αποθεμάτων Πετρελαιοειδών (ΚΟΔΑΠ), ενώ τονίζεται ότι ορισμένοι αποθηκευτικοί χώροι μένουν αναξιοποίητοι λόγω απουσίας ζήτησης.

41. Τέλος, κατά την ΕΛ.ΠΕ, τα ανωτέρω επιχειρήματα ως προς τη γεωγραφική αγορά βεβαιώνονται και από μία υποθετική εφαρμογή του λεγόμενου «SSNIP test», όπου μετράται κατά πόσο οι πελάτες των μερών θα στραφούν σε προϊόντα υποκατάστασης ή σε προμηθευτές που είναι εγκατεστημένοι αλλού, σε περίπτωση μικρής αλλά διαρκούς αύξησης (5% - 10%), των σχετικών τιμών των προϊόντων στις υπό εξέταση περιοχές.²⁰ Η ΕΛ.ΠΕ ειδικότερα υποστηρίζει ότι η υποθετική αύξηση της τιμής στην Ελλάδα κατά 5% - 10% για ορισμένη χρονική περίοδο θα έκανε πολύ πρόσφορη από οικονομικής άποψης την πραγματοποίηση εισαγωγών, καθώς υπάρχει πλεονασματική παραγωγή σε γειτονικές χώρες και έχουν ήδη υπάρξει εξαγωγές.²¹
42. Αντίθετα, όμως, με τις απόψεις αυτές, η Επιτροπή Ανταγωνισμού θεωρεί ότι, παρόλο που η ζήτηση λαμβάνει διεθνή χαρακτήρα και οι εταιρίες εμπορίας έχουν τη δυνατότητα να εισάγουν πετρελαιοειδή από το εξωτερικό, εντούτοις σε ελάχιστες περιπτώσεις το έχουν κάνει εξαιτίας αντικειμενικών δυσκολιών (περιορισμένες υποδομές αγωγών και λοιπών διασυνδέσεων με χώρες του εξωτερικού, υποχρέωση τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας εντός της Ελληνικής επικράτειας). Οι εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών προτιμούν να προβαίνουν σε αγορές από τα εγχώρια διυλιστήρια και όχι σε εισαγωγές.
43. Εξάλλου, το γεγονός ότι μπορεί να γίνονται εισαγωγές, από μόνο του, δεν αρκεί για να επηρεάσει την κρίση σχετικά με τον ορισμό της γεωγραφικής αγοράς. Τυχόν δυνατότητες επιχειρήσεων εγκατεστημένων εκτός Ελλάδας να απευθύνονται και σε καταναλωτές εντός της Ελληνικής επικράτειας λαμβάνονται υπόψη κατά την εκτίμηση της ύπαρξης πραγματικού ή δυνητικού ανταγωνισμού στην εθνική αγορά,²²

²⁰ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, ΕΕ 1997 C 372/5, παρ. 17.

²¹ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 237/1.4.2010 Υπόμνημα της ΕΛ.ΠΕ, σ. 6.

²² Βλ. και άρθρο 4γ παρ. 2 του Ν. 703/1977. Βλ. επίσης Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, ΕΕ 1997 C 372/5, παρ. 24: «[Ο] δυνητικός ανταγωνισμός, δεν λαμβάνεται υπόψη στον ορισμό των αγορών, εφόσον οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ο δυνητικός ανταγωνισμός μπορεί να αποτελέσει πραγματικό περιορισμό εξαρτώνται από την ανάλυση ορισμένων παραγόντων και περιστάσεων που συνδέονται με τις συνθήκες εισόδου στην αγορά. Η ανάλυση αυτή, ανάλογα με την περίπτωση, διεξάγεται σε μεταγενέστερο στάδιο, κατά κανόνα αφού προσδιοριστεί η θέση των εμπλεκόμενων

χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι επεκτείνεται η σχετική γεωγραφική αγορά πέρα από τα όρια της Ελληνικής επικράτειας.²³

44. Μια περιοχή ορίζεται ως γεωγραφική αγορά εφόσον υπάρχει περιορισμένη κίνηση του προϊόντος από και προς άλλες γεωγραφικές αγορές.²⁴ Χρήσιμη από την άποψη αυτή είναι η εξέταση της διάρθρωσης των υφιστάμενων ροών συναλλαγών και η εξέλιξη αυτών.²⁵ Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή γενικά θεωρεί ότι, όταν τα ρεύματα εισαγωγών / εξαγωγών μεταξύ διαφορετικών γεωγραφικών περιοχών ή χωρών υπολείπονται του 10% της εγχώριας κατανάλωσης, οι περιοχές αυτές δεν συμπεριλαμβάνονται στη σχετική γεωγραφική αγορά.²⁶ Εν προκειμένω, από την εξέταση των στοιχείων του φακέλου προκύπτει ότι τα ρεύματα εισαγωγών προϊόντων διύλισης είναι μάλλον περιορισμένα.²⁷ Πράγματι, οι εισαγωγές των εταιριών εμπορίας το 2008 στις βενζίνες και στο πετρέλαιο θέρμανσης, σύμφωνα με στοιχεία του τότε Υπουργείου Ανάπτυξης, ήταν της τάξης του 5% και 4,6% της εγχώριας κατανάλωσης, αντίστοιχα.
45. Κατά τούτο, σαφώς διακρίνεται η παρούσα περίπτωση από άλλες υποθέσεις όπου υπήρχε υψηλός βαθμός διασύνδεσης δικτύων και οι εισαγωγές προϊόντων διύλισης ήταν σαφώς πολύ υψηλότερες, με αποτέλεσμα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να θεωρήσει ότι η σχετική γεωγραφική αγορά ήταν ευρύτερη από εθνική. Έτσι, για παράδειγμα, στην υπόθεση *Preem/Skandinaviska Raffinaderi*, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οριοθέτησε τη σχετική γεωγραφική αγορά ως τουλάχιστον εκτεινόμενη στη Σκανδιναβία (στη συγκεκριμένη περίπτωση, στη Φινλανδία, Νορβηγία, Σουηδία και Δανία), λόγω των πολύ σημαντικών εισαγωγών και εξαγωγών μεταξύ των Σκανδιναβικών χωρών και του γενικού υψηλού ποσοστού εισαγωγών προϊόντων διύλισης, οι οποίες έφταναν (για τη Δανία) στο 52% και 57% της εγχώριας κατανάλωσης για τις βενζίνες και το πετρέλαιο θέρμανσης, αντίστοιχα.²⁸

επιχειρήσεων στη σχετική αγορά και φανεί ότι δημιουργούνται προβλήματα από την άποψη του ανταγωνισμού».

²³ Πρβλ. Αποφάσεις ΕΑ 242/III/2003, IV.2, και 327/V/2007, παρ. 22.

²⁴ Πρβλ. Απόφαση ΕΑ 327/V/2007, παρ. 24.

²⁵ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής όσον αφορά τον ορισμό της σχετικής αγοράς για τους σκοπούς του κοινοτικού δικαίου ανταγωνισμού, ΕΕ 1997 C 372/5, παρ. 31.

²⁶ Πρβλ. Αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 30.9.1992 Case No IV/M214 - *Du Pont/ICI*, παρ. 29, της 17.10.2001 Case No COMP/M.2187 - *CVC/Lenzing*, παρ. 127, και της 11.6.2003 Case COMP/M.2947 - *Verbund/EnergieAllianz*, παρ. 60-62.

²⁷ Πρβλ. Απόφαση ΕΑ 327/V/2007, παρ. 24 και 25 in fine.

²⁸ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 1.12.2003 Case No COMP/M.3291 - *PREEM/SKANDINAVISKA RAFFINERADI*, παρ. 14.

46. Σε **επίπεδο εμπορίας** υγρών καυσίμων (χονδρική διάθεση),²⁹ η δυνατότητα ενός τοπικού ενδεχόμενου μονοπωλητή να εκμεταλλευτεί τη γεωγραφική του θέση περιορίζεται από τον δυνητικό ανταγωνισμό που ασκείται από άλλους χονδρέμπορους σε γειτονικές περιοχές. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι παρόλο που στην Ελλάδα λειτουργούν δύο μόνο διυλιστήρια (ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ), η δυνατότητα εναλλαγής προμήθειας (swapping activity)³⁰ μεταξύ των εταιριών διύλισης διευκολύνει την επέκταση της δραστηριότητας των εταιριών εμπορίας (χονδρεμπόρων) με σημαντικά πλεονεκτήματα κόστους, γεγονός που τους επιτρέπει να λειτουργούν πανελλαδικά παρόλο που σε μερικές περιοχές της χώρας ορισμένες εταιρίες εμπορίας έχουν μεγαλύτερη παρουσία σε σχέση με άλλες.
47. Εξάλλου, το γεγονός ότι σε αρκετές περιπτώσεις, μια εταιρία εμπορίας η οποία διαθέτει αποθηκευτικούς χώρους σε μια γεωγραφική περιοχή εξυπηρετεί και άλλες εταιρίες εμπορίας, παρέχει δηλαδή σε αυτές πρόσβαση για την αποθήκευση και διακίνηση των καυσίμων, αποτελεί ισχυρή ένδειξη ότι υπάρχει δυνατότητα ανταγωνισμού μεταξύ των εταιριών εμπορίας σε όλη την Ελληνική επικράτεια, δηλαδή δεν υφίσταται ανάγκη αποθηκευτικών χώρων για επέκταση σε μία περιοχή.
48. Με βάση τα ανωτέρω, η Επιτροπή Ανταγωνισμού κρίνει ότι τόσο σε επίπεδο διύλισης όσο και σε επίπεδο εμπορίας,³¹ ως σχετική γεωγραφική αγορά πρέπει να

---

²⁹ Στη διάκριση μεταξύ της αγοράς διύλισης και αγοράς εμπορίας (χονδρική διάθεση) έχει προβεί και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε αποφάσεις της. Βλ., εν προκειμένω, Αποφάσεις της 26.4.2007 Case No COMP/M.4588 - *PETROPLUS/CORYTON REFINERY BUSINESS*, παρ. 14, και της 31.10.2008 Case No COMP/M.5005 - *Galp Energia/ ExxonMobil Iberia*, παρ. 7.

³⁰ Με τον όρο αυτό νοείται η σύναψη συμφωνιών μεταξύ των εταιριών διύλισης. Αυτού του είδους οι εμπορικές συμφωνίες, επιτρέπουν σε μια εταιρία να παρέχει στην άλλη συγκεκριμένη ποσότητα και ποιότητα από ένα προϊόν για μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή με σκοπό τη μεταξύ τους διευκόλυνση. Για παράδειγμα, η συμφωνία μεταξύ της ΕΛ.ΠΕ και της ΜΟΗ για την προμήθεια αεροπορικού καυσίμου (JA-1) μέσω του αγωγού τροφοδοσίας του αεροδρομίου Ελ. Βενιζέλος (Ασπρόπυργος-Σπάτα) αποτελεί μια τέτοιου είδους εμπορική συνεργασία ανταλλαγής.

³¹ Όσον αφορά στο επίπεδο **διανομής** υγρών καυσίμων (λιανική αγορά), για τους σκοπούς της παρούσας Απόφασης δεν χρειάζεται να ορισθεί η σχετική γεωγραφική αγορά. Η σχετική γεωγραφική αγορά θα μπορούσε θεωρητικά να περικλείει το σύνολο της χώρας. Αυτό θα συνέβαινε, αν σε μια μικρή αλλά σημαντική μη παροδική αύξηση της τιμής των υγρών καυσίμων σε μια γεωγραφική περιοχή, οι καταναλωτές μπορούσαν μέσω της αλυσίδας υποκατάστασης να οδηγηθούν σε φθηνότερα πρατήρια σε άλλη γεωγραφική περιοχή. Ωστόσο, προϋπόθεση για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο είναι τα σχετικά κόστη που επιβαρύνουν τον καταναλωτή (χρόνος, έξοδα μετακίνησης, κ.τ.λ.) να είναι μικρότερα από το κόστος αγοράς του ίδιου του καυσίμου, γεγονός που δεν συμβαίνει στις περισσότερες περιπτώσεις (αραιοκατοικημένοι νομοί, νομοί με μικρό αριθμό πρατηρίων και ανεπαρκές οδικό δίκτυο). Για το λόγο αυτό, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει παλαιότερα θεωρήσει ότι ο ανταγωνισμός που αναπτύσσεται σε επίπεδο λιανικής είναι «τοπικός» (localised) και ότι η σχετική γεωγραφική αγορά περιορίζεται σε τοπικό επίπεδο. Βλ. ιδίως Απόφαση ΕΑ 465/VI/2009, παρ. 36.

θεωρηθεί η Ελληνική επικράτεια. Τούτο επιβεβαιώνεται και από προηγούμενες αποφάσεις της Επιτροπής Ανταγωνισμού³² και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.³³

Δ. ΜΕΡΙΔΙΑ ΑΓΟΡΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

49. Στην αγορά διύλισης πετρελαιοειδών, στο σύνολο της Ελληνικής επικράτειας, η ΕΛ.ΠΕ, κατέχει σημαντική οικονομική ισχύ, με το μερίδιο της ύστερα και από την εξαγορά της ΠΕΤΡΟΛΑ (Σεπτέμβριος 2003) να διατηρείται στο 75% περίπου του συνολικού κύκλου εργασιών. Η εταιρία ΜΟΗ, ακολουθεί στη συνέχεια με μερίδιο αγοράς που κυμαίνεται γύρω στο 25%. Έτσι, προκύπτει ότι η αγορά διύλισης πετρελαιοειδών στην Ελλάδα εμφανίζει συνθήκες δυοπωλίου με τις εταιρίες εμπορίας να προμηθεύονται μεγάλο μέρος των αναγκών τους σε πετρελαιοειδή από τις δύο εγχώριες εταιρίες διύλισης.
50. Στην εν λόγω αγορά καταγράφονται υψηλά εμπόδια εισόδου που οφείλονται κατά κύριο λόγο στην ύπαρξη σημαντικού μη ανακτήσιμου κόστους (sunk cost) και πηγάζουν, ειδικότερα, από:
- α) τα πλεονεκτήματα κόστους των υφιστάμενων επιχειρήσεων του κλάδου, κύρια πηγή των οποίων αποτελεί η γνώση και εμπειρία στην παραγωγή, η ισχυρή φήμη, η ευνοϊκή πρόσβαση σε πληροφορίες σχετικά με τους προμηθευτές και πελάτες και το χαμηλό κόστος χρηματοδότησης,
  - β) τις οικονομίες κλίμακας και φάσματος και
  - γ) τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, οι οποίες είναι υψηλές διότι η παραγωγική διαδικασία είναι εντάσεως κεφαλαίου με αποτέλεσμα οι αρχικές δαπάνες για την έναρξη των δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων να βρίσκονται σε υψηλό επίπεδο (κόστος εκκίνησης).³⁴
51. Έτσι, λόγω των εμποδίων εισόδου, οι ανταγωνιστικές πιέσεις που προέρχονται από την απειλή εισόδου νέων επιχειρήσεων / δυνητικών ανταγωνιστών στον κλάδο δεν είναι ισχυρές. Ενδεικτικό της ύπαρξης εμποδίων εισόδου και εξόδου στον κλάδο της διύλισης είναι και το γεγονός ότι τα τελευταία έτη δεν έχει σημειωθεί καμία νέα είσοδος επιχειρήσεων διύλισης στην αγορά παρόλο που σημειώθηκαν μεταβολές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των υφιστάμενων επιχειρήσεων (απορρόφηση ΠΕΤΡΟΛΑ από ΕΛ.ΠΕ).
52. Σε επίπεδο διύλισης, οι πηγές προμήθειας των υγρών καυσίμων είναι κατά κύριο λόγο οι εγκαταστάσεις των εταιριών διύλισης σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη, όπως και οι εγκαταστάσεις των εταιριών εμπορίας που μπορούν να εισάγουν καύσιμα από το

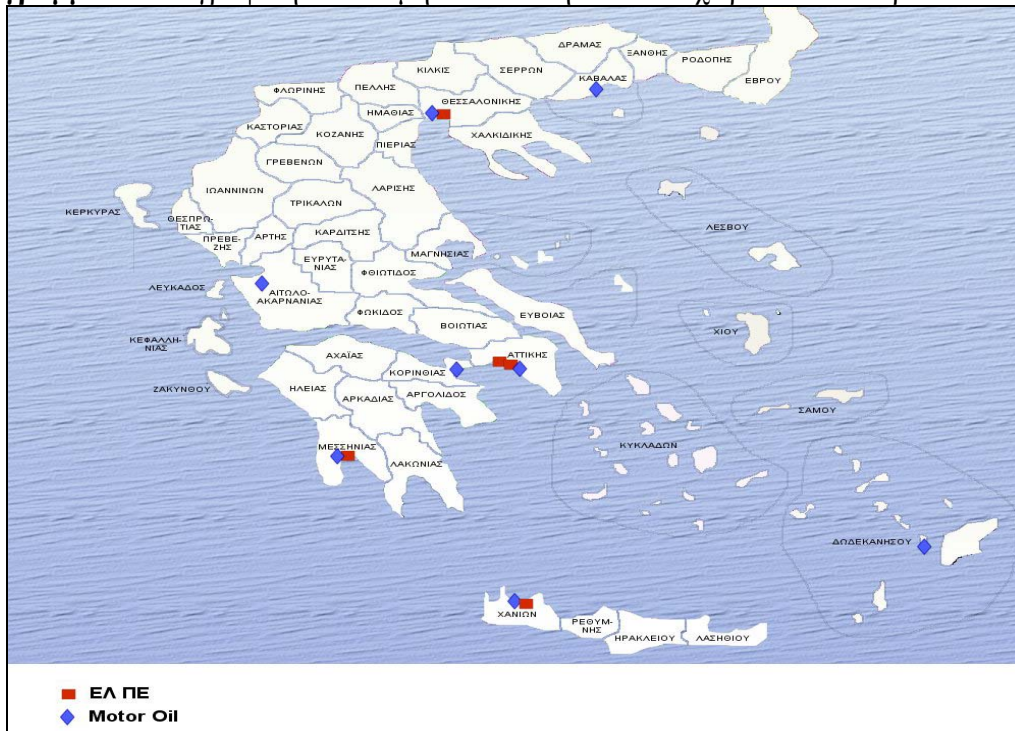
³² Βλ. και Αποφάσεις ΕΑ 25/1996, σ. 3, 242/III/2003, IV.2 και 465/VI/2009, παρ. 33.

³³ Βλ. Αποφάσεις της 26.4.2007 Case No COMP/M.4588 - *PETROPLUS/CORYTON REFINERY BUSINESS*, παρ. 14-15, και της 31.10.2008 Case No COMP/M.5005 - *Galp Energia/ExxonMobil Iberia*, παρ. 22-25. Βλ. επίσης και Απόφαση της 29.9.1999 Case No IV/M.1383 - *Exxon/Mobil*, παρ. 443.

³⁴ Βλ. Απόφαση ΕΑ 465/VI/2009, παρ. 118.

εξωτερικό εφόσον διαθέτουν τους απαραίτητους αποθηκευτικούς χώρους και επιβαρύνονται σύμφωνα με τον πετρελαιικό νόμο (Ν. 3054/2002) με την υποχρέωση τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας. Οι εταιρίες διύλισης διαθέτουν είτε ιδιόκτητους αποθηκευτικούς χώρους, είτε αποθηκεύουν τα προϊόντα τους σε αποθηκευτικούς χώρους εταιριών εμπορίας, οι οποίες αναλαμβάνουν και την υποχρέωση να τα διακινούν για λογαριασμό των εταιριών διύλισης. Στην περίπτωση αυτή, οι εταιρίες εμπορίας μέσω συμβάσεων που έχουν υπογράψει με τις εταιρίες διύλισης (συμβάσεις εξυπηρέτησης), μπορούν να αποθηκεύουν στις δεξαμενές τους πετρελαιοειδή και να τα διακινούν σε ολόκληρη την Ελληνική επικράτεια στο όνομα των εταιριών διύλισης (Διάγραμμα 1).

Διάγραμμα 1: Γεωγραφική κατανομή των αποθηκευτικών χώρων των εταιριών διύλισης

Πηγή: Απαντήσεις των εταιριών διύλισης σε ερωτηματολόγιο της ΓΔΑ

53. Σε επίπεδο χονδρικής εμπορίας, οι περισσότερες εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών, διαθέτουν αποθηκευτικούς χώρους σε διάφορα σημεία της Ελληνικής επικράτειας. Ακόμα όμως και αυτές που δεν διαθέτουν ιδιόκτητους ή μισθωμένους αποθηκευτικούς χώρους, έχουν τη δυνατότητα να διακινούν τα πετρελαιοειδή προς τα σημεία πώλησης (πρατήρια) από αποθηκευτικούς χώρους τρίτων εταιριών εφόσον έχουν συνάψει σχετική συμφωνία. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις, εταιρίες εμπορίας διαθέτουν κοινούς αποθηκευτικούς χώρους. Η διακίνηση των προϊόντων πετρελαίου από τις πηγές εφοδιασμού προς τις εγκαταστάσεις των εταιριών εμπορίας που

βρίσκονται κοντά στα διυλιστήρια πραγματοποιείται με πετρελαιοαγωγούς, ενώ σε αντίθετη περίπτωση η παράδοση των πετρελαιοειδών διεξάγεται με δεξαμενόπλοια (tunkers).

54. Τέλος, σε επίπεδο λιανικής πώλησης, ο εφοδιασμός των επιχειρήσεων λιανικής εμπορίας (πρατήρια) πραγματοποιείται με βυτιοφόρα αυτοκίνητα (δημοσίας ή ιδιωτικής χρήσης) είτε απευθείας από τα διυλιστήρια για λογαριασμό των εταιριών εμπορίας, είτε από τις εγκαταστάσεις των τελευταίων.
55. Οι περιοχές που εφοδιάζονται μέσω βυτιοφόρων από τα διυλιστήρια της Νότιας Ελλάδας περιλαμβάνουν ολόκληρη την Ελληνική επικράτεια εκτός από την Κεντρική και Δυτική Μακεδονία. Ο εφοδιασμός στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία διεξάγεται με βυτιοφόρα από το διυλιστήριο Θεσσαλονίκης, το σταθμό Καλοχωρίου της ΕΛ.ΠΕ και τους αποθηκευτικούς χώρους των εταιριών εμπορίας στη Θεσσαλονίκη. Τέλος, οι περιοχές της Ανατολικής Μακεδονίας και της Θράκης εφοδιάζονται έμμεσα από τη Νότια Ελλάδα μέσω Αλεξανδρούπολης και Πόρτο Λάγος. Ωστόσο αξίζει να σημειωθεί ότι ο διαχωρισμός των περιοχών δεν είναι πάντοτε σαφής και παρουσιάζονται περιοχές, κυρίως στη Θεσσαλία και στην Ανατολική Μακεδονία, όπου οι ανάγκες καλύπτονται άλλοτε από τη Βόρεια και άλλοτε από τη Νότια Ελλάδα.³⁵

V. ΤΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΔΙΥΛΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑΣ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ

A. Η ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ ΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΕΙΔΩΝ

56. Το αργό πετρέλαιο και τα προϊόντα πετρελαίου είναι εμπορεύματα (commodities) των οποίων οι τιμές καθορίζονται τόσο από τα χρηματιστήρια πετρελαίου όσο και από τα μεγέθη των αγορών (προσφορά, ζήτηση, αποθέματα, κ.ο.κ). Λόγω της αστάθειας (volatility) των τιμών των εμπορευμάτων αυτών, στην πράξη είναι αδύνατο να προβλεφθούν οι τιμές τους, φαινόμενο σύνηθες για όλα τα εμπορεύματα που η τιμή τους καθορίζεται χρηματιστηριακά. Για τους λόγους αυτούς, η τιμολόγηση σε όλα τα στάδια της παραγωγικής διαδικασίας και διανομής των καυσίμων πραγματοποιείται με τη χρήση μιας βάσης αναφοράς (basing point pricing). Μάλιστα, οι δραστηριοποιούμενοι στην αγορά των πετρελαιοειδών χρησιμοποιούν διάφορους δείκτες όπως ο Platt's, ο Argus, ο ICIS LOR, οι οποίοι καταδεικνύουν στους συμβαλλόμενους την πλέον αντιπροσωπευτική τιμή στην οποία θα πρέπει, κατ' ελάχιστον, να πωλούν ή να αγοράζουν τα προϊόντα τους.
57. Οι εταιρίες που διαχειρίζονται και δημοσιεύουν τους ανωτέρω δείκτες, όπως π.χ. η εταιρία McGraw-Hill που δημοσιεύει το δελτίο Platt's, συγκεντρώνουν καθημερινά όλες τις πράξεις spot και futures που πραγματοποιούνται μεταξύ των

---

³⁵ IOBE, Ο κλάδος της εμπορίας πετρελαιοειδών στην Ελλάδα, Αθήνα, 2004, σ. 59.

ενδιαφερομένων στα διεθνή χρηματιστήρια πετρελαίου. Το συγκεκριμένο δελτίο, αφού συνεκτιμήσει πληθώρα άλλων παραγόντων, περιέχει την εκτίμησή του για τις επικρατούσες ανώτατες (high), μέσες (midpoint) και κατώτατες (low) τιμές κάθε καυσίμου για κάθε συγκεκριμένη ημέρα και περιοχή σε δολάρια ΗΠΑ ανά μετρικό τόνο.

58. Οι εγχώριες εταιρίες διύλισης (ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ) αγοράζουν το αργό πετρέλαιο, τις πρώτες ύλες και τα τελικά προϊόντα με βάση συμβόλαια στηριζόμενα στις δημοσιευόμενες επικρατούσες τιμές βασικών τύπων αργού πετρελαίου (Brent, Urals) και πετρελαιοειδών (βενζίνες, υγραέριο, πετρέλαιο εσωτερικής και εξωτερικής καύσης) στη Μεσόγειο, χωρίς να γνωρίζουν εκ των προτέρων την τελική τιμή αγοράς. Επομένως, πωλούν τα προϊόντα τους κατά αντίστοιχο τρόπο, ακολουθώντας τις διακυμάνσεις της διεθνούς αγοράς. Η πρακτική αυτή, η οποία **δεν ακολουθεί την προανατολισμένη στο κόστος λογική (cost plus)**, εφαρμόζεται σε παγκόσμιο επίπεδο σε όλες τις αγορές πετρελαίου.
59. Η τιμή πώλησης από τις εταιρίες διύλισης (ex-refinery price) είναι εκείνη την οποία καταβάλλουν οι εταιρίες εμπορίας προς τις εταιρίες διύλισης για να παραλάβουν τα πετρελαιοειδή με δεξαμενόπλοια, μέσω πετρελαιοαγωγών ή με βυτιοφόρα αυτοκίνητα. Στην Ευρώπη υπάρχουν δύο αγορές στις οποίες διαμορφώνονται οι τιμές των πετρελαιοειδών:
- η αγορά του Ρότερνταμ (Ολλανδία), η οποία εφοδιάζει με προϊόντα πετρελαίου ολόκληρη τη Βόρεια Ευρώπη (Ηνωμένο Βασίλειο, Σκανδιναβικές χώρες, κ.τ.λ.) και μέρος της Κεντρικής Ευρώπης (Γερμανία, Αυστρία, κ.τ.λ.) και
  - η αγορά της Γένουας (Ιταλία), η οποία εφοδιάζει τη Νότια Ευρώπη και τη Μεσόγειο (Γαλλία, Ισπανία, Ελλάδα, Ιταλία, κ.τ.λ.).
60. Ουσιαστικά, οι τιμές πώλησης πετρελαιοειδών, λόγω της διακύμανσης που συνήθως παρατηρείται στις διεθνείς τιμές του αργού πετρελαίου και των προϊόντων αυτού, αποτελούν το άθροισμα τριών παραμέτρων:
- α) των τιμών του δείκτη Platt's,
  - β) της προμήθειας (premium) των διυλιστηρίων και
  - γ) των εκπτώσεων που χορηγούν οι εταιρίες διύλισης.
61. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί ότι οι διακυμάνσεις της συναλλαγματικής ισοτιμίας είναι εξίσου καθοριστικός παράγοντας προσδιορισμού των τιμών διυλιστηρίου. Αυτό συμβαίνει διότι τα περισσότερα μεγέθη στη διεθνή αγορά πετρελαίου είναι εκφρασμένα σε δολάρια ΗΠΑ, με αποτέλεσμα τυχόν ανατιμητικές τάσεις του ευρώ έναντι του δολλαρίου να εξουδετερώνουν σε ανάλογο βαθμό τις αυξήσεις των εκφρασμένων σε δολάρια τιμών και αντιστρόφως.³⁶

³⁶ IOBE, Οι προσδιοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης των τιμών των πετρελαιοειδών, Ιούνιος 2009, σ. 34 επ.

62. Ως προς τον δείκτη **Platt's** και την μεθοδολογία προσδιορισμού του,³⁷ πρέπει καταρχήν να διευκρινιστεί ότι καθημερινά δημοσιεύονται για τα πετρελαιοειδή δύο τιμές Platt's: Platt's high και Platt's low, η δε τιμή Platt's midpoint δεν είναι παρά ο μέσος όρος των προηγούμενων δύο τιμών. Επίσης, δημοσιεύονται δείκτες Platt's για δύο διαφορετικές αγορές: την αγορά της Μεσογείου και την αγορά της Βορειοδυτικής Ευρώπης (Ρότερνταμ).³⁸
63. Πιο συγκεκριμένα, οι αξιολογήσεις του οργανισμού Platt's απεικονίζουν την αξία³⁹ των διαπραγματευόμενων προϊόντων στις 16.30:00 ώρα Λονδίνου ακριβώς. Έτσι, ο δείκτης Platt's καταγράφει την τιμή καθώς και τις διαφορές (spreads) κατά τη διάρκεια της ημέρας μεταξύ 08.30:00 και 16.30:00 ώρα Λονδίνου. Ως εκ τούτου, η μεθοδολογία αξιολόγησης αντικατοπτρίζει τις αξίες στη λογική του «market-on-close», με τις τιμές της αγοράς να καθορίζονται και να «κλειδώνονται» ακριβώς στις 16.30:00 ώρα Λονδίνου. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι τιμές Platt's αναφέρονται σε συγκεκριμένες προδιαγραφές προϊόντων, μεγέθη φορτίων, ημερομηνίες παράδοσης, όρους πληρωμής και ναύλους δεξαμενοπλοίων.
64. Οι καταγγελλόμενες χρησιμοποιούν ως βάση για την τιμολόγηση των προϊόντων τους τις ανώτατες (high) τιμές του δείκτη του δελτίου «Platt's European Marcetscan» για φορτία FOB Med Basis Italy.⁴⁰ Ειδικότερα, λαμβάνεται υπόψη ο μέσος όρος των τιμών Platt's των εξής τεσσάρων δημοσιεύσεων: της ημερομηνίας που [...] της ημερομηνίας [...], εφόσον υπάρχει, και των αμέσως τριών [...] διαθέσιμων δημοσιεύσεων.
65. Από τα στοιχεία του φακέλλου, προκύπτει, επίσης, ότι η χρησιμοποίηση του δείκτη Platt's high αντί του Platt's low, δεν συνιστά Ελληνική ιδιαιτερότητα, αλλά διεθνή πρακτική των εταιρειών δώλισης. Επιπλέον, τούτο φαίνεται να εξηγείται και από το γεγονός ότι οι τιμές Platt's αναφέρονται διεθνώς σε συγκεκριμένα μεγέθη φορτίων της τάξης των 30.000 τόνων περίπου, ενώ στην Ελλάδα πωλούνται πολύ μικρότερα φορτία.

---

³⁷ Σημειώνεται, εντούτοις, ότι τον Ιούλιο του 2010 η Αυστριακή Επιτροπή Ανταγωνισμού δημοσίευσε έκθεση για τον τρόπο που καθορίζονται οι τιμές Platt's. Η Αυστριακή Επιτροπή προέβη σε ενδελεχή έρευνα, χωρίς να καταλήξει ότι οι σχετικές μέθοδοι καθορισμού του εν λόγω δείκτη γεννούν κάποιο θέμα για τον ανταγωνισμό. Βλ. Austrian Federal Competition Authority, Report on Platts Price Assessments, July 2010.

³⁸ Σημειώνεται ότι οι τιμές του δείκτη Platt's για την περιοχή της Μεσογείου είναι σταθερά ανώτερες από τις αντίστοιχες για την Βορειοδυτική Ευρώπη. Βλ. IOBE, Οι προσδιοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης των τιμών των πετρελαιοειδών, Ιούνιος 2009, σ. 44-45.

³⁹ Οι τιμές Platt's αναφέρονται στο εμπόριο πλεονασματικών (οριακών) φορτίων τα οποία διακινούνται από χώρα σε χώρα και οι τιμές τους αντιστοιχούν στο οριακό κόστος παραγωγής (marginal barrel). Βλ. Γνωμοδότηση ΕΑ 5/III/2001, Γ.2.β.

⁴⁰ Οι τιμές FOB Med αντικαταστάθηκαν το Μάρτιο του 2009 από τις τιμές CIF Med Basis Italy. Σημειώνεται ότι η απόκλιση ανάμεσα στις ανώτατες και κατώτατες τιμές του δείκτη Platt's κυμαίνεται κατά μέσο όρο μεταξύ του 0,75 και 1 \$/MT.

66. Ως προς την **προμήθεια (premium) των διυλιστηρίων**, σημειώνεται ότι οι εταιρίες διύλισης συμπεριλαμβάνουν στην τελική τιμή πώλησης των υγρών καυσίμων προσαύξηση (premium), που εκφράζεται σε δολάρια και καθορίζεται με ετήσιες συμφωνίες που συνάπτονται την 1^η Ιανουαρίου κάθε έτους μεταξύ των διυλιστηρίων και των εταιριών εμπορίας. Η προμήθεια, περιλαμβάνει το κόστος εισαγωγής και διύλισης των προϊόντων καθώς και το κόστος αποθήκευσης και διακίνησης τους.
67. Οι συνήθεις προμήθειες (προσαυξήσεις) των καταγγελλόμενων (καθώς και της ΠΕΤΡΟΛΑ, όταν αυτή ήταν χωριστή οντότητα), εκφρασμένες σε δολάρια ΗΠΑ/μετρικό τόνο ανά προϊόν εμφανίζονται στους κατωτέρω πίνακες.

Πίνακας 3: Προσαυξήσεις των εταιριών διύλισης για το έτος 2004 ανά προϊόν (\$/MT)

Προϊόν	A ΕΛ.ΠΕ	B ΜΟΗ	Γ = A-B Απόλυτη διαφορά
Αγορά βενζινών			
Αμόλυβδη βενζίνη 95 RON	[...]	[...]	0,5
Αμόλυβδη βενζίνη 98 RON	[...]	[...]	2,0
Super / L,R,P	[...]	[...]	0,5
Αγορά πετρελαίου			
Ντήζελ κίνησης	[...]	[...]	1,0
Ντήζελ θέρμανσης	[...]	[...]	1,0
Λοιπά πετρελαιοειδή			
Αεροπορικό καύσιμο (JA-1)	[...]	[...]	Από 2,0 (max) έως 1,0 (min)
Ναυτιλιακό καύσιμο (μαζούτ)			
Βουτάνιο	[...]	[...]	-
Προπάνιο	[...]	[...]	-

⁺ FOB παραδόσεις από τις εγκαταστάσεις του διυλιστηρίου.

(Μ/Δ) Μη διαθέσιμα στοιχεία

Πηγή: Συμβάσεις εταιριών διύλισης

Πίνακας 4: Προσαυξήσεις της ΠΕΤΡΟΛΑ (\$/MT)*

<i>Εταιρία (έτος σύμβασης)</i>	<i>Βενζίνη Αμόλυβδη 96 RON (LRP)</i>	<i>Βενζίνη Super Αμόλυβδη 98 RON</i>	<i>Βενζίνη Αμόλυβδη 95 RON</i>	<i>Πετρέλαιο Κίνησης</i>	<i>Πετρέλαιο Θέρμανσης</i>
AEGEAN (2002)	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
BP HELLAS (1998)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
DRACOIL (1995)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
EKO (1995)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
ELINOIL (1995)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
ELPETROL (1995)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
MEDOIL (1999)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
MAMIDOIL- JETOIL (1995)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
REVOIL (1995)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
SHELL (2001)	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
SILKOIL (1995)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]
SUNOIL (1996)**	[...]	[...]	[...]	[...]	[...]

(*) Όπως αποτυπώνονται στις προσκομιθείσες συμβάσεις.

(**) Οι συγκεκριμένες προσαυξήσεις ισχύουν σε περίπτωση εξόφλησης εντός [...] ημερών.

(+) Για αγορές άνω των [...] ΚΤ η σχετική προσαύξηση μειώνεται κατά [...] \$/MT

Πηγή: Απαντήσεις της ΕΛ.ΠΕ σε ερωτηματολόγιο της ΓΔΑ

68. Ειδικά για την αμόλυβδη βενζίνη, για την εκτίμηση της επιβάρυνσης που επιφέρει το premium διυλιστηρίου στην τελική τιμή, θα πρέπει να συνυπολογισθούν και οι φόροι που επιβάλλονται πάνω σε αυτό, δηλαδή όσοι δασμοί εκφράζονται σε ποσοστιαίους όρους, καθώς και ο ΦΠΑ.⁴¹ Είναι ευνόητο ότι, σε όρους ποσοστού, η επιβάρυνση

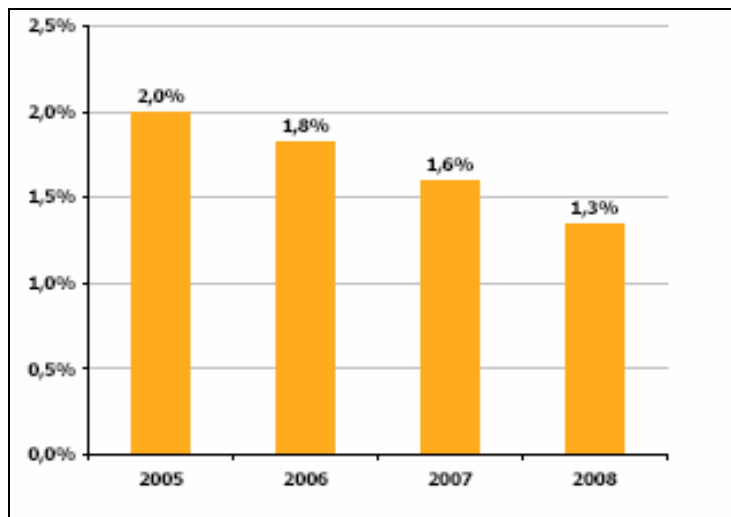
⁴¹ Σύμφωνα με την ΜΟΗ, από την αρχή του 2010 η φορολογία κυμαίνεται πλέον σε ποσοστό της τάξης του 70% της τελικής τιμής στην αντλία (υπ' αριθμ. πρωτ. 427/9.6.2010 Συμπληρωματικό Συμπληρωματικό Υπόμνημα της ΜΟΗ, σ. 12-13).

είναι συνάρτηση του ύψους της τελικής τιμής, καθώς το premium διυλιστηρίου αποτελεί ένα σταθερό ποσό (\$/MT).

69. Από τα στοιχεία του φακέλου, προκύπτει ότι την περίοδο 2005-2008 η επιβάρυνση του premium διυλιστηρίου στις τελικές τιμές αμόλυβδης ελαττώθηκε από 2% σε 1,3%, ως αποτέλεσμα της αύξησης που εμφάνισαν οι διεθνείς τιμές και κατά συνέπεια και οι τελικές τιμές (Διάγραμμα 2). Γενικά, σε περιόδους ανόδου των διεθνών τιμών μειώνεται η ποσοστιαία επιβάρυνση της τελικής τιμής από το premium διυλιστηρίου, ενώ σε περιόδους υποχώρησης των διεθνών τιμών αυξάνεται η ποσοστιαία επιβάρυνση της τελικής τιμής από το premium διυλιστηρίου.

Διάγραμμα 2: Συμμετοχή της προσαύξησης διυλιστηρίου στην τελική τιμή της αμόλυβδης βενζίνης

Πηγή: IOBE (2009)

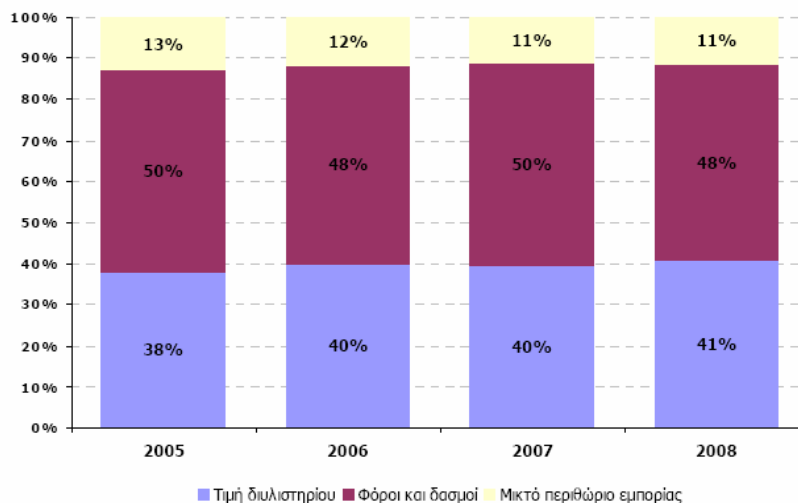
70. Η μικρή συμβολή της προσαύξησης στην τελική τιμή των πετρελαιοειδών επιβεβαιώνεται από πρόσθετα στοιχεία που προσκόμισε η ΕΛ.ΠΕ με το Συμπληρωματικό Υπόμνημά της,⁴² τα οποία και συμφωνούν με ανεξάρτητες μελέτες, όπως αυτή του IOBE. Ειδικότερα, όπως καταδεικνύεται από τα στοιχεία που αφορούν δειγματοληπτικά σε μία τυχαία ημερομηνία (4.5.2010), στην τιμή διυλιστηρίου ποσοστό ίσο με 2% περίπου αντιστοιχεί στο αντάλλαγμα για την τήρηση των αποθεμάτων ασφαλείας της χώρας, που επωμίζονται τα διυλιστήρια, ενώ περίπου [...] % της τιμής διυλιστηρίου είναι η προσαύξηση (premium) που διεκδικούν οι εταιρείες διύλισης. Με άλλα λόγια, το 95-97% περίπου της τιμής διυλιστηρίου είναι η διεθνής τιμή Platt's, η οποία είναι κοινή για όλες τις εταιρείες διύλισης της

⁴² Υπ' αριθμ. πρωτ. 426/9.6.2010, σ. 8-9.

ευρύτερης περιοχής της Μεσογείου, όπως αυτή προκύπτει από στατιστική επεξεργασία μεγάλου αριθμού εμπορικών συναλλαγών.

71. Όσον αφορά στις τιμές λιανικής, οι φόροι, δασμοί και οι τιμές διυλιστηρίου αποτελούν τους μεγαλύτερους σε μέγεθος παράγοντες διαμόρφωσης τους σε σχέση με τα περιθώρια των εταιρειών εμπορίας και των πρατηριούχων (Διάγραμμα 3). Στην αμόλυβδη βενζίνη (95 RON) το ύψος των δασμών και των φόρων αποτέλεσε το μεγαλύτερο μέρος της τελικής τιμής, με μερίδιο κατά μέσο όρο 49%, εμφανίζοντας το 2008 μικρή υποχώρηση λόγω της σημαντικής αύξησης των διεθνών τιμών και κατ' επέκταση της τιμής διυλιστηρίου. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι το καθαρό λειτουργικό αποτέλεσμα προ φόρων και τόκων για την διύλιση για τα ΕΛ.ΠΕ (2008) κυμαίνεται ανά έτος από [...] του ευρώ ζημία έως περίπου [...] του ευρώ ανά λίτρο κέρδος, ανάλογα με τις συγκυρίες και τους εξωγενείς παράγοντες που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την κερδοφορία του κλάδου διύλισης στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 3: Σύνθεση Τιμών Πρατηρίου Αμόλυβδης βενζίνης

Πηγή: IOBE (2009)

72. Ως προς τις **εκπτώσεις** που χορηγούν οι εταιρίες διύλισης, τονίζεται ότι οι τελευταίες κλιμακώνονται ανάλογα με τον όγκο των πωλήσεων (volume discounts). Οι εκπτώσεις παρέχονται κλιμακωτά αναλόγως του όγκου των παραλαβών και καταβάλλονται με την εκάστοτε συναλλαγή, δηλαδή ενσωματώνονται στην τιμή διάθεσης. Αναφορικά με την ΕΛ.ΠΕ, τονίζεται ότι για το 2004, δεν προχώρησε σε κλιμάκωση της προσαύξησης (premium), [...], όπως συνέβαινε το προηγούμενο έτος (2003). Αντ' αυτού, [...] η εκπτωτική πολιτική για το 2004, η οποία ίσχυσε και τα έτη 2005 και 2006, συνίσταται στη διαφοροποίηση της συνολικής τιμής (τιμή βάσης και προσαύξηση) σε σχέση με τον όγκο των πωλήσεων από τις εταιρίες εμπορίας

(Πίνακας 5). Τέλος, από το έτος 2009, σε περίπτωση πληρωμής των τιμολογίων εντός [...] ([...]) ημερών από την ημερομηνία παράδοσης του προϊόντος, οι βασικές προσαυξήσεις μειώνονται κατά [...] \$/MT.

Πίνακας 5: Εκπτωτική κλίμακα δασμολογημένης αγοράς της ΕΛ.ΠΕ (2004)*

Βενζίνες	Εκπτώσεις
[...]	μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
Πετρέλαιο Κίνησης	
[...]	μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
Πετρέλαιο Θέρμανσης	
[...]	μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT
[...]	επί πλέον μείωση [...] \$/MT

(*) Η συνολική έκπτωση λαμβάνεται ως Premium – X, όπου X = ποσό έκπτωσης.

Πηγή: Απαντήσεις της ΕΛ.ΠΕ σε ερωτηματολόγιο της ΓΔΑ

73. Διαφορετική εκπτωτική πολιτική ακολουθεί η ΜΟΗ, η οποία, και αυτή, βασίζεται στον όγκο των πωλήσεων προς τις εταιρίες εμπορίας. Ειδικότερα, η εκπτωτική πολιτική της εταιρίας είναι [...] και οι προσφορές περιλαμβάνουν εκπτώσεις υπολογιζόμενες [...] ώστε να δίνουν κίνητρα στον αγοραστή να μεγιστοποιήσει τον όγκο που προτίθεται να παραλάβει από την εταιρία. Οι εν λόγω εκπτώσεις αποτελούν προϊόν διαπραγματεύσεων [...] και αποτυπώνονται αναλυτικά στις σχετικές συμβάσεις.

B. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΤΙΜΩΝ ΤΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

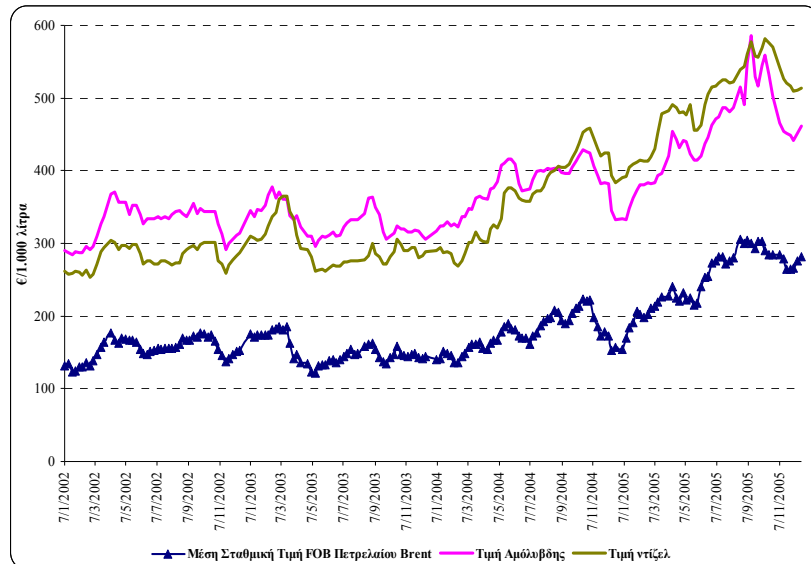
74. Οι τελικές τιμές των προϊόντων πετρελαίου παρακολουθούνται σε εβδομαδιαία βάση σε όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καταγράφονται σε ειδική έκδοση (Oil Bulletin) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.⁴³ Από την εξέταση και τη συγκριτική ανάλυση της πορείας των τιμών των σχετικών προϊόντων προκύπτουν συμπεράσματα

⁴³ Στην ειδική αυτή έκδοση οι παρατηρήσεις αφορούν μέσες τελικές τιμές αντλίας που προκύπτουν μετά από τιμοληψίες που πραγματοποιούν υπηρεσίες κάθε κράτους μέλους, σε εβδομαδιαία βάση.

σχετικά με το ύψος των τιμών και τη μεταβλητότητα τους, την ύπαρξη ή μη κοινών παραγόντων προσδιορισμού των τιμών, αλλά και ορισμένες αποκλίσεις, οι οποίες δικαιολογούνται από τις συνθήκες κάθε αγοράς ή και από άλλους παράγοντες.

75. Η εξέταση και η συγκριτική ανάλυση της εξέλιξης των τιμών των πετρελαιοειδών (προ φόρων) στην Ελλάδα σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε, αποκαλύπτει σημαντικές λεπτομέρειες για τον τρόπο διαμόρφωσης των τιμών των πετρελαιοειδών στο σύνολο της χώρας. Παρόλα αυτά δεν δίνει πληροφορίες για το βαθμό ευαισθησίας των μεταβολών των τιμών των πετρελαιοειδών στις αυξομειώσεις του αργού πετρελαίου (Brent). Για το σκοπό αυτό, η ΓΔΑ διερεύνησε το μηχανισμό επίδρασης της τιμής του αργού πετρελαίου στο ύψος και τις μεταβολές δύο εκ των σημαντικότερων προϊόντων πετρελαίου (απλή αμόλυβδη και πετρέλαιο κίνησης).
76. Στο παρακάτω Διάγραμμα καταγράφεται η εξέλιξη της μέσης σταθμικής τιμής του πετρελαίου Brent στις διεθνείς αγορές και της μέσης τιμής της αμόλυβδης βενζίνης και του πετρελαίου κίνησης στην Ελλάδα, κατά την περίοδο 4.1.2002-16.12.2005, που αποτελεί και την κρίσιμη περίοδο για την παρούσα υπόθεση. Από την εξέταση του εν λόγω διαγράμματος, φαίνεται ότι οι τιμές λιανικής (προ φόρων) ακολουθούν σε ικανοποιητικό βαθμό τις μεταβολές του πετρελαίου Brent με συντελεστή συσχέτισης στατιστικά σημαντικό και ίσο με 95,6% (απλή αμόλυβδη) και 95,3% (πετρέλαιο κίνησης). Κατά το εξεταζόμενο διάστημα, καταγράφηκαν διακυμάνσεις στις τιμές του αργού με ανοδικές και καθοδικές περιόδους, οι οποίες ακολουθήθηκαν από ανάλογες διακυμάνσεις στις τιμές των πετρελαιοειδών (απλής αμόλυβδης και πετρελαίου κίνησης). Με άλλα λόγια, δεν παρατηρήθηκε ακαμψία των τιμών (price rigidity) προς τα κάτω, κάτι που ενδεχομένως θα αποτελούσε ένδειξη εναρμόνισης.

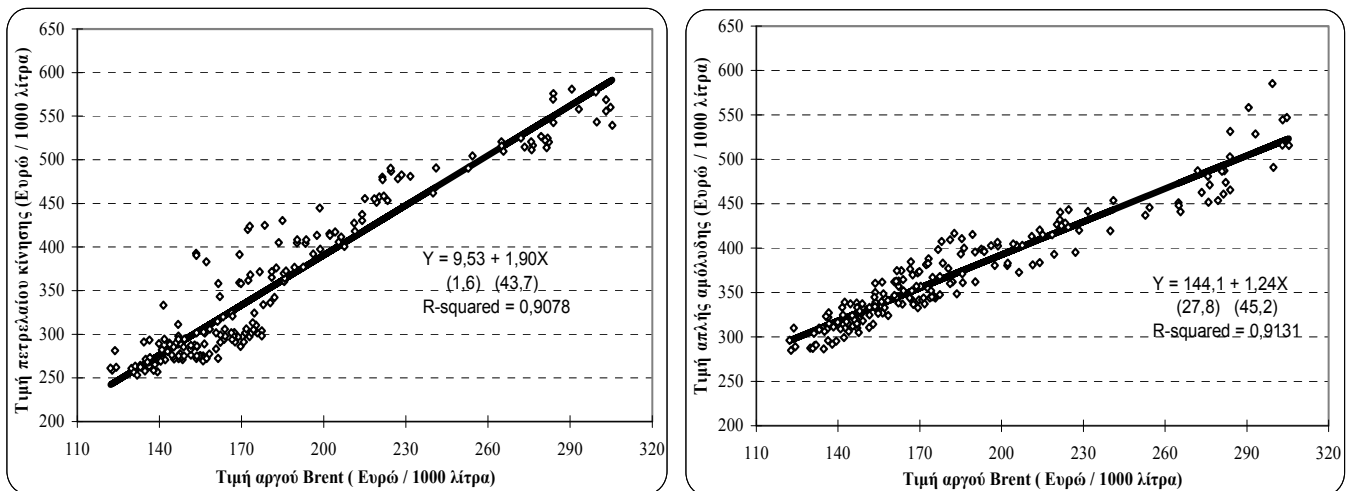
Διάγραμμα 4: Τιμές πετρελαίου Brent και αμόλυβδης βενζίνης και ντίζελ κίνησης (προ φόρων και δασμών) σε €/1000 λίτρα (4.1.2002 – 16.12.2005)*

(*) Οι τιμές πετρελαίου Brent, έχουν σταθμιστεί με βάση τον εκτιμώμενο όγκο εξαγωγών
Πηγή: Oil Bulletin και Energy Information Administration.

77. Η συσχέτιση των τιμών των πετρελαιοειδών με τις διακυμάνσεις των τιμών του αργού πετρελαίου (Brent), απεικονίζεται στο παρακάτω Διάγραμμα. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απλής παλινδρόμησης, προκύπτει η ύπαρξη ισχυρής θετικής συσχέτισης μεταξύ των τιμών του αργού πετρελαίου (ανεξάρτητη μεταβλητή) και των τιμών του πετρελαίου κίνησης (αριστερό τμήμα) και της απλής αμόλυβδης βενζίνης (δεξιό τμήμα).

Διάγραμμα 5: Συσχέτιση των τιμών των πετρελαιοειδών στην επικράτεια (απλή αμόλυβδη και πετρέλαιο κίνησης) με τις τιμές του αργού πετρελαίου Brent
Πετρέλαιο κίνησης *Απλή αμόλυβδη*

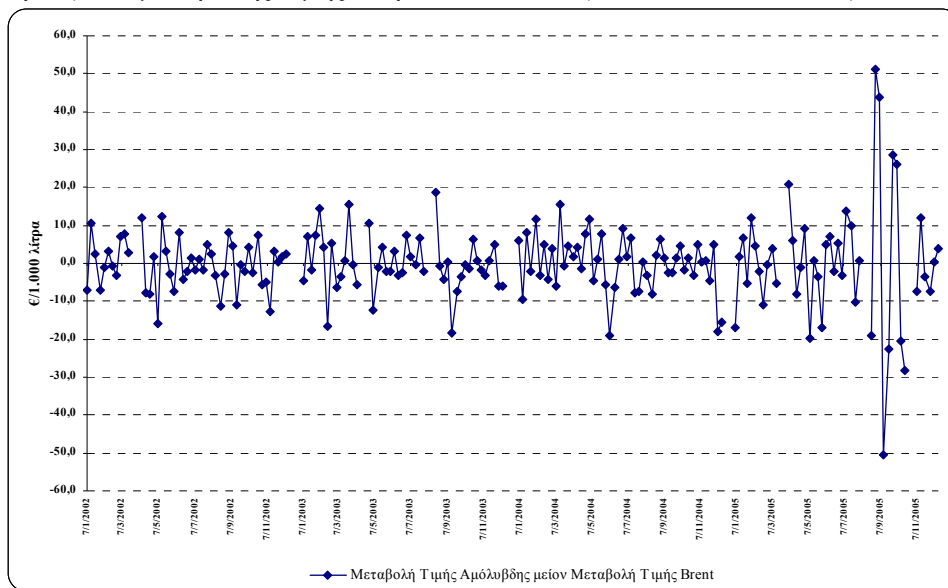
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Oil Bulletin και Energy Information Administration.

78. Με βάση την ανωτέρω ανάλυση, συμπεραίνεται ότι στην Ελληνική επικράτεια δεν καταγράφονται ενδείξεις υπερτιμολόγησης των πετρελαιοειδών λόγω των διακυμάνσεων του αργού πετρελαίου καθώς οι μεταβολές (αυξήσεις / μειώσεις) στην τιμή του Brent ενσωματώνονται στις προ φόρων λιανικές τιμές των προϊόντων πετρελαίου (εδώ, απλή αμόλυβδη και πετρέλαιο κίνησης).
79. Σε αυτό το συμπέρασμα καταλήγει και η λεπτομερέστερη ανάλυση της συμπεριφοράς των τιμών των προϊόντων πετρελαίου στις οποίες ενσωματώνεται το περιθώριο των επιχειρήσεων του κλάδου (τιμές προ φόρων), όταν μεταβάλλεται η τιμή του αργού πετρελαίου Brent. Οι τιμές προ φόρων αντανακλούν την τιμολογιακή πολιτική των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται και στις τρεις αγορές (στάδια) των προϊόντων πετρελαίου, καθώς και τις διακυμάνσεις στις διεθνείς τιμές του πετρελαίου και των προϊόντων του. Αν υποθεθεί ότι κατά μέσο όρο οι επιχειρήσεις και στα τρία στάδια παραγωγής και διακίνησης προσθέτουν ένα σταθερό ποσό στις καθημερινά μεταβαλλόμενες διεθνείς τιμές των προϊόντων πετρελαίου προκειμένου να καλύψουν το κόστος τους και να επιτύχουν ένα επιθυμητό επίπεδο κέρδους, τότε αναμένεται οι μεταβολές των διεθνών τιμών να μεταφέρονται σε αναλογία ένα προς ένα στις τιμές προ φόρων.⁴⁴ Για παράδειγμα, αν η τιμή FOB Ιταλίας της αμόλυβδης βενζίνης αυξηθεί ή μειωθεί κατά 10€/1000 λίτρα, κατά περίπου το ίδιο ποσό θα αυξηθεί ή θα μειωθεί η τιμή της αμόλυβδης προ φόρων, αν ισχύει η ανωτέρω υπόθεση.

⁴⁴ Βέβαια, η συχνότητα μεταβολής των τιμών είναι συνάρτηση και άλλων παραγόντων όπως για παράδειγμα το ύψος των αποθεμάτων, το οποίο (πρέπει να) συνδέεται θετικά με το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί για τη μεταβολή των τιμών.

80. Δεδομένου ότι τα στοιχεία του οργανισμού Platt's δεν ήταν διαθέσιμα στη ΓΔΑ, ώστε να διαπιστωθεί με ακρίβεια το μέγεθος της προσαρμογής των τιμών προ φόρων στις μεταβολές των διεθνών τιμών των προϊόντων πετρελαίου, χρησιμοποιήθηκαν τα σχετικά στοιχεία εβδομαδιαίας εξέλιξης της τιμής του πετρελαίου Brent, σε συνδυασμό με τα αντίστοιχα στοιχεία τιμής προ φόρων της αμόλυβδης βενζίνης για την περίοδο 2002-2005. Η διαφορά που προκύπτει από την αφαίρεση των εβδομαδιαίων μεταβολών των τιμών της αμόλυβδης βενζίνης και του πετρελαίου Brent παρουσιάζεται στο παρακάτω Διάγραμμα. Θετική διαφορά σημαίνει ότι η μεταβολή της τιμής της αμόλυβδης μία συγκεκριμένη εβδομάδα ήταν μεγαλύτερη της μεταβολής της τιμής του πετρελαίου Brent, ενώ αρνητική διαφορά σημαίνει ότι η μεταβολή της τιμής της αμόλυβδης ήταν, αντίστοιχα, μικρότερη. Αν η μεταβολή της τιμής του πετρελαίου Brent μεταφερόταν αυτούσια στην τιμή της αμόλυβδης βενζίνης θα αναμενόταν η διαφορά να είναι ίση με μηδέν.

Διάγραμμα 6: Διαφορά (σε €/1000 λίτρα) μεταξύ μεταβολής τιμής αμόλυβδης βενζίνης (προ φόρων) και μεταβολής τιμής πετρελαίου Brent (7.1.2002-19.12.2005)

Πηγή: Oil Bulletin και Energy Information Administration. Επεξεργασία στοιχείων: ΓΔΑ

81. Από τα στοιχεία του ανωτέρω Διαγράμματος προκύπτει ότι η διαφορά αυτή δεν είναι ίση με μηδέν, αλλά διακυμαίνεται σε σημαντικό βαθμό γύρω από το μηδέν (μέσος όρος -0,01€/1.000 λίτρα) λόγω της μεταβολής των (μέσων) περιθωρίων μικτού κέρδους των επιχειρήσεων του κλάδου. Αυτό που ενδιαφέρει περαιτέρω είναι η διαπίστωση κάποιας συστηματικότητας τόσο ως προς τη συχνότητα θετικής και αρνητικής διαφοράς των μεταβολών, όσο και ως προς το ύψος της διαφοράς.

82. Από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα διαπιστώνεται ότι για την περίοδο 2002-2005, επί συνόλου 195 εβδομαδιαίων παρατηρήσεων, τις 98 φορές η μεταβολή της τιμής της αμόλυβδης ήταν μεγαλύτερη της μεταβολής της τιμής του πετρελαίου Brent, σε απόλυτους όρους, 97 φορές ήταν μικρότερη. Διαπιστώνεται δηλαδή μία ισορροπία ως προς τη συχνότητα με την οποία η μεταβολή της τιμής της αμόλυβδης ήταν μεγαλύτερη από τη μεταβολή της τιμής του πετρελαίου Brent. Η ανάλυση κατά έτος αποδεικνύει ότι η ισορροπία αυτή δεν είναι σταθερή, αλλά υπάρχουν περίοδοι που η τιμή της αμόλυβδης μεταβάλλεται συχνότερα σε μεγαλύτερο βαθμό από την τιμή του Brent. Το συμπέρασμα όμως από τα στοιχεία του πίνακα είναι ότι κατά μέσο όρο την υπό εξέταση περίοδο η μέση προ φόρων τιμή της αμόλυβδης μεταβλήθηκε σε σχέση με την τιμή του πετρελαίου Brent με την ίδια περίπου συχνότητα.

Πίνακας 6: Συχνότητα θετικών και αρνητικών διαφορών των μεταβολών της τιμής της αμόλυβδης και του πετρελαίου Brent

	2002	2003	2004	2005	2002-2005
Θετική Διαφορά Μεταβολών	24 50,0%	20 41,7%	29 56,9%	25 52,1%	98 50,3%
Αρνητική Διαφορά Μεταβολών	24 50,0%	28 58,3%	22 43,1%	23 47,9%	97 49,7%
Σύνολο Παρατηρήσεων	48 100,0%	48 100,0%	51 100,0%	48 100,0%	195 100,0%

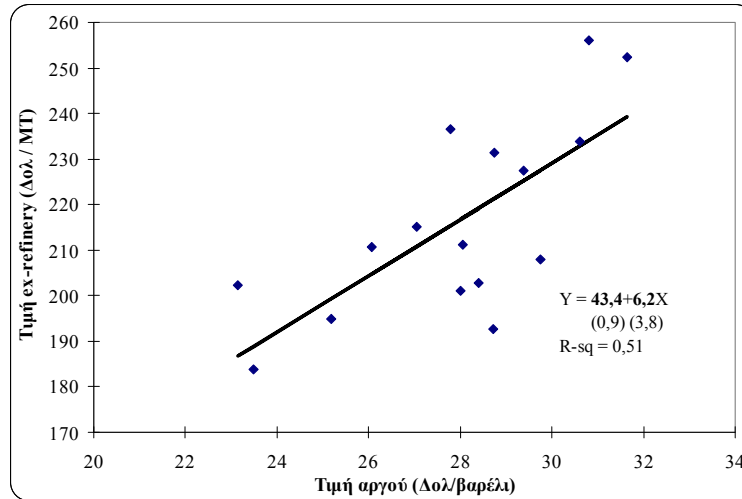
Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων Oil Bulletin και Energy Information Administration.

83. Η ΓΔΑ εκτίμησε περαιτέρω οικονομετρικά τη γραμμική σχέση (απλό γραμμικό υπόδειγμα) που συνδέει την τιμή διυλιστηρίου της απλής αμόλυβδης βενζίνης και του πετρελαίου κίνησης (εξαρτημένες μεταβλητές) με το κόστος του αργού πετρελαίου (ερμηνευτική μεταβλητή X). Λόγω αντικειμενικών δυσκολιών που συνδέονται με τη συλλογή ολοκληρωμένων χρονολογικών σειρών (έλλειψη ομοιογενών στοιχείων, μικρό μέγεθος δείγματος), οι οικονομετρικές εκτιμήσεις που προκύπτουν αφορούν δεδομένα για την κρίσιμη περίοδο αναφοράς (Ιανουάριος 2003 - Απρίλιος 2004).

84. Σύμφωνα με το Διάγραμμα 7, και με βάση τα αποτελέσματα της σχετικής παλινδρόμησης, προκύπτει μια ανάλογη (θετική) σχέση που συνδέει τις διακυμάνσεις της τιμής του αργού πετρελαίου (μεταβλητή X) με τις αντίστοιχες διακυμάνσεις της τιμής διυλιστηρίου της απλής αμόλυβδης βενζίνης (μεταβλητή Y). Ο συντελεστής προσδιορισμού έχει εκτιμηθεί σε 0,51, γεγονός που δείχνει ότι το 51% της διακύμανσης ερμηνεύεται από την παλινδρόμηση, ενώ το υπόλοιπο 49% παραμένει ανερμήνευτο και οφείλεται στην επίδραση λοιπών παραγόντων (δομή αγοράς, διυλιστική ικανότητα, κ.τ.λ.).

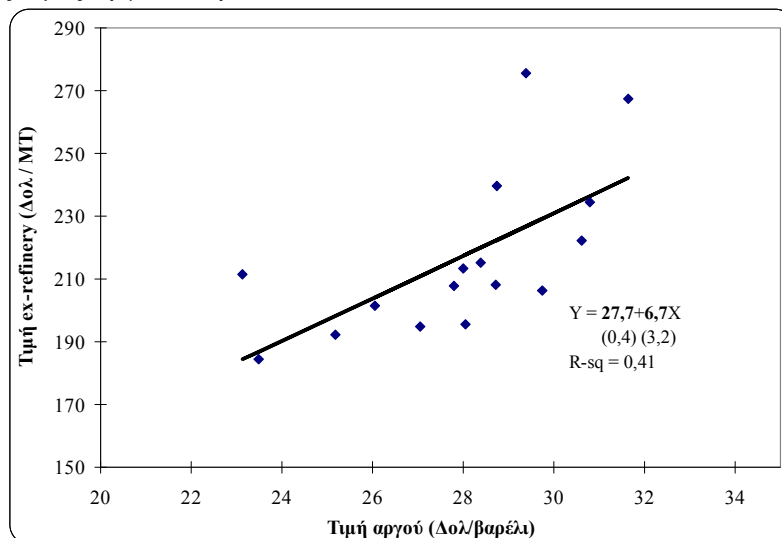
Διάγραμμα 7: Συσχέτιση της τιμής διυλιστηρίου (ex-refinery) στην απλή αμόλυβδη βενζίνη (95 RON) με τις τιμές αργού πετρελαίου

Πηγή: Oil Bulletin & Επεξεργασία στοιχείων από τη ΓΔΑ

85. Ανάλογα αποτελέσματα προκύπτουν και από την εξέταση του Διαγράμματος 8, το οποίο συνδέει τις διακυμάνσεις της τιμής διυλιστηρίου του πετρελαίου κίνησης με τις αντίστοιχες διακυμάνσεις της τιμής του αργού πετρελαίου.

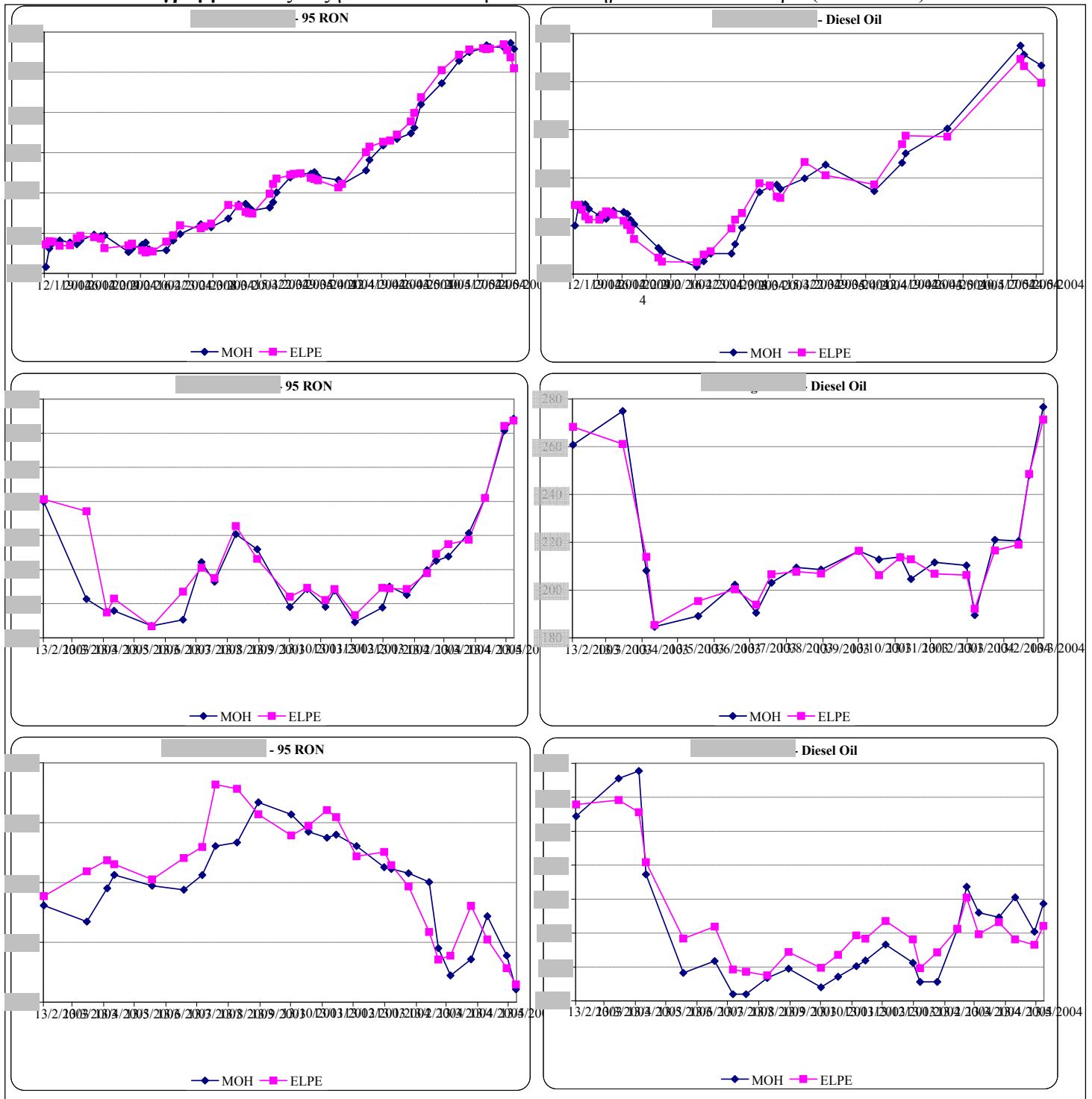
Διάγραμμα 8: Συσχέτιση της τιμής διυλιστηρίου (ex-refinery) στο πετρέλαιο κίνησης (diesel) με τις τιμές αργού πετρελαίου

Πηγή: Oil Bulletin & Επεξεργασία στοιχείων από τη ΓΔΑ

86. Στη συνέχεια, η ΓΔΑ εξέτασε την εξέλιξη των τιμών διυλιστηρίου (ex-refinery works) και για τις δύο καταγελλόμενες εταιρίες. Στο Διάγραμμα 9 παρουσιάζεται η εξέλιξη των τελικών τιμών διυλιστηρίου για ορισμένες εταιρίες εμπορίας (Shell Hellas A.E, Avinoil και Aegean Oil) τόσο στην απλή αμόλυβδη βενζίνη (95 RON) όσο και το πετρέλαιο κίνησης (diesel) κατά την κρίσιμη περίοδο 2003-2004.

Διάγραμμα 9: Εξέλιξη των τελικών τιμών διυλιστηρίου σε €/1000 λίτρα (2003-2004)*

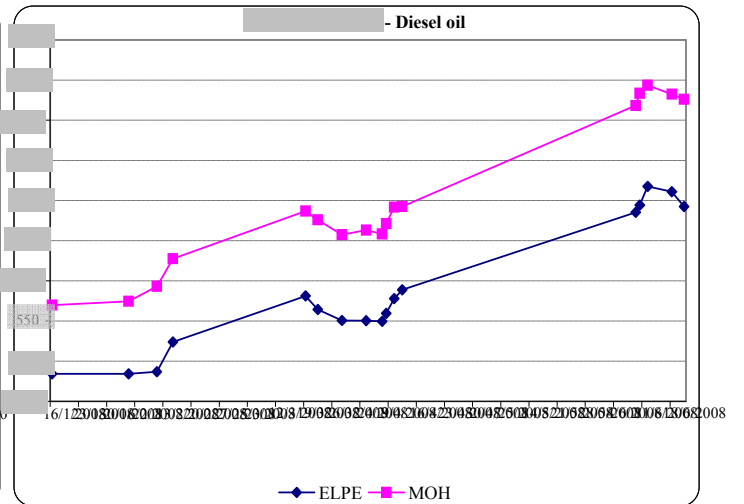
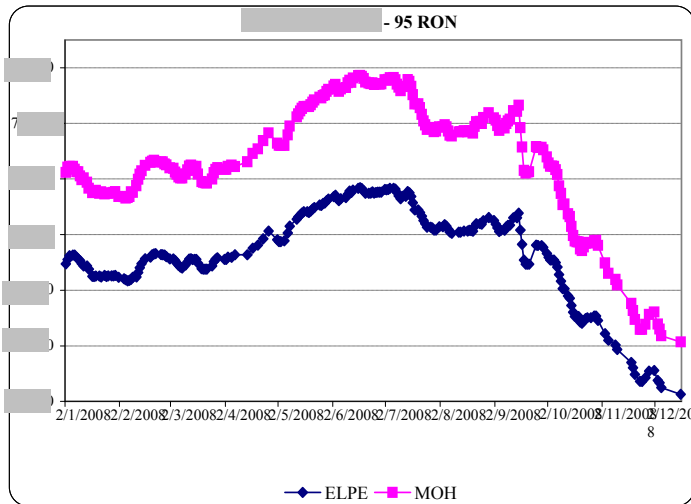
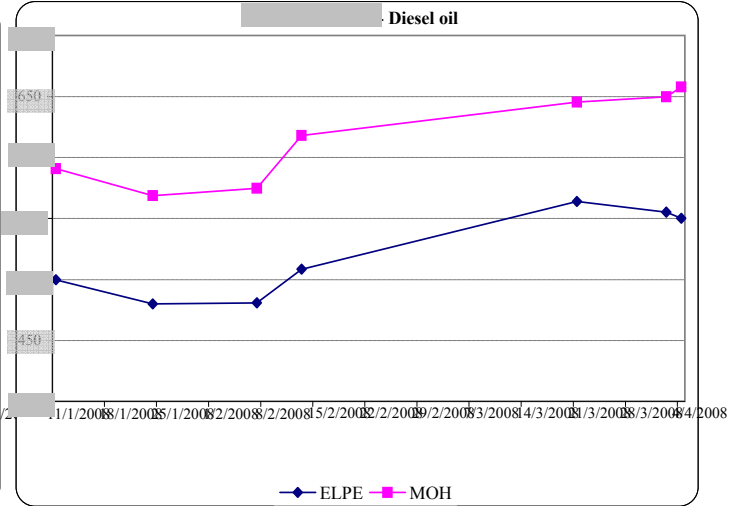
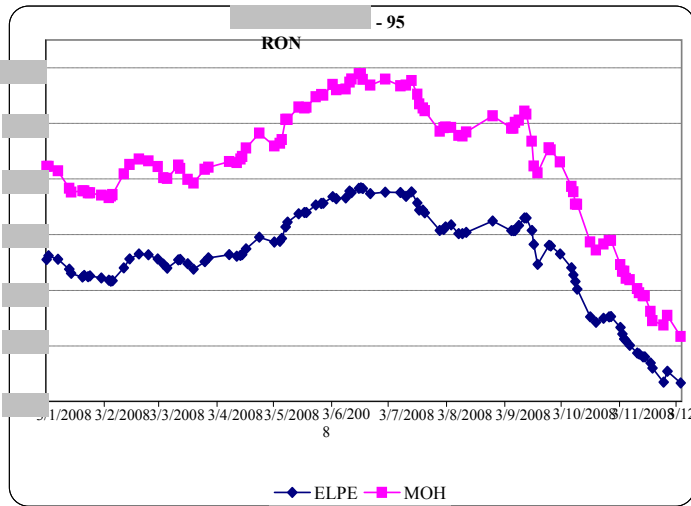
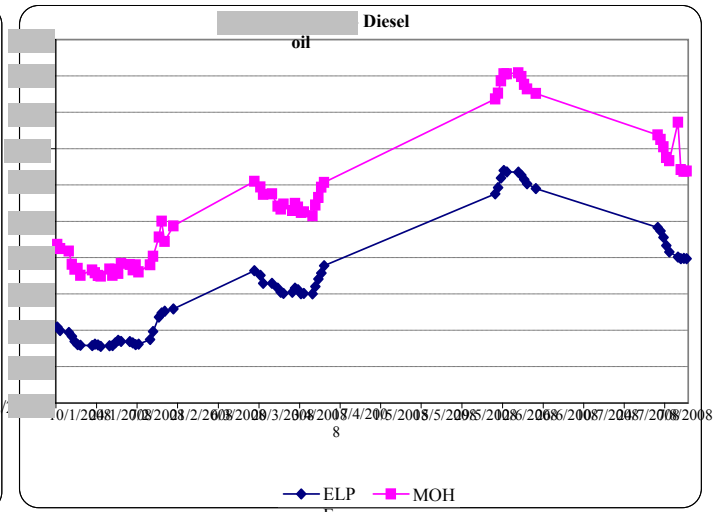
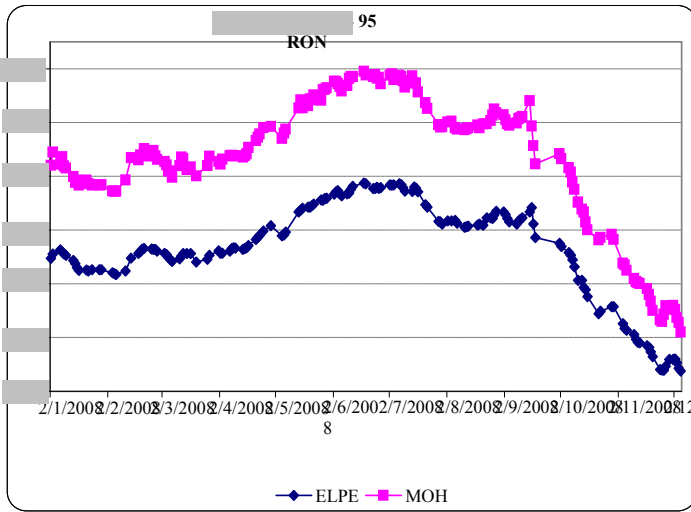
(*) Οι τιμές της [...] είναι FOB από τις εγκαταστάσεις του διυλιστηρίου εκτός από την εταιρία [...] όπου οι τιμές είναι ex-tank.

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από τη ΓΔΑ

87. Ας σημειωθεί ότι η ΓΔΑ ζήτησε από τις εταιρίες διύλισης (ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ), με βάση τις διατάξεις του άρθρου 25 του Ν. 703/1977, την αποστολή πρόσθετων επικαιροποιημένων στοιχείων αναφορικά με την ημερήσια διακύμανση των τελικών τιμών διυλιστηρίου ανά εταιρία εμπορίας για το έτος 2008. Το Διάγραμμα 10 επικαιροποιεί το ανωτέρω Διάγραμμα 8.

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη των τελικών τιμών διυλιστηρίου σε €/1000 λίτρα (2008)

ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων από τη ΓΔΑ

88. Από την εξέταση των σχετικών Διαγραμμάτων 8 και 9, προκύπτει ότι οι τιμές διυλιστηρίου των δύο εταιριών διύλισης (ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ) δεν ταυτίζονται απόλυτα, αλλά εμφανίζουν έναν βαθμό διαφοροποίησης. Σε αρκετές περιπτώσεις, οι τελικές τιμές διυλιστηρίου διαφέρουν μεταξύ τους σε αρκετά υψηλό επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας. Βεβαίως, οι τελικές τιμές των δύο εταιριών διύλισης εμφανίζουν υψηλό βαθμό συσχέτισης, γεγονός που δικαιολογείται από τη δομή της αγοράς (δυσωπώλιο) και τον ανταγωνισμό που αναπτύσσεται μεταξύ των δύο εταιριών διύλισης (υπόδειγμα ηγέτη-ακόλουθου).

Γ. ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΕΤΑΙΡΙΕΣ ΕΜΠΟΡΙΑΣ

89. Προκειμένου να εξεταστούν τα τμήματα της καταγγελίας που αναφέρονται στις σχέσεις των καταγγελλόμενων με τις εταιρίες χονδρικής εμπορίας καυσίμων, εστάλησαν κατά την προδικασία ερωτηματολόγια, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 25 του Ν. 703/1977. Επιπρόσθετα, ζητήθηκαν από τις καταγγελλόμενες οι συμβάσεις που συνάπτουν με τις εταιρίες εμπορίας (κάθετες συμβάσεις). Οι εν λόγω συμβάσεις καλύπτουν χρονικά τη διετία 2003-2004, περίοδος η οποία αποτελεί το κρίσιμο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα εν προκειμένω. Ωστόσο, προκειμένου να επικαιροποιηθεί η διερεύνηση των συνθηκών ανταγωνισμού στην αγορά διύλισης πετρελαιοειδών, ζητήθηκε από τις καταγγελλόμενες η αποστολή πρόσθετων επικαιροποιημένων στοιχείων αναφορικά με την ημερήσια διακύμανση των τελικών τιμών διυλιστηρίου ανά εταιρία εμπορίας για το έτος 2008 καθώς και των ισχυουσών το έτος 2009 κάθετων συμβάσεων με αυτές.

90. Ως προς τις σχετικές **συμβάσεις των ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ** προέκυψε ότι οι συμφωνηθείσες ποσότητες προμήθειας αναγράφονται σε προσαρτημένο πίνακα. Ο αγοραστής υποχρεούται, σύμφωνα με το νόμο, να προβαίνει ο ίδιος στον εκτελωνισμό των προϊόντων και να καταθέτει όλα τα σχετικά τελωνειακά έγγραφα στον προμηθευτή πριν από την παραλαβή των προϊόντων. Ρητά συμφωνείται ότι ο αγοραστής υποχρεούται να έχει παραλάβει τυχόν υπόλοιπα εκτελωνισθεισών ποσοτήτων εντός δέκα πέντε (15) ημερών το αργότερο, από την ημέρα του εκτελωνισμού, σύμφωνα με τις τελωνειακές διατάξεις. Οι συνέπειες τυχόν μη τήρησης της προθεσμίας αυτής βαρύνουν αποκλειστικά τον αγοραστή. Ο προμηθευτής αναλαμβάνει την υποχρέωση, τα προϊόντα που θα παραδίδει στον αγοραστή να ανταποκρίνονται στις προδιαγραφές ποιότητας που ισχύουν κατά την ημέρα παράδοσης, όπως αυτές καθορίζονται από την εκάστοτε νομοθεσία, διατηρεί δε δείγμα από τη δεξαμενή παράδοσης του προϊόντος σφραγισμένο από το Γενικό Χημείο του Κράτους, για χρονικό διάστημα τριών (3) μηνών από την ημερομηνία παραλαβής.

91. Επίσης, συμφωνείται ότι επιτρέπεται ανοχή ανά προϊόν $+[-...]\%$ ⁴⁵ option αγοραστή επί των ποσοτήτων του μηνιαίου προγράμματος και πάντα μέσα στα πλαίσια του ετήσιου συμβατικού προγράμματος και με συγκεκριμένες προϋποθέσεις και υποχρεώσεις. Στην περίπτωση που οι κατά προϊόν ποσότητες πετρελαιοειδών (βενζίνες, πετρέλαια και μαζούτ) που παραλήφθηκαν από τον αγοραστή στο συγκεκριμένο ημερολογιακό έτος, υπολείπονται σε ποσοστό μεγαλύτερο του $[-...]\%$ των ποσοτήτων του αντίστοιχου ημερολογιακού έτους και εφόσον δεν υλοποιηθεί το πρόγραμμα παραδόσεων-παραλαβών, τότε ο αγοραστής υποχρεούται να καταβάλει στον πωλητή ποινική ρήτρα.⁴⁶
92. Η διάρκεια των συμβάσεων ορίζεται σε ένα (1) ημερολογιακό έτος. Όσον αφορά στον προσδιορισμό της τιμής πώλησης, για όλα τα προϊόντα λαμβάνεται ως βάση ο μέσος αριθμητικός όρος των τιμών Platt's high για φορτία FOB Med Basis Italy για το χρονικό διάστημα τεσσάρων δημοσιεύσεων (ημερομηνίας [...] εφόσον υπάρχει, και των αμέσως τριών [...] διαθέσιμων δημοσιεύσεων). Σε περίπτωση που δεν υπάρχει δημοσίευση Platt's κατά την ημερομηνία [...] τότε λαμβάνεται υπόψη η αμέσως επόμενη διαθέσιμη δημοσίευση, ώστε να χρησιμοποιείται πάντα ο μέσος όρος τεσσάρων δημοσιεύσεων.
93. Οι νέες συμβάσεις της ΕΛ.ΠΕ, που ίσχυαν κατά το έτος 2009, παρουσιάζουν τις ακόλουθες διαφοροποιήσεις σε σχέση με αυτές των ετών 2003-2004:⁴⁷
- α) Από [...], η φόρμουλα τιμολόγησης λαμβάνει υπόψη τις ανώτατες τιμές CIF του Platt's.
  - β) Από [...], η φόρμουλα τιμολόγησης περιλαμβάνει κατά διακριτό τρόπο το εκάστοτε ισχύον αντάλλαγμα τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας σύμφωνα με την Απόφαση 30550/16.12.2008 του Υπουργού Ανάπτυξης. Επίσης, σε συμμόρφωση με την υπ. αριθμ. 3006/2007 Απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης (ΦΕΚ Β' 554/18.4.2007), η εταιρία λαμβάνει ως βάση υπολογισμού της τιμής για όλους τους τύπους βενζινών και πετρελαίων τον αριθμητικό μέσο όρο των τεσσάρων [...] δημοσιεύσεων από την ημερομηνία [...], η οποία [...] στον υπολογισμό Platt's.
  - γ) Από [...], προβλέφθηκε σταδιακή αλλαγή στην πιστωτική πολιτική από [...] ημέρες ([...] ημέρες άτοκα και [...] έντοκα) σε [...] ημέρες άτοκα. Προβλέφθηκε, επίσης, έκπτωση κατά [...] \$/MT σε περίπτωση πληρωμής εντός [...] ημερών.
94. Τέλος, αναφορικά με τις νέες συμβάσεις της ΜΟΗ με τις εταιρίες εμπορίας, που καλύπτουν το έτος 2009, τονίζεται ότι αυτές δεν έχουν ουσιαδώς διαφοροποιηθεί σε

⁴⁵ Στις εμπορικές συμβάσεις της ΜΟΗ, η απόκλιση από τις συμβατικές ποσότητες διαμορφώνεται σε $+[-...]\%$.

⁴⁶ Τονίζεται ότι στις εμπορικές συμβάσεις της εταιρίας ΜΟΗ, [...].

⁴⁷ Βλ. απάντηση της ΕΛ.ΠΕ με αρ. πρωτ. 9145/22.12.2009.

σχέση με τα έτη 2003-2004. Ωστόσο, έχουν υπάρξει οι ακόλουθες δύο τροποποιήσεις:

α) Σε συμμόρφωση με την υπ. αριθμ. 3006/2007 Απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης (ΦΕΚ Β' 554/18.4.2007), η εταιρία λαμβάνει ως βάση υπολογισμού της τιμής για όλους τους τύπους βενζινών και πετρελαίων τον αριθμητικό μέσο όρο Platt's των εξής τεσσάρων δημοσιεύσεων: i) της ημερομηνίας που [...] της ημερομηνίας [...] εφόσον υπάρχει και ii) των αμέσως τριών [...] διαθέσιμων δημοσιεύσεων.

β) Ειδικά για όλους τους τύπους βενζινών και diesel, η εταιρία λαμβάνει ως τρόπο καθορισμού της τιμής τις δημοσιεύσεις του Platt's European Market Scan CIF Med Genova Lavera αντί των δημοσιεύσεων του Platt's European Market Scan FOB Med Basis Italy, που χρησιμοποιούσε τα προηγούμενα έτη.

γ) Παράλληλα, η προθεσμία των ημερών πίστωσης που προσφέρει η εταιρία στους πελάτες της [...] από [...] σε [...] ημερολογιακές ημέρες.

VI. ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

A. ΕΠΗΡΕΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 101 ΚΑΙ 102 ΣΛΕΕ

95. Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 1 του Κανονισμού 1/2003,⁴⁸

«Οσάκις οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε συμφωνίες, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων ή εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 81 παράγραφος 1 της συνθήκης, οι οποίες είναι πιθανόν να επηρεάσουν το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών κατά την έννοια της διάταξης αυτής, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 81 της συνθήκης, στις εν λόγω συμφωνίες, αποφάσεις ή εναρμονισμένες πρακτικές. Όταν οι αρχές ανταγωνισμού των κρατών μελών ή τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν την εθνική νομοθεσία ανταγωνισμού σε τυχόν καταχρηστική πρακτική που απαγορεύεται από το άρθρο 82 της συνθήκης, εφαρμόζουν επίσης το άρθρο 82 της συνθήκης».

96. Το εν λόγω κριτήριο είναι αυτόνομο κριτήριο της Ενωσιακής έννομης τάξης, το οποίο εκτιμάται ad hoc, και οριοθετεί το πεδίο εφαρμογής του Ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού. Πληρούται, όταν οι υπό εξέταση κάθε φορά πρακτικές δύνανται να έχουν ένα ελάχιστο επίπεδο διασυνοριακών επιπτώσεων στο εσωτερικό της Ένωσης.⁴⁹ Κατά πάγια νομολογία, για να μπορεί μια πρακτική να επηρεάσει το

⁴⁸ Κανονισμός 1/2003 του Συμβουλίου της 16.12.2002 για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της συνθήκης, ΕΕ 2003 L 1/1.

⁴⁹ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ 2004 C 101/81, παρ. 12-13.

εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης, πρέπει, βάσει ενός συνόλου νομικών και πραγματικών στοιχείων, να μπορεί να πιθανολογηθεί επαρκώς ότι μπορεί να ασκήσει άμεση ή έμμεση, πραγματική ή δυνητική επίδραση στα εμπορικά ρεύματα μεταξύ των κρατών μελών, τούτο δε κατά τρόπο που να προκαλείται φόβος ότι θα μπορούσε να εμποδίσει την πραγματοποίηση της εσωτερικής αγοράς.⁵⁰ Δεν απαιτείται να αποδειχθεί ότι η κάθε φορά εξεταζόμενη πρακτική είχε όντως το αποτέλεσμα αυτό.⁵¹

97. Η έννοια της επίδρασης στα εμπορικά ρεύματα δεν προϋποθέτει μόνο τον περιορισμό ή τη μείωση του εμπορίου αλλά οποιαδήποτε διαφοροποίηση των εμπορικών ρευμάτων, αρκεί αυτή να είναι αισθητή.⁵² Κατά συνέπεια, και στην περίπτωση συμφωνιών ή πρακτικών που καλύπτουν το έδαφος ενός μόνο κράτους μέλους θεμελιώνεται επίδραση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αρκεί να υπάρχει δυνατότητα αισθητής μεταβολής των εμπορικών ρευμάτων μεταξύ αυτών.
98. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής «ΔΕΕ»), οι περιοριστικές του ανταγωνισμού πρακτικές που καλύπτουν ολόκληρο το έδαφος ενός κράτους μέλους, ζωτικό δηλαδή τμήμα της εσωτερικής αγοράς, έχουν εξ ορισμού ως αποτέλεσμα την παρακώλυση της οικονομικής αλληλοδιεισδύσεως που επιδιώκεται με τη Συνθήκη.⁵³ Εν προκειμένω, οι πρακτικές των καταγγελλόμενων, που καλύπτουν ολόκληρη την Ελληνική επικράτεια, θα πρέπει, σε συνδυασμό με τη φύση των σχετικών προϊόντων και υπηρεσιών, να θεωρηθούν ως δυνάμενες να επηρεάσουν αισθητά το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Άρα, στην κρινόμενη υπόθεση υφίσταται δυνατότητα αισθητού επηρεασμού του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών και επομένως τυγχάνει εφαρμογής και το Ενωσιακό δίκαιο.

---

⁵⁰ Βλ. ενδεικτικά συνεκδ. υποθ. 209/78 έως 215/78 και 218/78, *Heintz van Landewyck SARL κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1980 σ. 3125, παρ. 170· υπόθ. C-219/95 P, *Ferriere Nord SpA κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1997 σ. I-4411, παρ. 20.

⁵¹ Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με την έννοια του επηρεασμού του εμπορίου των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ 2004 C 101/81, παρ. 16.

⁵² Ο.π., παρ. 34 και 77.

⁵³ Βλ. ενδεικτικά υπόθ. 8/72, *Vereeniging van Cementhandelaren κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1972-1973 σ. 221, παρ. 29· υπόθ. 126/80, *Maria Salonia κατά Giorgio Poidomani και Franca Baglieri*, Συλλ. 1981 σ. 1563, παρ. 14· υπόθ. 42/84, *Remia BV κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1985 σ. 2545, παρ. 22· υπόθ. C-35/96, *Επιτροπή κατά Ιταλίας*, Συλλ. 1998 σ. I-3851, παρ. 48· υπόθ. C-309/99, *J.C.J. Wouters κ.ά. κατά Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten*, Συλλ. 2002 σ. I-1577, παρ. 95.

Β. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 1 Ν. 703/1977 ΚΑΙ 101 ΣΛΕΕ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

99. Το άρθρο 1 παρ. 1 του Ν. 703/1977 απαγορεύει όλες τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, όλες τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και κάθε εναρμονισμένη πρακτική που έχουν ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, ιδίως εκείνες που συνίστανται στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, στον περιορισμό ή στον έλεγχο της παραγωγής και των αγορών, ή στην κατανομή των αγορών ή των πηγών εφοδιασμού, και εφόσον δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις της παραγράφου 3 του ανωτέρω άρθρου. Παρόμοιος είναι και ο σχετικός κανόνας του Ενωσιακού δικαίου (άρθρο 101 ΣΛΕΕ) και οι κατωτέρω παρατηρήσεις που γίνονται για το εθνικό ισχύουν και για το Ενωσιακό δίκαιο και αντιστρόφως.
100. Σχετικά με τυχόν εφαρμογή των άρθρων 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ, πρέπει να διακριθεί η περίπτωση της οριζόντιας από την κάθετη σύμπραξη.

2. ΠΕΡΙ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΝ ΣΥΜΠΡΑΞΕΩΝ

101. Αναφορικά με τυχόν οριζόντια σύμπραξη από τις καταγγελλόμενες εταιρίες, επισημαίνεται ότι η ύπαρξη **συμφωνίας** μεταξύ δύο επιχειρήσεων προϋποθέτει ότι τα μέρη φτάνουν σε συναίνεση σε ένα σχέδιο που περιορίζει την κοινή ελευθερία (αυτονομία) τους καθορίζοντας τις γραμμές αμοιβαίας δράσης ή αποχής τους από δράση στη σχετική αγορά. Για να υφίσταται δε «συμφωνία» κατά την έννοια των άρθρων 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ, αρκεί οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκδηλώσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά κατά ορισμένο τρόπο, αρκεί δηλαδή να έχουν φτάσει σε συναίνεση πάνω σε ένα σχέδιο, που περιορίζει ή μπορεί να περιορίσει την κοινή ελευθερία τους καθορίζοντας μεταξύ τους τις γραμμές αμοιβαίας δράσης τους ή αποχής τους από δράση στην αγορά.⁵⁴
102. Για την έννοια της «συμφωνίας» είναι αδιάφορος ο γραπτός ή προφορικός χαρακτήρας της σύμβασης καθώς και ο δεσμευτικός ή μη χαρακτήρας της, δηλαδή, δεν απαιτείται τύπος ούτε και κυρώσεις ή μέτρα εφαρμογής,⁵⁵ αλλά σημασία έχει η σύμπτωση βούλησης των συμβαλλομένων φυσικών ή νομικών προσώπων, νομικώς ή

⁵⁴ Βλ. υπόθ. T-7/89, *SA Hercules Chemicals NV κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991 σ. II-1711, παρ. 256· υπόθ. T-9/99, *HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002 σ. II-1487, παρ. 199.

⁵⁵ Βλ. υπόθ. T-1/89, *Rhône-Poulenc SA κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991 σ. II-867, παρ. 43-44· υπόθ. T-9/99, *HFB Holding für Fernwärmetechnik Beteiligungsgesellschaft mbH & Co. KG κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2002 σ. II-1487, παρ. 200-201.

οικονομικώς διακριτών, και αρκεί ότι κάθε μέρος εκούσια αναλαμβάνει να περιορίσει την ελευθερία του προς δράση σε σχέση με το άλλο. Οι λεγόμενες «συμφωνίες κυρίων» εκφράζουν, επίσης, πιστά την κοινή βούληση των μελών της σύμπραξης ως προς τη συμπεριφορά τους εντός της αγοράς, οι οποίες για την εφαρμογή των άρθρων 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ εκλαμβάνονται ως αδιαίρετη ενότητα.⁵⁶ Επίσης, ο καθορισμός, από τις συμμετέχουσες σε μία συνάντηση επιχειρήσεις, «κανόνων παιχνιδιού» για τη συμπεριφορά τους στην αγορά συνιστά αναντίρρητα «συμφωνία» κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, ακόμα και αν δεν συνάφθηκε μία τυπική συμφωνία, αλλά απλά εκφράστηκε η επιθυμία ή η ευχή να ακολουθηθεί συγκεκριμένη συμπεριφορά.⁵⁷

103. Στην παρούσα υπόθεση δεν προέκυψε από το φάκελο κανένα σχέδιο δράσης μεταξύ των καταγγελλόμενων εταιριών (σύμβαση, αλληλογραφία, προφορική συμφωνία) ως προς την επιχειρηματική τους συμπεριφορά, ούτε άλλο στοιχείο για ενδεχόμενη «συμφωνία κυρίων» μεταξύ τους. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επικεντρώθηκε στην εξέταση της ύπαρξης ή μη **εναρμονισμένης πρακτικής**.

104. Πρέπει να ληφθεί καταρχήν υπόψη ότι τα άρθρα 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ απαγορεύουν εναρμονισμένες πρακτικές επιχειρήσεων, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο ή αποτέλεσμα την παρακώλυση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, ιδίως συνιστάμενες στον άμεσο ή έμμεσο καθορισμό των τιμών αγοράς ή πώλησης ή άλλων όρων συναλλαγής. Εναρμονισμένη πρακτική υπάρχει όταν μια συγκεκριμένη, ανταγωνιστικά κρίσιμη, συμπεριφορά επιχειρήσεων (π.χ. πολιτική τιμών) δεν είναι αποτέλεσμα αυτόνομης επιχειρηματικής πρακτικής που προσανατολίζεται στις οικονομικές συνθήκες και στις συνθήκες της αγοράς, αλλά συνέπεια μιας καθ' οιονδήποτε τρόπο συντελούμενης συνεννόησης μεταξύ τους.⁵⁸ Πρόκειται, δηλαδή, για μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, που χωρίς να έχει εξελιχθεί μέχρι την πραγματοποίηση μιας κατά κυριολεξία συμφωνίας, υποκαθιστά συνειδητά στην πράξη τη συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων.

105. Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, το πόσο πρόσφορο είναι να εκδηλωθεί μία εναρμονισμένη πρακτική σε μία ολιγοπωλιακή αγορά και το πόσο διατηρήσιμη θα είναι αυτή εξαρτάται από μια σειρά από παράγοντες.⁵⁹ Αυτοί είναι κατά κύριο λόγο:

⁵⁶ Βλ. υπόθ. T-141/89, *Tréfileurope Sales SARL κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1995 σ. II-791, παρ. 95-96.

⁵⁷ Βλ. συνεκδ. υποθ. C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P και C-219/00 P, *Aalborg Portland A/S κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2004 σ. II-123, παρ. 248.

⁵⁸ Βλ. και Απόφαση ΕΑ 252/III/2003, Ζ, επικυρωμένη από την ΔΕφαθ 2770/2004· Απόφαση ΕΑ 263/IV/2004, VI, επικυρωμένη από την ΔΕφαθ 2094/2007.

⁵⁹ Για μια περισσότερο εκτενή αναφορά στους παράγοντες που ενισχύουν την ύπαρξη και διατήρηση συμπαιγνίας, βλ. Massimo Motta, *Competition Policy – Theory and Practice*,

- α) Το κέρδος που αναμένει να αποκομίσει μια επιχείρηση, αν μειώσει την τιμή κάτω από το επίπεδο του συντονισμού / συμπαιγνίας.
- β) Το κόστος που υπολογίζει να έχει ή θα έχει μια επιχείρηση στο μέλλον αν οι αντίπαλες επιχειρήσεις την «εκδικηθούν» (retaliation) επειδή παρέκκλινε από την τιμή εναρμόνισης.
- γ) Την πιθανότητα οι αντίπαλες επιχειρήσεις να εκδικηθούν μια μείωση της τιμής.
- δ) Το συσχετισμό υπολογισμένων μελλοντικών ζημιών σε σύγκριση με μια αύξηση των κερδών σήμερα.
106. Ωστόσο, οι παράγοντες αυτοί εξαρτώνται από τα χαρακτηριστικά της αγοράς (κλάδου) και των επιχειρήσεων. Συνθήκες που έχουν καθοριστική επίδραση στην ικανότητα των επιχειρήσεων να διατηρήσουν εναρμονισμένη πρακτική είναι:
- α) **Μελλοντικά κέρδη:** Η εναρμόνιση είναι περισσότερο διατηρήσιμη, όσο οι επιχειρήσεις δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα στα μελλοντικά και όχι στα άμεσα κέρδη. Διαφορετικά, όσο πιο βραχυχρόνιος είναι ο ορίζοντας τόσο λιγότερη πιθανότητα υπάρχει για εναρμόνιση.
- β) **Εμπόδια εισόδου:** Η εναρμονισμένη πρακτική είναι διατηρήσιμη όταν ο κλάδος ή η αγορά χαρακτηρίζεται από σημαντικά εμπόδια εισόδου.
- γ) **Συμμετρικά μερίδια αγοράς:** Η εναρμονισμένη πρακτική είναι ισχυρή όσο τα μερίδια στην αγορά είναι συμμετρικά. Αντίθετα, εάν οι διαφορές των μεριδίων αγοράς είναι σημαντικές και μεγάλες η εναρμόνιση είναι δύσκολη.
- δ) **Συχνότητα αλληλεπίδρασης στις τιμές και τις ποσότητες:** Η πιθανότητα εκδήλωσης εναρμονισμένης πρακτικής είναι πιο μικρή όταν στο συγκεκριμένο κλάδο οι επιχειρήσεις δεν ανταλλάσσουν πληροφορίες και δεν αναπτύσσουν συνεργασίες (αλληλεπίδραση), ως προς τις τιμές και τις ποσότητές τους.
- ε) **Διαφάνεια αγοράς:** Η εναρμονισμένη συμπεριφορά είναι ευκολότερη όταν οι επιχειρήσεις μπορούν να παρατηρήσουν τις τιμές πώλησης (ή αγοράς, όταν τίθεται θέμα oligοψωνίου) των άλλων επιχειρήσεων. Η συμπεριφορά αυτή είναι πιο δύσκολη αν οι τιμές δεν είναι εύκολα παρατηρήσιμες ή το επίπεδο τους δεν συνάγεται εύκολα από τα δεδομένα της αγοράς. Η απουσία διαφάνειας σε τιμές και πωλήσεις δεν αποκλείει εναρμονισμένη πρακτική, την κάνει όμως πιο δύσκολα διατηρήσιμη και πιο περιορισμένη σε έκταση.⁶⁰
- στ) **Καινοτομία:** Η πιθανότητα εμφάνισης και διατήρησης εναρμονισμένης πρακτικής είναι πολύ μικρή όταν υπάρχει έντονο το στοιχείο της καινοτομίας. Ο

Cambridge, 2004, σ. 142 επ. · Νίκο Βέττα – Γιάννη Κατσουλάκο, Πολιτική ανταγωνισμού και ρυθμιστική πολιτική, Αθήνα, 2004, σ. 433 επ.

⁶⁰ Βλ. Νίκο Βέττα – Γιάννη Κατσουλάκο, Πολιτική ανταγωνισμού και ρυθμιστική πολιτική, Αθήνα, 2004, σ. 445-446· Απόφαση ΕΑ 263/IV/2004, V.1. Βεβαίως, ισχύει και το αντίστροφο: υψηλός βαθμός διαφάνειας μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να εξηγεί συγκεκριμένη παράλληλη συμπεριφορά (που δεν απαγορεύεται) και να την διαφοροποιεί από την εναρμονισμένη πρακτική (που απαγορεύεται). Βλ. κατωτέρω παρ. 109.

λόγος είναι ότι οι καινοτομίες, ιδιαίτερα οι δραστικές, προσδίδουν στις επιχειρήσεις σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Συνεπώς, η προσδοκία καινοτομίας μειώνει την αξία της συμπαιγνίας στο μέλλον και τη σημασία της τιμωρίας από αντίπαλες επιχειρήσεις.

ζ) **Αριθμός των συμμετεχουσών επιχειρήσεων:** Η εναρμονισμένη πρακτική παρουσιάζεται πιο δύσκολη όταν υπάρχει μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που ανταγωνίζονται μεταξύ τους. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των επιχειρήσεων σε μία αγορά, τόσο μικρότερο είναι το μερίδιο του κέρδους που προκύπτει από την εναρμονισμένη πρακτική που αντιστοιχεί σε κάθε επιχείρηση. Επίσης καθίσταται πιο δύσκολος ο συντονισμός μεταξύ τους και η εποπτεία εφαρμογής των εναρμονισμένων πρακτικών, ιδιαίτερα όταν ο συντονισμός αυτός βασίζεται σε μία σιωπηρή κατανόηση των παραμέτρων της εναρμονισμένης συμπεριφοράς και αυτό ισχύει ιδιαίτερα όταν οι επιχειρήσεις για διάφορους λόγους δεν είναι συμμετρικές μεταξύ τους.⁶¹

η) **Δομικοί / διαρθρωτικοί δεσμοί:** Η ύπαρξη και διατήρηση δομικών / διαρθρωτικών δεσμών (structural links) μεταξύ των επιχειρήσεων ενός κλάδου αυξάνει σημαντικά την πιθανότητα εναρμόνισης.

θ) **Χαρακτηριστικά ζήτησης:** Ανεξάρτητα από το περιβάλλον της προσφοράς, είναι πολύ πιθανό μια εναρμονισμένη πρακτική να στηρίζεται σε παράγοντες που συνδέονται με τη ζήτηση του προϊόντος. Ιδιαίτερη σημασία έχουν α) η ελαστικότητα ζήτησης, ββ) οι διακυμάνσεις της και ιδιαίτερα κατά πόσο αυτές ακολουθούν περιοδικότητες ή τυχαία συμπεριφορά⁶² και γγ) η τάση και ο ρυθμός μεταβολής της.⁶³

ι) **Αβεβαιότητα:** Σε μια αγορά που δεν χαρακτηρίζεται από σημαντικές αβεβαιότητες η διαφάνεια στις τιμές συμβάλλει στη διατήρηση εναρμονισμένης πρακτικής. Όσο όμως ενισχύεται η αβεβαιότητα στο εξωτερικό περιβάλλον της αγοράς τόσο δυσχεραίνεται η συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων.

ια) **Ασυμμετρίες κόστους παραγωγής:** Η ασυμμετρία και η διαφορά στη δομή κόστους παραγωγής περιορίζει δραστικά, αν δεν αποκλείει, την ισχύ ενός «σημείου αναφοράς» ως προσδιοριστικού παράγοντα της πιθανής εναρμόνισης.

107. Είναι γνωστό από τη διεθνή οικονομική⁶⁴ και νομική⁶⁵ βιβλιογραφία ότι η διάκριση μεταξύ παράλληλης συμπεριφοράς (που δεν απαγορεύεται) και

⁶¹ Βλ. Νίκο Βέττα – Γιάννη Κατσουλάκο, Πολιτική ανταγωνισμού και ρυθμιστική πολιτική, Αθήνα, 2004, σ. 441-442· Απόφαση ΕΑ 263/IV/2004, V.1.

⁶² Εναρμόνιση ή συμπαιγνία μπορεί να υπάρχει μόνο αν η ζήτηση ακολουθεί αυστηρή περιοδικότητα και όχι χρηματιστηριακή διακύμανση.

⁶³ Εναρμόνιση ή συμπαιγνία είναι πιθανή μόνο αν η ζήτηση αυξάνεται και δεν επικρατεί τάση μείωσης.

⁶⁴ Βλ. γενικά Michael D. Whinston, Lectures on Antitrust Economics, Βοστώνη, 2006, Massimo Motta, Competition Policy – Theory and Practice, Cambridge, 2004, σ. 185 επ.

εναρμονισμένης πρακτικής (που απαγορεύεται) είναι αρκετά δυσχερής. Τη δυσχέρεια αυτή συμεριζεται και η Ενωσιακή νομολογία. Έτσι, στην υπόθεση των *Χρωστικών Ουσιών*,⁶⁶ το ΔΕΕ έκρινε:

«Από την ίδια της τη φύση η εναρμονισμένη πρακτική δεν συγκεντρώνει [...] όλα τα στοιχεία μιας συμφωνίας, αλλά μπορεί ιδίως να προκύπτει από συντονισμό ο οποίος εξωτερικεύεται με τη συμπεριφορά των μετεχόντων.

Ναι μεν ένας παραλληλισμός συμπεριφοράς δεν μπορεί από μόνος του να προσδιορίσει μια εναρμονισμένη πρακτική, μπορεί όμως να αποτελέσει σημαντική ένδειξη όταν καταλήγει σε όρους ανταγωνισμού που δεν ανταποκρίνονται στους φυσιολογικούς όρους της αγοράς, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των προϊόντων, της σπουδαιότητας του αριθμού των επιχειρήσεων και του όγκου της εν λόγω αγοράς.

Αυτό συμβαίνει ιδίως όταν η παράλληλη συμπεριφορά μπορεί να επιτρέψει στους ενδιαφερομένους την επίτευξη ισορροπίας τιμών σε επίπεδο διαφορετικό από εκείνο που θα προέκυπτε από τον ανταγωνισμό και την εμπέδωση κεκτημένων καταστάσεων εις βάρος της πραγματικής ελευθερίας κυκλοφορίας των προϊόντων στην κοινή αγορά και της ελεύθερης επιλογής από τους καταναλωτές των προμηθευτών τους.»

108. Περαιτέρω, στην υπόθεση *Züchner*,⁶⁷ το ΔΕΕ επιβεβαίωσε ότι οι επιχειρήσεις έχουν το δικαίωμα να προσαρμόζονται ευφρώς στην συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους, αλλά πρόσθεσε ότι η παράλληλη συμπεριφορά μπορεί να αποτελεί εναρμονισμένη πρακτική εάν:

*«μια τέτοια παράλληλη συμπεριφορά παρουσιάζει όλα τα χαρακτηριστικά του συντονισμού και της συνεργασίας και εφόσον η εν λόγω συμπεριφορά επηρεάζει τις συνθήκες ανταγωνισμού στην αγορά».*⁶⁸

---

⁶⁵ Βλ. ενδεικτικά Θεόδωρο Κοντοβαζαϊνίτη, *Εναρμονισμένη πρακτική*, εις: Σχινάς (Επιμ.), *Προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού*, Η πρακτική της ΕΠΑ/ΕΑ, Αθήνα-Κομοτηνή, 1992, σ. 79-82· Θανάση Λιακόπουλο, *Βιομηχανική ιδιοκτησία*, Αθήνα, 2000, σ. 516· Αλεξάνδρα Π. Μικρουλέα, *Η διάκριση της εναρμονισμένης πρακτικής από την παράλληλη συμπεριφορά σε ολιγοπωλιακές αγορές*, ΔΕΕ, 2008, 471· Ernst-Joachim Mestmäcker - Heike Schweitzer, *Europäisches Wettbewerbsrecht*, Μόναχο, 2004, σ. 247-254· Teresa Vecchi, *Unilateral Conduct in an Oligopoly According to the Discussion Paper on Art. 82: Conscious Parallelism or Abuse of Collective Dominance?*, *World Competition*, 31, 2008, 385, σ. 388.

⁶⁶ Υπόθ. 48/69, *Imperial Chemical Industries Ltd. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1972-1973 (Ελληνική Ειδική Έκδοση) σ. 99, παρ. 65-67.

⁶⁷ Υπόθ. 172/80, *Gerhard Züchner κατά Bayerische Vereinsbank AG*, Συλλ. 1981 σ. 2021, παρ. 14. Βλ. ήδη και συνεκδ. υπόθ. 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, *Coöperatieve Vereniging "Suiker Unie" UA κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1975 (Ειδική Ελληνική Έκδοση) σ. 507, παρ. 174.

⁶⁸ Υπόθ. 172/80, *Gerhard Züchner κατά Bayerische Vereinsbank AG*, Συλλ. 1981 σ. 2021, παρ. 22.

109. Η βασική νομολογία που καθόρισε την σχέση μεταξύ της (νόμιμης) παράλληλης συμπεριφοράς και της παράνομης εναρμονισμένης πρακτικής ήταν η απόφαση του ΔΕΕ στην υπόθεση του *Χαρτοπολτού II*, όπου κρίθηκε ότι:

«[π]αρότι το άρθρο 85 [νυν 101] της Συνθήκης απαγορεύει οποιαδήποτε μορφή συμπαιγνίας η οποία στρεβλώνει τον ανταγωνισμό, δεν στερεί από τις επιχειρήσεις το δικαίωμα να προσαρμόζονται ευφυώς στην υφιστάμενη και αναμενόμενη συμπεριφορά των ανταγωνιστών τους.

[...]

[E]ν προκειμένω η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής δεν αποτελεί τη μόνη βάσιμη εξήγηση για την παράλληλη συμπεριφορά. Πρώτον, το σύστημα των ανακοινώσεων των τιμών μπορεί να θεωρηθεί ως εύλογη συνέπεια αφενός του γεγονότος ότι η αγορά του χαρτοπολτού αποτελούσε αγορά εντός της οποίας συνάπτονταν μακροπρόθεσμες συμβάσεις και αφετέρου της ανάγκης των αγοραστών και των πωλητών να περιορίσουν τους εμπορικούς κινδύνους. Δεύτερον, το γεγονός ότι οι ημερομηνίες ανακοινώσεως των τιμών σχεδόν συνέπιπταν μπορεί να θεωρηθεί ως άμεση συνέπεια του υψηλού βαθμού διαφάνειας της αγοράς, η οποία δεν πρέπει οπωσδήποτε να χαρακτηριστεί τεχνητή. Τέλος, η παράλληλη εξέλιξη των τιμών εξηγείται ικανοποιητικά από την ύπαρξη ολιγοπωλιακών τάσεων στην αγορά και ιδιαίτερων περιστάσεων κατά τη διάρκεια ορισμένων περιόδων. Κατά συνέπεια, η παράλληλη συμπεριφορά που διαπίστωσε η Επιτροπή δεν αποτελεί απόδειξη εναρμονισμένης πρακτικής.»⁶⁹

110. Επομένως, κατά το ΔΕΕ, εάν η παράλληλη συμπεριφορά μπορεί να εξηγηθεί με εύλογους λόγους εκτός της σύμπραξης, ο παραλληλισμός δεν μπορεί να θεωρηθεί παράνομος, γιατί αποτελεί την νόμιμη συνέπεια σιωπηρής συμπαιγνίας. Συνεπώς, υπό το πρίσμα του Ενωσιακού δικαίου του ανταγωνισμού, ο παραλληλισμός μεταξύ των ανταγωνιστών, που συνίσταται μόνο σε ταυτόσημη τιμολόγηση ή άλλη παράλληλη συμπεριφορά που πηγάζει από την ανεξάρτητη παρατήρηση και αντίδραση των ανταγωνιστών στην αγορά, δεν είναι παράνομος.

111. Κατά τούτο, το άρθρο 101 ΣΛΕΕ δεν εφαρμόζεται για τον έλεγχο της ομοιόμορφης συμπεριφοράς σε αγορές όπως το στενό ολιγοπώλιο, όπου η εναρμόνιση της συμπεριφοράς των επιχειρήσεων δεν είναι η μόνη λογική εξήγηση για την ομοιομορφία, αλλά αντίθετα, η ομοιομορφία αυτή εξηγείται από την εγγενή ολιγοπωλιακή αλληλεξάρτηση. Συμπερασματικά, κατά το ΔΕΕ,

«παράλληλες απλώς συμπεριφορές μπορούν, υπό ορισμένες περιστάσεις, να αποτελέσουν σοβαρή ένδειξη ότι υπάρχει εναρμονισμένη πρακτική όταν καταλήγουν στη διαμόρφωση όρων ανταγωνισμού οι οποίοι δεν ανταποκρίνονται στους συνήθεις όρους του ανταγωνισμού. Ωστόσο, μια τέτοια συνεννόηση δεν

⁶⁹ Συνεκδ. υποθ. C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85 έως C-117/85 και C-125/85 έως C-129/85, *A. Ahlström Osakeyhtiö κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1993 σ. I-1307, παρ. 71 και 126.

μπορεί να προεξοφλείται όταν η παράλληλη συμπεριφορά μπορεί να οφείλεται σε άλλους λόγους εκτός από την ύπαρξη συνεννοήσεως». ⁷⁰

112. Στην παρούσα υπόθεση, κατά την Επιτροπή Ανταγωνισμού, από τα στοιχεία του φακέλου δεν τεκμηριώθηκε ότι η συμπεριφορά των καταγγελλόμενων εταιριών εμπίπτει στην έννοια της εναρμονισμένης πρακτικής.

113. Καταρχήν, σε μια αγορά με ομοιογενές προϊόν, όπως συμβαίνει στην εν λόγω σχετική αγορά της διύλισης, οι τιμές μπορεί να κινούνται παράλληλα είτε οι επιχειρήσεις συμπράτουν είτε όχι. ⁷¹ Ειδικότερα, από την ανάλυση των χαρακτηριστικών της αγοράς διύλισης πετρελαιοειδών, συνάγεται το συμπέρασμα ότι δεν υφίστανται οι συνθήκες για να θεωρηθεί, από οικονομικής απόψεως, ότι η εναρμόνιση μεταξύ των καταγγελλόμενων είναι εφικτή, για τους ακόλουθους, κυρίως, λόγους:

α) Μεταξύ των δύο εταιριών διύλισης δεν καταγράφονται δομικοί / διαρθρωτικοί δεσμοί, με αποτέλεσμα να μειώνεται σημαντικά η πιθανότητα εμφάνισης και διατήρησης εναρμονισμένων πρακτικών.

β) Η εν λόγω αγορά χαρακτηρίζεται από σημαντικές αβεβαιότητες ως προς τις διακυμάνσεις των τιμών της πρώτης ύλης (αργό πετρέλαιο). Ως εκ τούτου, η ενίσχυση της αβεβαιότητας στο εξωτερικό περιβάλλον της αγοράς δυσχεραίνει τη συνεργασία μεταξύ των επιχειρήσεων.

γ) Τα χαρακτηριστικά της ζήτησης είναι τέτοια που δεν ευνοούν την εναρμόνιση. Ειδικότερα, σύμφωνα με την οικονομική επιστήμη, αν στην αγορά υπάρχουν αρκετές τιμολογιακές ακαμψίες (rigidities), τότε οι συνθήκες τιμολόγησης κάθε μίας επιχείρησης ξεχωριστά και ανεξάρτητα του μεγέθους ή της θέσης της, έχουν σαν αποτέλεσμα να γνωρίζει η κάθε επιχείρηση ότι, είτε ανεβάσει είτε μειώσει την τιμή, η αντίδραση της αντιπάλου της θα είναι πάντοτε σε βάρος της και τελικά σε βάρος της αγοράς (θεωρία τεθλασμένης ζήτησης). Υπό αυτές τις συνθήκες, καθώς εν προκειμένω η αγορά είναι ανελαστική και χαρακτηρίζεται από αστάθεια στη ζήτηση, ανεξάρτητα από διαφορές στα κόστη, η συμπαιγνία των επιχειρηματικών ενεργειών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων καθίσταται ασύμφορη.

δ) Η αγορά της διύλισης χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό καινοτομίας με αποτέλεσμα η πιθανότητα εμφάνισης εναρμονισμένης πρακτικής να είναι αρκετά περιορισμένη.

---

⁷⁰ Υπόθ. 395/87, *Ministère public κατά Jean-Louis Tournier*, Συλλ. 1989 σ. 2521, παρ. 24-συνεκδ. υποθ. 110/88, 241/88 και 242/88, *François Lucazeau κ.ά. κατά Société des Auteurs, Compositeurs et Editeurs de Musique (SACEM) κ.ά.*, Συλλ. 1989 σ. 2811, παρ. 18.

⁷¹ Βλ. Patrick Rey, *On the Use of Economic Analysis in Cartel Detection*, εις: Ehlermann & Atanasiou (Επιμ.), *European Competition Law Annual 2006 - Enforcement of Prohibition of Cartels*, Οξφόρδη-Πόρτλαντ, 2006, σ. 69 επ.

ε) Υπάρχουν σημαντικές ασυμμετρίες στα κόστη παραγωγής των δύο εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Ειδικότερα, η σχετική αποτελεσματικότητα των διυλιστηρίων, από πλευράς κόστους παραγωγής, γίνεται με την αναφορά στον κλασικό για τη βιομηχανία δείκτη συνθετότητας Nelson.⁷² Ο συγκεκριμένος δείκτης αξιολογεί τεχνικά την πολυπλοκότητα των διυλιστηρίων στη διαφοροποίηση της παραγωγής και με δεδομένη τη σημασία των παραγωγικά πολύπλοκων δυνατοτήτων ενός διυλιστηρίου, αξιολογεί πόσο αποτελεσματικά το διυλιστήριο προσαρμόζεται στις χρηματιστηριακές μεταβολές της ζήτησης. Όσο μεγαλύτερος είναι ο δείκτης Nelson, τόσο λιγότερο το βάρος των μεταβολών της πολυπλοκής και μεταβαλλόμενης ζήτησης που μεταφέρεται στο κόστος παραγωγής. Όπως προκύπτει από την βιβλιογραφία, η ασυμμετρία και η διαφορά στη δομή του κόστους παραγωγής περιορίζει δραστικά, αν δεν αποκλείει, την πιθανότητα εμφάνισης και διατήρησης συμπαιγνίας εκ μέρους των επιχειρήσεων.⁷³ Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στην Επιτροπή Ανταγωνισμού στοιχεία, η μεγαλύτερη τιμή του δείκτη Nelson για την ΜΟΗ (διυλιστήριο Κορίνθου), ο οποίος προσεγγίζει την τιμή 12 σε σχέση με τα διυλιστήρια της ΕΛ.ΠΕ (δείκτης Nelson 5 έως 7), επιβεβαιώνει τη σημαντική διαφορά των ανταγωνιστών στο κόστος της παραγωγικής τους ευελιξίας και, κατά συνέπεια, μειώνει την πιθανότητα εναρμόνισης.⁷⁴

στ) Τέλος, εκτός από τις ασυμμετρίες στην τεχνολογική δυναμικότητα και αποτελεσματικότητα των δύο εταιριών διύλισης, είναι χαρακτηριστική και η έλλειψη συμμετρίας στο μέγεθος της αγοράς. Ειδικότερα, σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, εάν οι διαφορές των μεριδίων αγοράς μεταξύ των εταιριών είναι σημαντικές και μεγάλες η εναρμόνιση είναι δύσκολη. Στην εν λόγω σχετική αγορά, η ασυμμετρία στο ύψος των μεριδίων αγοράς είναι αρκετά σημαντική (75% περίπου για την ΕΛ.ΠΕ και 25% για την ΜΟΗ) σε βαθμό που να μην επιτρέπει την εκδήλωση εναρμονισμένης πρακτικής.⁷⁵

114. Πράγματι, από την εξέταση όλων των στοιχείων που τέθηκαν υπόψη ενώπιον της Επιτροπής Ανταγωνισμού, προέκυψε ότι οι τιμές διυλιστηρίου των δύο εταιριών διύλισης (ΕΛ.ΠΕ και ΜΟΗ), τόσο για την περίοδο 2003-2004, όσο και για το έτος 2008, δεν ταυτίζονται απόλυτα, αλλά εμφανίζουν έναν βαθμό διαφοροποίησης, σε

---

⁷² Βλ. ανωτέρω παρ. 14.

⁷³ Βλ. γενικά Marc Ivaldi, Bruno Jullien, Patrick Rey, Paul Seabright, Jean Tirole, The Economics of Tacit Collusion, Final Report for DG Competition - European Commission, Μάρτιος 2003.

⁷⁴ Υπογραμμίζεται ότι η σημαντική διαφορά των δύο δεικτών Nelson επηρεάζει το κόστος παραγωγής και δεν έρχεται σε αντίθεση με το γεγονός ότι τα κόστη των διυλιστηρίων είναι ως προς τη δομή τους, όχι όμως και ως προς το ύψος τους, παρόμοια (similar cost structure).

⁷⁵ Για την επίδραση της συμμετρίας στην εκδήλωση και διατήρηση εναρμονισμένης πρακτικής βλ. ενδεικτικά, Massimo Motta, Competition Policy – Theory and Practice, Cambridge, 2004, σ. 147.

αρκετά υψηλό επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας. Αντίθετα, ο σχετικά υψηλός βαθμός συσχέτισης μεταξύ τους δικαιολογείται από τη δομή της αγοράς (δυοπώλιο) και το είδος του ανταγωνισμού που αναπτύσσεται μεταξύ των δύο εταιριών διύλισης (υπόδειγμα ηγέτη-ακόλουθου).⁷⁶

115. Λόγω των δομικών (structural) χαρακτηριστικών της αγοράς διύλισης στην Ελλάδα (μικρό σχετικά μέγεθος, οικονομίες κλίμακας και φάσματος, εμπόδια εισόδου, ασυμμετρίες στο κόστος παραγωγής, μικρός αριθμός επιχειρήσεων, ποιοτική διαφοροποίηση μεταξύ των διυλιστηρίων, κ.τ.λ.), η ομοιομορφία και μόνο των τελικών τιμών διυλιστηρίου δεν συνεπάγεται την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής ή σιωπηρής σύμπραξης (tacit collusion) μεταξύ των δύο εταιριών, αλλά είναι αποτέλεσμα παράλληλης συμπεριφοράς, η οποία δεν απαγορεύεται από τα άρθρα 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ.
116. Επίσης, δεν προέκυψε ζήτημα υπερτιμολόγησης των πετρελαιοειδών, ως αποτέλεσμα ενδεχόμενης εναρμονισμένης πρακτικής, καθώς δεν καταγράφηκαν ενδείξεις υπερτιμολόγησης, καθώς οι μεταβολές (αυξήσεις / μειώσεις) στην τιμή του Brent ενσωματώνονται στις προ φόρων λιανικές τιμές των προϊόντων πετρελαίου με ικανοποιητικό συσχετισμό. Κατά συνέπεια, από τα στοιχεία του φακέλου δεν τεκμηριώθηκε περίπτωση εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ των δύο καταγγελλόμενων εταιριών.
117. Αξίζει να σημειωθεί εν προκειμένω, ότι και άλλες εθνικές αρχές ανταγωνισμού στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν ασχοληθεί με την αγορά διύλισης και τα πετρελαιοειδή γενικότερα και οι συγκεκριμένες μελέτες δεν απέχουν από τα συμπεράσματα που έχει εξαγάγει και η Ελληνική Επιτροπή Ανταγωνισμού. Συγκεκριμένα, η Πορτογαλική Επιτροπή Ανταγωνισμού δημοσίευσε το Μάρτιο του 2009 έκθεση για την αγορά πετρελαιοειδών, με κύριο αντικείμενο τους παράγοντες που διαμορφώνουν την τιμή των υγρών καυσίμων, ιδιαιτέρως της αμόλυβδης βενζίνης 95 και του πετρελαίου κίνησης.⁷⁷ Η έκθεση μελέτησε, επίσης, με

---

⁷⁶ Στο υπόδειγμα ηγέτη-ακόλουθου (leader-follower), το οποίο αναπτύχθηκε από τον οικονομολόγο Heinrich von Stackelberg, μία εκ των δύο επιχειρήσεων (ηγετική επιχείρηση) έχει κάποιο πλεονέκτημα (μεγέθους ή οποιοδήποτε άλλο) και λαμβάνει τις αποφάσεις της ως προς την ποσότητα παραγωγής (εκροή) πρώτη. Η ηγετική επιχείρηση λαμβάνει δεδομένη την συνάρτηση αντίδρασης της άλλης επιχείρησης, όταν λύνει το πρόβλημα μεγιστοποίησης των κερδών της. Το εν λόγω υπόδειγμα, εξετάζει μια ειδική περίπτωση του δυοπωλίου Cournot στην οποία η μία επιχείρηση (ηγέτης) έχει τη δυνατότητα να θέσει πρώτος την ποσότητα, ενώ η δεύτερη επιχείρηση (ακόλουθος) αποφασίζει την ποσότητα αφού έχει ήδη αποφασίσει η πρώτη επιχείρηση (βλ. Heinrich von Stackelberg, Marktform und Gleichgewicht, Βιέννη-Βερολίνο, 1934).

⁷⁷ Βλ., σε Αγγλική μετάφραση, Autoridade da Concorrência, Detailed analysis of the liquid fuel and bottled gas sectors in Portugal, Final Report, 31 March 2009, http://www.concorrenca.pt/download/Final_Report_on_Liquid_and_Gas_Fuels_March_2009_English_version.pdf.

οικονομετρικά δεδομένα το ρυθμό προσαρμογής των τιμών των ανωτέρω προϊόντων στις ανοδικές μεταβολές των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Η έκθεση κατέληξε ότι μεταξύ του 2004 και του 2008 σε γενικές γραμμές οι εγχώριες προ φόρων τιμές ακολούθησαν ικανοποιητικά τις μεταβολές στη διεθνή τιμή αναφοράς Platt's.

118. Η έκθεση, επίσης, συμπέρανε ότι υπήρχαν ισχυρές ενδείξεις παράλληλης συμπεριφοράς μεταξύ των μεγαλύτερων εταιριών πετρελαίου στην Πορτογαλία, αλλά η συμπεριφορά αυτή δεν μπορούσε να θεμελιώσει εναρμονισμένη πρακτική, καθότι σε μια αγορά με ομοιογενή προϊόντα και με υψηλό βαθμό διαφάνειας οι επιχειρήσεις αποκτούν άμεσα πλήρη γνώση των τιμών με αποτέλεσμα να προσαρμόζουν σχετικά την τιμολογιακή τους πολιτική. Επίσης, διαπιστώθηκε ότι οι προ φόρων τιμές λιανικής δεν απείχαν ιδιαίτερα από τον μέσον όρο των 27 κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
119. Σε παρόμοια συμπεράσματα, χωρίς να διαγνωσθεί κάποια παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, έχει μέχρι στιγμής καταλήξει και η Αυστριακή Επιτροπή Ανταγωνισμού, η οποία έχει διεξαγάγει έρευνες και δημοσίευσε σχετικές εκθέσεις το 2008.⁷⁸

3. ΠΕΡΙ ΚΑΘΕΤΩΝ ΣΥΜΠΡΑΞΕΩΝ

120. Τα άρθρα 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ καλύπτουν όλες τις συμφωνίες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό και δεν διαχωρίζουν μεταξύ συμφωνιών που συνάπτονται μεταξύ ανταγωνιστών που δρουν στο ίδιο οικονομικό επίπεδο (οριζόντιες) ή μεταξύ επιχειρήσεων που δρουν σε διαφορετικό οικονομικό επίπεδο (κάθετες).⁷⁹ Εφόσον οι συμβαλλόμενες επιχειρήσεις απολαμβάνουν οικονομικής αυτονομίας, νόθευση ή περιορισμός του ανταγωνισμού δύναται να προκύψει και από συμφωνία μη ανταγωνιστών, εταιριών δηλαδή που δρουν σε διαφορετικό επίπεδο αγοράς.
121. Από τη μελέτη των κάθετων συμβάσεων που αποτελούν στοιχείο του φακέλου, τις οποίες συνήψαν οι καταγγελλόμενες εταιρίες διύλισης με εταιρίες χονδρικής εμπορίας υγρών καυσίμων, δεν προέκυψε παραβίαση των ανωτέρω διατάξεων.⁸⁰

⁷⁸ Βλ. OECD, Annual Report on Competition Policy Developments in Austria – 2008, DAF/COMP(2009)27/02, σ. 9.

⁷⁹ Βλ. ήδη συνεκδ. υποθ. 56/64 και 58/64, *Établissements Consten S.à.R.L. και Grundig-Verkaufs-GmbH κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ειδική Ελληνική Έκδοση) 1965-1968 σ. 363, κυρίως σ. 339.

⁸⁰ Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει παλαιότερα εξετάσει κάθετες συμβάσεις που συνήψε εταιρία διύλισης με εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών και έκρινε ότι αυτές, αναφορικά με τις εκπτώσεις, δεν εμπίπτουν στο άρθρο 1 του Ν. 703/1977 διότι «δεν απέτέλεσαν συμβάσεις αποκλειστικότητας». Βλ. Απόφαση ΕΑ 242/III/2003, IV, 4.

122. Καταρχήν, η υποχρέωση γνωστοποίησης του μηχανισμού διαμόρφωσης των εργοστασιακών τιμών διυλιστηρίου των πετρελαιοειδών ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Ν. 3054/2002. Η συμμόρφωση των εταιριών διύλισης στις εν λόγω διατάξεις ελέγχεται από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (πρώην Υπουργείο Ανάπτυξης), το οποίο είναι αρμόδιο για τη χάραξη της πετρελαϊκής πολιτικής της χώρας. Συνεπώς, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν έχει καμία αρμοδιότητα για τη συμμόρφωση των εταιριών διύλισης με τις εν λόγω διατάξεις.
123. Αναφορικά με το κόστος τήρησης των αποθεμάτων ασφαλείας, τονίζεται ότι σύμφωνα με την 418/V/2008 Απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού, σε συνδυασμό με την Απόφαση 30550/16.12.2008 του Υπουργού Ανάπτυξης,
- «[ο]ι εγχώριες εταιρίες διύλισης υποχρεούνται σε γνωστοποίηση στο Υπουργείο Ανάπτυξης και στις εταιρίες εμπορίας πετρελαιοειδών, του εκάστοτε ισχύοντος ανταλλάγματος τήρησης αποθεμάτων ασφαλείας που εμπεριέχεται στις τελικές τιμές πώλησης που χρεώνουν τις εταιρίες εμπορίας και τους μεγάλους τελικούς καταναλωτές τόσο στην εγχώρια αγορά (βενζίνες, πετρέλαιο κίνησης, θέρμανσης) όσο και στη διεθνή αγορά (αεροπορικά, ναυτιλιακά καύσιμα), αρχής γενομένης από την 1^η Μαρτίου 2009».*
124. Τέλος, ως προς το μηχανισμό τιμολόγησης, τονίζεται ότι η συγκεκριμένη μέθοδος που ελάμβανε υπόψη της και την ημερομηνία φορτωτικής (ημέρα παράδοσης) και οδηγούσε σε άγνωστη τιμή διυλιστηρίου έχει αντικατασταθεί με κανονιστική παρέμβαση του Υπουργού Ανάπτυξης σε συνέχεια κανονιστικής παρέμβασης της Επιτροπής Ανταγωνισμού στον κλάδο των πετρελαιοειδών.⁸¹
125. Ως προς τα λοιπά θέματα που εγείρουν οι υπό κρίση συμβάσεις, σημειώνεται ότι δεν προβλέπεται σε αυτές ούτε προέκυψε έμμεσα επιβολή προμήθειας συγκεκριμένων ποσοτήτων υγρών καυσίμων από τις καταγγελλόμενες εταιρίες διύλισης στις εταιρίες χονδρικής εμπορίας, που θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι συνιστά μία (φανερή ή κεκαλυμμένη) υποχρέωση αποκλειστικής προμήθειας, και άρα σύμβαση αποκλειστικότητας, που ενδεχομένως θα ήταν αντίθετη στις διατάξεις των άρθρων 1 του Ν. 703/1977 και 101 ΣΛΕΕ. Οι προβλεπόμενες για τον κάθε πελάτη ποσότητες είναι αποτέλεσμα συμφωνίας των συμβαλλομένων και όχι επιβολής, αφού καθορίζονται από τις συγκεκριμένες ανάγκες της κάθε εταιρίας εμπορίας, η οποία συχνά εξάλλου συμβάλλεται και με τις δύο καταγγελλόμενες εταιρίες διύλισης. Οι δε ποινικές ρήτρες που προβλέπονται σε περίπτωση μη

⁸¹ Βλ. Απόφαση ΕΑ 334/V/2007.

παραλαβής των ποσοτήτων που συμφωνήθηκαν⁸² από τις εταιρίες εμπορίας είναι συνήθεις σε αντίστοιχες συμβάσεις και θεωρούνται εύλογες.

126. Αντίστοιχα, οι σε περίπτωση μη πληρωμής του τιμήματος όροι των συμβάσεων που επιτρέπουν στις καταγγελλόμενες εταιρίες τη λήψη «κάθε πρόσφορου μέσου»⁸³ περιορισμού των οφειλών (π.χ. κατάπτωση εγγυητικών επιστολών, διακοπή παραδόσεων κ.τ.λ.), επίσης, θεωρούνται εύλογοι καθώς εμπεριέχονται σε τέτοιου είδους συμβάσεις.
127. Σχετικά με την υποχρέωση εκτελωνισμού από τον αγοραστή των προϊόντων και κατάθεσης όλων των σχετικών τελωνειακών εγγράφων, την υποχρέωση παραλαβής τυχόν υπολοίπων εκτελωνισθεισών ποσοτήτων εντός δέκα πέντε (15) ημερών το αργότερο από την ημέρα του εκτελωνισμού και τις προβλεπόμενες συνέπειες μη τήρησης της προθεσμίας αυτής που καταγράφονται στις συμβάσεις,⁸⁴ τονίζεται ότι δεν αφορούν στο δίκαιο του ανταγωνισμού. Το ίδιο ισχύει και για τους όρους των συμβάσεων ως προς τις «προδιαγραφές ποιότητας» και τις σχετικές υποχρεώσεις των καταγγελλόμενων εταιριών (π.χ. αποστολής δείγματος από το Γενικό Χημείο του Κράτους).
128. Τέλος, η συμφωνηθείσα ανοχή ανά προϊόν κρίνεται εύλογη καθώς οι εταιρίες δεν μπορούν να προβλέπουν με βεβαιότητα την εξέλιξη και τις ακριβείς ανάγκες της αγοράς. Η αναγραφόμενη ποινική ρήτρα στις συμβάσεις δεν επιδρά στην αξιολόγηση αυτή.⁸⁵ Εν πάση περιπτώσει, οι ανωτέρω σχετικοί περιορισμοί μπορούν να θεωρηθούν ως δευτερεύοντες (ancillary)⁸⁶ και δεν θεωρούνται αντίθετοι στα άρθρα 1 παρ. 1 του Ν. 703/1977 και 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ.

---

⁸² Βλ., π.χ., άρθρο 4 παρ. 5 της Σύμβασης προμήθειας πετρελαιοειδών προϊόντων της 1.8.2009 μεταξύ της ΕΛ.ΠΕ και της Shell, όπου καθορίζονται οι προϋποθέσεις και το ύψος της ποινικής ρήτρας.

⁸³ Ο.π., άρθρο 9 παρ. 1 στοιχ. δ) και παρ. 2 και 3, όπου καθορίζονται οι προϋποθέσεις και το ύψος της ποινικής ρήτρας.

⁸⁴ Βλ. ανωτέρω παρ. 90.

⁸⁵ Βλ., π.χ., άρθρο 4 παρ. 5 της Σύμβασης προμήθειας πετρελαιοειδών προϊόντων της 1.8.2009 μεταξύ της ΕΛ.ΠΕ και της Shell.

⁸⁶ Βλ. γενικά Νικόλαο Ε. Ζευγώλη, Η υποχρέωση μη ανταγωνισμού ως δευτερεύων περιορισμός, Αθήνα, 2007, σ. 29-38.

Γ. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝΩΝ ΒΑΣΕΙ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 2 Ν. 703/1977 ΚΑΙ 102 ΣΛΕΕ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

129. Σύμφωνα με τα άρθρα 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ, απαγορεύεται η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μιας επιχείρησης (ή και περισσοτέρων) στο σύνολο ή σε μέρος της αγοράς. Η καταχρηστική αυτή εκμετάλλευση μπορεί να συνίσταται ιδίως:

- 1) στον άμεσο ή έμμεσο εξαναγκασμό για καθορισμό είτε των τιμών αγοράς ή πώλησης, είτε άλλων, μη εύλογων όρων συναλλαγής,
- 2) στον περιορισμό της παραγωγής, της κατανάλωσης ή της τεχνολογικής ανάπτυξης, επί ζημιά των καταναλωτών,
- 3) στην εφαρμογή άνισων όρων για ισοδύναμες παροχές, ιδίως στην αδικαιολόγητη άρνηση πωλήσεων, αγορών ή άλλων συναλλαγών, κατά τρόπο ώστε ορισμένες επιχειρήσεις να τίθενται σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό και
- 4) στην εξάρτηση της σύναψης συμβάσεων από την αποδοχή, εκ μέρους των αντισυμβαλλομένων, πρόσθετων παροχών ή σύναψης πρόσθετων συμβάσεων που, από τη φύση τους ή σύμφωνα με τις εμπορικές συνήθειες, δεν συνδέονται με το αντικείμενο των συμβάσεων αυτών.

130. Απαραίτητες προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ είναι η ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης και η καταχρηστική εκμετάλλευση της θέσης αυτής. Όσον αφορά την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης, βάσει της ανωτέρω ανάλυσης, προκύπτει ότι η ΕΛ.ΠΕ, με μερίδιο αγοράς που κυμαίνεται - με μικρές διαφοροποιήσεις - γύρω στο 75%, κατέχει δεσπόζουσα θέση στη σχετική αγορά διύλισης πετρελαιοειδών.⁸⁷ Σε κάθε περίπτωση, παρέλκει διεξοδικότερη ανάλυση της ύπαρξης δεσπόζουσας θέσης στη συγκεκριμένη αγορά, καθότι προδήλως δεν πληρούται η δεύτερη προϋπόθεση, δηλαδή η καταχρηστική συμπεριφορά.⁸⁸

---

⁸⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, ΕΕ 2009 C 45/7, παρ. 13-15 (ιδιαίτερα παρ. 15), όπου τονίζεται «ότι όσο υψηλότερο είναι το μερίδιο αγοράς και όσο μεγαλύτερη είναι η χρονική περίοδος που κατέχεται το μερίδιο αυτό, τόσο πιθανότερο είναι να συνιστά σημαντική προκαταρκτική ένδειξη για την ύπαρξη δεσπόζουσας θέσης».

⁸⁸ Πρβλ. Απόφαση ΕΑ 364/V/2007, όπου η Επιτροπή Ανταγωνισμού εξέτασε μόνο τη δεύτερη προϋπόθεση και απέρριψε την καταγγελία περί εφαρμογής του άρθρου 2 του Ν. 703/1977. Βλ. και ΔΕφαθ 2057/2010, παρ. 25, όπου γίνεται δεκτό ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν διέγνωσε με σαφήνεια και ρητά την κατοχή δεσπόζουσας θέσης από μια επιχείρηση, είναι νομικά αδιάφορο, εφόσον εκείνο που απαγορεύεται είναι η κατάχρηση και όχι η κατοχή δεσπόζουσας θέσης.

131. Τα άρθρα 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ δεν απαγορεύουν την κατοχή ή την απόκτηση της δεσπόζουσας θέσης αλλά μόνο την καταχρηστική εκμετάλλευσή της. Η έννοια της καταχρηστικής εκμετάλλευσης είναι αντικειμενική έννοια και αφορά στη συμπεριφορά μίας επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση που της επιτρέπει να επηρεάζει τη διάρθρωση της αγοράς, όπου, λόγω της ίδιας της παρουσίας της επιχείρησης αυτής ο βαθμός ανταγωνισμού έχει ήδη περιορισθεί και η οποία συμπεριφορά, μέσω της χρησιμοποίησης διαφορετικών μεθόδων από αυτές που εφαρμόζονται υπό κανονικές συνθήκες ανταγωνισμού σε προϊόντα ή υπηρεσίες στο πλαίσιο των συναλλαγών, έχει ως αποτέλεσμα την παρεμπόδιση της διατήρησης του επιπέδου του εναπομένου ανταγωνισμού ή της περαιτέρω ανάπτυξής του.⁸⁹
132. Στο πλαίσιο αυτό, ερευνάται, ειδικότερα, αν ο κατέχων δεσπόζουσα θέση χρησιμοποίησε τις δυνατότητες που του προσφέρει η θέση αυτή για να αρυστεί εμπορικά πλεονεκτήματα που δεν θα μπορούσε να αποκτήσει σε περίπτωση κανονικού και επαρκώς αποτελεσματικού ανταγωνισμού.⁹⁰
133. Επομένως, κρίσιμο στοιχείο για το χαρακτηρισμό μιας συμπεριφοράς ως καταχρηστικής αποτελεί η ίδια η συμπεριφορά της δεσπόζουσας επιχείρησης «αντικειμενικώς λαμβανόμενη» και όχι τα κίνητρα ή ο σκοπός της,⁹¹ που συνιστούν απλώς ελαφρυντικό ή επιβαρυντικό παράγοντα. Αρκεί δε η συμπεριφορά αυτή να τείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό ή, με άλλα λόγια, αρκεί να είναι ικανή ή να ενδέχεται να έχει ένα τέτοιο αποτέλεσμα.⁹² Έτσι, για τη στοιχειοθέτηση της παράβασης των άρθρων 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ δεν είναι αναγκαίο να αποδειχθεί ότι η καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης μίας επιχείρησης είχε συγκεκριμένο αποτέλεσμα, αλλά αρκεί να αποδειχθεί ότι αυτή η καταχρηστική συμπεριφορά κατατείνει να περιορίσει τον ανταγωνισμό, δηλαδή, ότι μπορεί να έχει τέτοιο αποτέλεσμα ανεξαρτήτως του αν αυτό δεν επήλθε τελικά.⁹³

---

⁸⁹ Βλ. ΔΕφαθ 2116/2004, ΔΕΕ 2005, σ. 430. Βλ., επίσης, υπόθ. 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ειδική Ελληνική Έκδοση) 1979 σ. I-215, παρ. 91· υπόθ. C-62/86, *AKZO Chemie BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1991 σ. I-3359, παρ. 69.

⁹⁰ Υπόθ. 27/76, *United Brands Company and United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ειδική Ελληνική Έκδοση) 1978 σ. 75, παρ. 249· υπόθ. C-52/07, *Kanal 5 Ltd και TV 4 AB κατά Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) ura*, Συλλ. 2008 σ. I-9275, παρ. 27.

⁹¹ Υπόθ. T-65/89, *BPB Industries Plc και British Gypsum Ltd κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1993 σ. II-389, παρ. 69-70.

⁹² ΔΕφαθ 2116/2004· υπόθ. T-203/01, *Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής (Michelin II)*, Συλλ. 2003 σ. II-4071, παρ. 239.

⁹³ ΔΕφαθ 2116/2004· υπόθ. T-219/99, *British Airways plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003 σ. II-5917, παρ. 293 και 297.

134. Υπογραμμίζεται, τέλος, η «ιδιαίτερη ευθύνη» που φέρει κάθε δεσπόζουσα επιχείρηση να μη βλάπτει με τη συμπεριφορά της την ύπαρξη πραγματικού και ανόθευτου ανταγωνισμού στη σχετική αγορά.⁹⁴

2. ΠΕΡΙ ΥΠΕΡΒΟΛΙΚΗΣ ΤΙΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

135. Τα άρθρα 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ, επιδιώκουν αφενός μεν, κατά κύριο λόγο να διαφυλάξουν την ανταγωνιστική διαδικασία και να εξασφαλίσουν ότι οι επιχειρήσεις που κατέχουν δεσπόζουσα θέση δεν αποκλείουν τους ανταγωνιστές τους με μη αξιοκρατικά μέσα, αφετέρου δε να ελέγξουν και συμπεριφορές που έχουν ως αποτέλεσμα την **άμεση εκμετάλλευση των καταναλωτών**, όπως για παράδειγμα η χρέωση μη δίκαιων/εύλογων τιμών.⁹⁵ Πράγματι, οι επιχειρήσεις με δεσπόζουσα θέση απαγορεύεται να εκμεταλλεύονται τη δεσπόζουσα θέση τους σε βαθμό ή κατά τρόπο ώστε να επιβάλλονται τιμές, όροι ή άλλες συνθήκες συναλλαγών που δεν εντάσσονται στην ομαλή λειτουργία της αγοράς και δεν θα μπορούσαν να επιβληθούν χωρίς την οικονομική εξουσία που παρέχει σε μια επιχείρηση η δεσπόζουσα θέση της.⁹⁶

136. Στην εσωτερική έννομη τάξη, η Επιτροπή Ανταγωνισμού έχει αποφανθεί ότι:
«[ο] καταχρηστικός χαρακτήρας της τιμής της επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση προσδιορίζεται από τη σύγκριση της τιμής με εκείνη που θα διαμορφωνόταν υπό συνθήκες ανταγωνισμού. Ως μέτρο σύγκρισης μπορεί να χρησιμεύει είτε η τιμή που διαμορφώνεται σε μια γεωγραφικά διαφορετική αγορά, υπό συνθήκες ανταγωνισμού, είτε μια «τεχνητή» τιμή που προκύπτει από το κόστος συν ένα εύλογο περιθώριο κέρδους. Διαφορές μεταξύ της υπό κρίση αγοράς και της συγκρίσιμης αγοράς, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη με κάποιες προσαυξήσεις στη συγκρίσιμη τιμή. Δεδομένου ότι η καταχρηστική συμπεριφορά μπορεί να γίνει δεκτή, όταν η συμπεριφορά αυτή υπερβαίνει σαφώς τα όρια της συμπεριφοράς που θα είχε εκδηλωθεί υπό συνθήκες ανταγωνισμού, μια υψηλή τιμή επιχείρησης με δεσπόζουσα θέση δεν είναι καταχρηστική κάθε φορά που υπερβαίνει την

⁹⁴ Βλ., μεταξύ άλλων, υπόθ. 322/81, *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin κατά Επιτροπής (Michelin I)*, Συλλ. 1983 σ. 3461, παρ. 57· υπόθ. T-83/91, *Tetra Pak International SA κατά Επιτροπής (Tetra Pak II)*, Συλλ. 1994 σ. II-755, παρ. 114. Βλ. και Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, ΕΕ 2009 C 45/7, παρ. 1.

⁹⁵ Πρβλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής - Κατευθύνσεις σχετικά με τις προτεραιότητες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο της εφαρμογής του άρθρου 82 της συνθήκης ΕΚ σε καταχρηστικές συμπεριφορές αποκλεισμού που υιοθετούν δεσπόζουσες επιχειρήσεις, ΕΕ 2009 C 45/7, παρ. 6-7.

⁹⁶ Βλ. Θεοδώρα Ζιάμου, εις: Σκουρής (Επιμ.), *Ερμηνεία Συνθηκών για την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα*, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003, σ. 720-721.

«υποθετική» ανταγωνιστική τιμή, αλλά μόνον όταν η υπέρβαση αυτή είναι σημαντική».⁹⁷

137. Στο Ενωσιακό δίκαιο, η έννοια της «μη δίκαιης τιμής» κατά το άρθρο 102 ΣΛΕΕ καθορίστηκε από τη νομολογία του ΔΕΕ στην υπόθεση *United Brands*.⁹⁸ Το ΔΕΕ υιοθέτησε ένα τεστ δυο βημάτων⁹⁹ για τον καθορισμό των περιπτώσεων υπερβολικής τιμολόγησης. Σύμφωνα με το εν λόγω τεστ, για να στοιχειοθετηθεί **υπερβολική τιμολόγηση** πρέπει

α) να καθορισθεί αν υφίσταται υπερβολική δυσαναλογία μεταξύ των δαπανών (κόστους) που πράγματι έγιναν από τη δεσπόζουσα επιχείρηση και της τιμής που πράγματι ζητήθηκε από αυτή, και

β) αν προκύπτει τέτοια δυσαναλογία, να εξετασθεί αν η τιμή που επιβλήθηκε ήταν μη εύλογη, είτε αφεαυτή είτε σε σύγκριση με τα ανταγωνιστικά προϊόντα.¹⁰⁰

138. Προκειμένου να πληρούνται το **πρώτο σκέλος** της νομολογίας *United Brands*, πρέπει η διαφορά μεταξύ κόστους και τελικής τιμής πωλήσεως του σχετικού προϊόντος ή της σχετικής υπηρεσίας να είναι ιδιαίτερα σημαντική, έτσι ώστε τα καθαρά περιθώρια κέρδους της δεσπόζουσας επιχείρησης να είναι εξαιρετικά υψηλά (μη εύλογα). Τίθεται βέβαια το ζήτημα ποιο μέτρο κόστους (cost measure) είναι κατάλληλο για μια τέτοια σύγκριση. Η οικονομική θεωρία υποστηρίζει ότι σε συνθήκες ανταγωνιστικής ισορροπίας η τιμή ενός προϊόντος είναι ίση με το οριακό κόστος παραγωγής (marginal cost – MC). Πέραν του οριακού κόστους, έχουν προταθεί τόσο το μέσο μακροπρόθεσμο επαυξητικό κόστος (long-run average incremental cost - LRAIC), για τον υπολογισμό του οποίου συνυπολογίζονται και τα

---

⁹⁷ Απόφαση ΕΑ 245/III/2003, VIII.A. Στην υπόθεση αυτή η Επιτροπή Ανταγωνισμού υιοθέτησε το κριτήριο της σύγκρισης των τιμών με τις τιμές αντίστοιχων αλλοδαπών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με το σκεπτικό της, όταν η σύγκριση ορισμένων τιμών δεν γίνεται με αντίστοιχες ανταγωνιστικές τιμές, αλλά με τιμές που διαμορφώνονται υπό παρόμοιες συνθήκες, ο καταχρηστικός χαρακτήρας της εξεταζόμενης τιμής δεν είναι απαραίτητο να βρίσκεται σε υπέρμετρη απόκλιση από εκείνη της τιμής σύγκρισης. Σύμφωνα άλλωστε με τη μέθοδο του «yardstick competition», διενεργείται κατ' ουσίαν σύγκριση της απόδοσης μιας επιχείρησης με την απόδοση άλλων επιχειρήσεων. Όταν χρησιμοποιείται η μέθοδος του «yardstick competition», πρέπει να εντοπίζεται ο κατάλληλος ανταγωνιστής. Τέλος, δεν μπορεί να λαμβάνει χώρα μια τέτοια σύγκριση μεταξύ Κρατών Μελών, εκ των οποίων το ένα έχει υψηλές γενικά τιμές ενώ το άλλο γενικά χαμηλές (βλ. Richard Whish, *Competition Law*, Οξφόρδη, 2009, σ. 713-714).

⁹⁸ Υπόθ. 27/76, *United Brands Company and United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ειδική Ελληνική Έκδοση) 1978 σ. 75.

⁹⁹ Βλ. Nils Wahl, *Exploitative High Prices and European Competition Law – A Personal Reflection*, εις: Swedish Competition Authority (Επιμ.), *The Pros and Cons of High Prices*, Kalmar, 2007, σ. 63.

¹⁰⁰ Υπόθ. 27/76, *United Brands Company and United Brands Continentaal BV κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ειδική Ελληνική Έκδοση) 1978 σ. 75, παρ. 252.

μη ανακτήσιμα κόστη κατά την είσοδο σε μια αγορά, όσο και το μέσο συνολικό κόστος (average total cost - ATC).¹⁰¹

139. Βεβαίως, μεγάλα ποσοστά κερδοφορίας, από μόνα τους, δεν είναι κρίσιμα, καθότι μπορεί να οφείλονται σε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα της επιχείρησης ή στη μικρή κεφαλαιακή βάση.¹⁰² Επίσης, συχνά το μετρήσιμο κόστος παραγωγής σε ένα κλάδο δεν είναι και το πραγματικό, επειδή δεν περιλαμβάνει τον παράγοντα κίνδυνος. Με άλλα λόγια, υψηλά κέρδη σε ένα κλάδο μπορεί απλώς να αντανακλούν τις μειωμένες επενδύσεις και το σχετικά μικρό αριθμό επιχειρήσεων λόγω του κινδύνου, ανταμοίβοντας αυτούς που επιτυχώς ανέλαβαν τον κίνδυνο αυτό σε προγενέστερο χρόνο.
140. Προκειμένου να πληρούται το **δεύτερο σκέλος** της νομολογίας *United Brands* και να προσδιορισθεί, εάν οι συγκεκριμένες τιμές που επιβάλλονται στα υπό εξέταση προϊόντα είναι εύλογες ή υπερβολικά υψηλές, διενεργείται ανάλυση κόστους και κερδοφορίας της επιχείρησης και συγκριτική ανάλυση αγοράς, κυρίως με αγορές με ομοειδή χαρακτηριστικά που λειτουργούν υπό συνθήκες ανταγωνισμού, αφού ληφθούν υπόψη όλοι οι ειδικότεροι παράγοντες (π.χ. η αύξηση του πληθωρισμού). Ας σημειωθεί, ότι στην υπόθεση *United Brands* έγινε σύγκριση των τιμών με το κόστος παραγωγής και μεταξύ των Κρατών Μελών της τότε Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας («ΕΟΚ») και το ΔΕΕ δέχθηκε ότι μολονότι η τιμή των μπανανών Chiquita και των προϊόντων των ανταγωνιστών της δεσπόζουσα επιχείρησης ήταν διαφορετική, αυτή η διαφορά ανερχόταν στο 7%, διαφορά που δεν θεωρήθηκε ως υπερβολική και άρα ως μη εύλογη.
141. Ως προς την καταγγελλόμενη πρακτική της υπερβολικής τιμολόγησης εκ μέρους των δύο εγχώριων εταιριών διύλισης, η Επιτροπή Ανταγωνισμού επικεντρώνεται στην εξέταση της συμπεριφορά της ΕΛ.ΠΕ, η οποία μόνη μπορεί να θεωρηθεί ασφαλώς ότι κατέχει δεσπόζουσα θέση στην εξεταζόμενη σχετική αγορά, ενώ δεν γεννάται θέμα για τη ΜΟΗ, η οποία δεν είναι δεσπόζουσα επιχείρηση.
142. Καταρχήν, πρέπει να τονιστεί ότι τα προϊόντα πετρελαίου αποτελούν εμπορεύματα (commodities) των οποίων η τιμή πώλησης δεν καθορίζεται με τη λογική κόστους κτήσης συν κέρδος («cost plus») αλλά εξαρτάται από τη συνεχώς μεταβαλλόμενη διεθνή αγορά πετρελαίου, τις διακυμάνσεις της οποίας ακολουθεί σε σημαντικό βαθμό και η Ελληνική αγορά πετρελαιοειδών. Οι διεθνείς τιμές καθορίζονται τόσο από τα χρηματιστήρια πετρελαίου όσο και από τα μεγέθη των

¹⁰¹ Βλ. ενδεικτικά Robert O'Donoghue - A. Jorge Padilla, *The Law and Economics of Article 82 EC*, Οξφόρδη-Πόρτλαντ, 2006, σ. 614· David Evans - A. Jorge Padilla, *Excessive Prices: Using Economics to Define Administrative Legal Rules*, *Journal of Competition Law & Economics*, 1, 2005, 97-122, σ. 119.

¹⁰² Βλ. Λάμπρο Ε. Κοτσίρη, *Δίκαιο ανταγωνισμού, Αθέμιτου και ελεύθερου*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2000, σ. 533.

αγορών (προσφορά, ζήτηση, αποθέματα, κ.ο.κ). Οι εγχώριες εταιρίες διύλισης αγοράζουν το αργό πετρέλαιο, τις πρώτες ύλες και τα τελικά προϊόντα με βάση συμβόλαια στηριζόμενα στις δημοσιευόμενες επικρατούσες τιμές, χωρίς να γνωρίζουν εκ των προτέρων την τελική τιμή αγοράς. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, οι τελευταίες να πωλούν τα προϊόντα τους κατά αντίστοιχο τρόπο, ακολουθώντας τις διακυμάνσεις της διεθνούς αγοράς.

143. Ως εκ τούτου, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της αγοράς, δεν δύναται να υπολογισθεί το μακροχρόνιο επαυξητικό κόστος, έτσι ώστε να διαπιστωθεί εάν η τιμή διυλιστηρίου υπερβαίνει κατά πολύ το ανταγωνιστικό επίπεδο. Έτσι, το ζήτημα της καταγγελλόμενης πρακτικής (υπερβολική τιμολόγηση ως προς τις τιμές διυλιστηρίου) δεν μπορεί να εξετασθεί με την «κλασική» έννοια των τιμών που είναι μεγαλύτερες του οριακού κόστους (MC) ή του μέσου μεταβλητού κόστους (AVC), ούτε μπορεί να υπολογιστεί το μέσο μακροχρόνιο επαυξητικό κόστος διύλισης (LRAIC).
144. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή Ανταγωνισμού κρίνει ότι είναι δυσχερέστατη η εξέταση του πρώτου σκέλους του τεστ της νομολογίας *United Brands* στην παρούσα υπόθεση. Από τη στιγμή, όμως, που τα δύο σκέλη του ανωτέρω τεστ είναι σωρευτικά, αρκεί η Επιτροπή Ανταγωνισμού να καταλήξει ότι δεν πληρούται το δεύτερο σκέλος, δηλαδή, ότι οι επιβαλλόμενες τιμές δεν είναι υπερβολικές ή μη εύλογες, είτε αφεαυτές, είτε σε σύγκριση με άλλες αγορές, προκειμένου να εξαχθεί τελικό συμπέρασμα για το αν υπήρξε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης.
145. Τη συγκεκριμένη ακριβώς μεθοδολογία ακολούθησε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Απόφαση *Port of Helsingborg*.¹⁰³ Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ακολουθώντας¹⁰⁴ τη μεθοδολογία του ΔΕΕ στην υπόθεση *United Brands*, θεώρησε ότι τα ως άνω δυο σκέλη του σχετικού τεστ είναι σωρευτικά.¹⁰⁵ Ενόψει της σωρευτικότητας αυτής και των εξαιρετικών δυσχερειών στην σύγκριση μεταξύ κόστους και αιτούμενων τιμών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέκρινε¹⁰⁶ να προχωρήσει στην εξέταση του δεύτερου σκέλους του σχετικού τεστ, δηλαδή, στην ανάλυση των τιμών ως προς το υπερβολικό ή μη εύλογο αυτών, όπως εν προκειμένω πράττει και η Επιτροπή Ανταγωνισμού.¹⁰⁷
146. Στην παρούσα υπόθεση, η Επιτροπή Ανταγωνισμού, ερχόμενη στην εξέταση του δεύτερου σκέλους του τεστ της νομολογίας *United Brands*, ύστερα από ενδελεχή

¹⁰³ Απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής της 23.7.2004 COMP/A.36.568/D3-*Port of Helsingborg*.

¹⁰⁴ Ο.π., παρ. 103.

¹⁰⁵ Ο.π., παρ. 142 και 147.

¹⁰⁶ Ο.π., παρ. 158.

¹⁰⁷ Βλ. και Carles Esteva Mosso - Stephen Ryan - Svend Albaeck - María Luisa Tierno Centella, Article 82, εις: Faull & Nikpay (Επιμ.), *The EC Law of Competition*, Οξφόρδη, 2007, σ. 400.

έρευνα, κρίνει ότι δεν προέκυψε, όπως διεξοδικά αναπτύχθηκε,¹⁰⁸ ζήτημα υπερτιμολόγησης των πετρελαιοειδών σε σχέση με τις διακυμάνσεις των τιμών του αργού πετρελαίου (\$/βαρέλι). Πιο συγκεκριμένα, οι τιμές διυλιστηρίου διαμορφώνονται σε ικανοποιητικό στατιστικό συσχετισμό με τις διεθνείς τιμές αργού πετρελαίου, οι δε μεταβολές (αυξήσεις / μειώσεις) στην τιμή του Brent ενσωματώνονται στις προ φόρων λιανικές τιμές των προϊόντων πετρελαίου.¹⁰⁹

147. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα παραπάνω συνάδουν με αντίστοιχες διαπιστώσεις της ΡΑΕ, η οποία κατέληξε ότι, κατά τη σχετική για την καταγγελία περίοδο, δεν προκύπτει, στο σύνολο της Ελληνικής επικράτειας, ζήτημα υπερτιμολόγησης των πετρελαιοειδών σε σχέση με τις διακυμάνσεις των τιμών του αργού πετρελαίου.¹¹⁰
148. Τέλος, όσον αφορά στο γεγονός ότι ενδεχόμενη αύξηση της προμήθειας (premium) δύναται να επιβληθεί μονομερώς από τις καταγγελλόμενες, τούτο δεν γεννά κανένα θέμα, καθότι προβλέπεται μόνον «εφόσον διεθνώς παρατηρούνται απρόβλεπτες μεταβολές συνθηκών αγοράς»,¹¹¹ ο δε αγοραστής (ήτοι κατά κανόνα οι εταιρείες εμπορίας) διατηρεί το δικαίωμα καταγγελίας της σύμβασης.¹¹² Η δυνατότητα αύξησης της τιμής σε περίπτωση αιφνίδιας και σε διεθνές επίπεδο μεταβολής των συνθηκών αγοράς κρίνεται εύλογη, λαμβάνοντας υπόψη και την έλλειψη σταθερότητας και άρα την αβεβαιότητα επί των τιμών των πετρελαιοειδών.
149. Βάσει των ανωτέρω, η Επιτροπή Ανταγωνισμού δεν θεωρεί ότι εφαρμόστηκε υπερβολική τιμολόγηση από την ΕΛ.ΠΕ (αλλά και από την ΜΟΗ), η οποία θα μπορούσε να λάβει τα χαρακτηριστικά της κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης. Κατά συνέπεια, τα άρθρα 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ δεν μπορούν εν προκειμένω να τύχουν εφαρμογής.

3. ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΠΤΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΛ.ΠΕ

150. Περίπτωση καταχρηστικής συμπεριφοράς, εκτός από την υπερβολική τιμολόγηση, δύναται να συνιστά και η παροχή εκπτώσεων από μία επιχείρηση που βρίσκεται σε δεσπόζουσα θέση. Ειδικότερα, οι «εκπτώσεις υπό προϋποθέσεις» χορηγούνται σε πελάτες ως επιβράβευση μιας συγκεκριμένης αγοραστικής συμπεριφοράς, συνήθως εάν οι αγορές τους στη διάρκεια μιας καθορισμένης περιόδου αναφοράς υπερβαίνουν ένα ορισμένο όριο, οπότε η έκπτωση είτε χορηγείται για το σύνολο των αγορών (αναδρομική έκπτωση) ή μόνο για εκείνες που υπερβαίνουν το προβλεπόμενο όριο (επαυξητικές εκπτώσεις).

¹⁰⁸ Βλ. ανωτέρω παρ. 74-78.

¹⁰⁹ Βλ. ανωτέρω τη διεξοδική ανάλυση του κεφ. V, ιδίως παρ. 80 επ.

¹¹⁰ ΡΑΕ, Έκθεση Πεπραγμένων, Ιανουάριος 2003 – Μάρτιος 2004, σ. 318.

¹¹¹ Βλ. άρθρο 8 παρ. 2, στοιχ. α), εδ. α' της Σύμβασης προμήθειας πετρελαιοειδών προϊόντων της 1.8.2009 μεταξύ της ΕΛ.ΠΕ και της Shell.

¹¹² Ο.π., άρθρο 8 παρ. 2, στοιχ. α), εδ. γ'.

151. Οι εκπτώσεις υπό προϋποθέσεις δεν αποτελούν ασυνήθιστη εμπορική πρακτική. Οι επιχειρήσεις μπορεί να προσφέρουν τέτοιες εκπτώσεις για να προσελκύσουν μεγαλύτερη ζήτηση και μπορεί να είναι επωφελείς για τους πελάτες και άρα και για τους καταναλωτές. Ωστόσο, οι εκπτώσεις αυτές, όταν χορηγούνται από επιχείρηση που κατέχει δεσπίζουσα θέση, μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να προκαλούν πραγματικό ή δυνητικό αποκλεισμό ανταγωνιστών (foreclosure). Ιδίως, ένα σύστημα εκπτώσεων, των οποίων το ποσοστό δεν αυξάνεται αναλογικά με το ύψος των αγορών αλλά βασίζεται στην «πίστη» του πελάτη ή στον καθορισμό επίτευξης εξατομικευμένου στόχου για τον κάθε πελάτη, μπορεί να κριθεί ότι αντιβαίνει στα άρθρα 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ. Πρόκειται για τις λεγόμενες «εκπτώσεις πιστών πελατών» και «εκπτώσεις επιτεύξεων στόχων».¹¹³
152. Αντίθετα, συστήματα εκπτώσεων βάσει ποσότητας, συνδεδεμένα αποκλειστικά με τον όγκο των προϊόντων που αγοράζει ο ενδιαφερόμενος από μια δεσπίζουσα επιχείρηση, θεωρείται γενικά ότι δεν έχουν ως αποτέλεσμα τον απαγορευόμενο από τα άρθρα 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ αποκλεισμό των ανταγωνιστών της δεσπίζουσας επιχείρησης από την αγορά και τούτο διότι η αύξηση της πωλούμενης ποσότητας συνεπάγεται μείωση του κόστους για τον προμηθευτή, με συνέπεια αυτός να μετακυλύει μέρος της μείωσης αυτής στον πελάτη του μέσω χαμηλότερων τιμών. Επομένως, οι εκπτώσεις με βάση την αγοραζόμενη ποσότητα απορρέουν από τα κέρδη σε απόδοση και από τις οικονομίες κλίμακος που πραγματοποιεί η δεσπίζουσα επιχείρηση και είναι νόμιμες.¹¹⁴
153. Εν προκειμένω, δεν υπήρξε κάποια αιτίαση από τον καταγγέλλοντα ή από τρίτους (ανταγωνιστές, εταιρίες εμπορίας, μεγάλοι τελικοί καταναλωτές, κ.ο.κ) ότι το εκπτώτικό σύστημα της ΕΛ.ΠΕ αποκλείει ή παρεμποδίζει τους ανταγωνιστές της ΕΛ.ΠΕ (δηλαδή ουσιαστικά την ΜΟΗ), αλλά ούτε και προκύπτει κάτι τέτοιο από τα στοιχεία του φακέλου. Οι εκπτώσεις που παρέχει η ΕΛ.ΠΕ δεν μπορούν να θεωρηθούν εκπτώσεις πίστεως ή ακόμα και επίτευξης στόχων, αλλά αντίθετα είναι εκπτώσεις όγκου (volume discounts), παρέχονται κλιμακωτά και χορηγούνται με

¹¹³ Βλ. υπόθ. T-203/01, *Manufacture française des pneumatiques Michelin κατά Επιτροπής (Michelin II)*, Συλλ. 2003 σ. II-4071, παρ. 56-60.

¹¹⁴ Ο.π., ιδίως παρ. 58, «εάν η αύξηση της παρεχόμενης ποσότητας συνεπάγεται μείωση του κόστους για τον προμηθευτή, αυτός δικαιούται να μετακυλήσει τη μείωση αυτή στον πελάτη του μέσω ευνοϊκότερης τιμολογήσεως [...] Επομένως, οι εκπτώσεις λόγω ποσότητας θεωρείται ότι αντανακλούν τα κέρδη σε απόδοση και τις οικονομίες κλίμακος που πραγματοποίησε η κατέχουσα δεσπίζουσα θέση επιχείρηση». Βλ. και υπόθ. T-219/99, *British Airways plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003 σ. II-5917, παρ. 246· υπόθ. T-57/01, *Solvay SA κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2009 II-4621, παρ. 318. Βλ. επίσης ΔΕφαΘ 2265/2010, παρ. 34: «δεν απαγορεύονται οι παρεχόμενες [από δεσπίζουσα επιχείρηση] σε όλους τους πελάτες εκπτώσεις με βάση τον όγκο των παραγγελιών, αφού με την αύξηση του όγκου των παραγγελιών επιτυγχάνεται μείωση του κόστους διάθεσης των αγαθών μέσω εξοικονόμησης εξόδων μεταφοράς, αποθήκευσης κλπ.».

- βάση ποσοτικά και μόνο κριτήρια. Επομένως, δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι αποκλείουν ή παρεμποδίζουν τον ανταγωνισμό της ΕΛ.ΠΕ.
154. Όμως, η παροχή εκπτώσεων, εκτός από **αποκλεισμό των ανταγωνιστών** της δεσπόζουσας επιχείρησης κατά τα ανωτέρω, μπορεί ταυτόχρονα να συνιστά και **διακριτική μεταχείριση των πελατών** της τελευταίας.¹¹⁵
155. Προκειμένου να διαγνωσθεί διακριτική μεταχείριση από μέρους μιας δεσπόζουσας επιχείρησης, πρέπει να αποδειχθεί: α) ότι η δεσπόζουσα επιχείρηση εφαρμόζει έναντι των πελατών της άνισους όρους επί ισοδυνάμων παροχών και β) ότι οι τελευταίοι περιέρχονται, ως εκ τούτου, σε μειονεκτική θέση από πλευράς ανταγωνισμού.¹¹⁶
156. Η Ενωσιακή νομολογία είναι πλούσια σε υποθέσεις, όπου ορισμένη εκπτωτική πολιτική δεσποζουσών επιχειρήσεων που έχει θεωρηθεί ως πρακτική αποκλεισμού (αντίθετη στο άρθρο 102 στοιχ. β' ΣΛΕΕ), συνιστά, επίσης, και διακριτική μεταχείριση πελατών (αντίθετη στο άρθρο 102 στοιχ. γ' ΣΛΕΕ).¹¹⁷ Αντίθετα, δεν υπάρχει πλούσια Ενωσιακή νομολογία που να αφορά στην εφαρμογή μόνο του άρθρου 102 στοιχ. γ' ΣΛΕΕ (διακριτική μεταχείριση) σε περιπτώσεις εκπτώσεων όγκου που δεν απαγορεύονται από το άρθρο 102 στοιχ. β' ΣΛΕΕ (δηλαδή δεν οδηγούν σε αποκλεισμό ανταγωνιστών).¹¹⁸
157. Τούτο εξηγείται από το ότι η χορήγηση σε μικρότερες εταιρίες χαμηλότερων σε ύψος εκπτώσεων σε σύγκριση με τις χορηγούμενες εκπτώσεις σε μεγαλύτερες

---

¹¹⁵ Βλ. υπόθ. T-219/99, *British Airways plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003 σ. II-5917, όπου γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ του αποκλεισμού των ανταγωνιστών (παρ. 241-249) και της διακριτικής μεταχείρισης των αντισυμβαλλομένων / πελατών (παρ. 233-240). Βλ. γενικά Robert O'Donoghue - A. Jorge Padilla, *The Law and Economics of Article 82 EC*, Οξφόρδη-Πόρτλαντ, 2006, σ. 204-205.

¹¹⁶ Υπόθ. C-95/04 P, *British Airways plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2007 σ. I-2331, παρ. 143-144· υπόθ. C-52/07, *Kanal 5 Ltd και TV 4 AB κατά Föreningen Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) ura*, Συλλ. 2008 σ. I-9275, παρ. 44. Πρβλ. και Απόφαση ΕΑ 486/VI/2010, 2 in fine.

¹¹⁷ Βλ. συνεκδ. υπόθ. 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, *Coöperatieve Vereniging "Suiker Unie" UA κ.ά. κατά Επιτροπής*, Συλλ. 1975 (Ειδική Ελληνική Έκδοση) σ. 507, παρ. 522-523· υπόθ. 85/76, *Hoffmann-La Roche & Co. AG κατά Επιτροπής*, Συλλ. (Ειδική Ελληνική Έκδοση) 1979 σ. I-215, παρ. 90· υπόθ. T-219/99, *British Airways plc κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2003 σ. II-5917, παρ. 248.

¹¹⁸ Οι λίγες περιπτώσεις όπου έχει διαγνωσθεί ότι οι εκπτώσεις όγκου, αν και δεν οδηγούν σε αποκλεισμό ανταγωνιστών, εντούτοις συνιστούν διακριτική μεταχείριση, αφορούν είτε μόνο αεροδρόμια (κυρίως ως δημόσιες επιχειρήσεις) που ευνοούν τους εθνικούς αερομεταφορείς, είτε πρακτικές παρεμπόδισης ή αποθάρρυνσης εισαγωγών / εξαγωγών εντός της εσωτερικής αγοράς (γεωγραφικές διακρίσεις). Βλ. Damien Gerard, *Price Discrimination under Article 82(c) EC: Clearing up the Ambiguities*, εις: Geradin (Επιμ.), *GCLC Research Papers on Article 82 EC*, Μπρυζ, 2005, σ. 130-132· Richard Whish, *Competition Law*, Οξφόρδη, 2009, σ. 750-755· Ekaterina Rousseva, *Rethinking Exclusionary Abuses in EU Competition Law*, Οξφόρδη-Πόρτλαντ, 2010, σ. 204-205.

εταιρίες, όταν οφείλεται αποκλειστικά και μόνο στον μικρότερο σχετικά όγκο των αγορών τους, δεν μπορεί να συνιστά παράβαση των άρθρων 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ.¹¹⁹ Επομένως, δεν είναι νοητή οποιαδήποτε **διακριτική** μεταχείριση, εφόσον εδώ πρόκειται περί ανομοίων μεγεθών και καταστάσεων. Αν γινόταν δεκτό το αντίθετο, τότε όλες οι εκπτώσεις ποσότητας θα μπορούσαν να θεωρηθούν ότι συνιστούν διακριτική μεταχείριση. Κάτι τέτοιο δεν συνάδει με τις βασικές αρχές του δικαίου του ανταγωνισμού και της οικονομικής επιστήμης και θα έβλαπτε τόσο τον ανταγωνισμό, όσο και τους καταναλωτές γενικότερα.

158. Όπως έχει τονίσει το ΔΕΕ,

«είναι συνυφασμένο με τη φύση ενός συστήματος εκπτώσεων λόγω ποσότητας να τυγχάνουν οι σημαντικότεροι αγοραστές ή χρήστες ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας χαμηλότερων μέσων τιμών κατά μονάδα ή, πράγμα που καταλήγει στο ίδιο αποτέλεσμα, μέσου ποσοστού εκπτώσεως ανώτερου από εκείνο που χορηγείται στους λιγότερο σημαντικούς αγοραστές ή χρήστες του προϊόντος ή της υπηρεσίας. [...] Το γεγονός και μόνον ότι το αποτέλεσμα ενός συστήματος εκπτώσεων λόγω ποσότητας καταλήγει στο να τυγχάνουν ορισμένοι πελάτες, επί δεδομένων ποσοτήτων, μέσου ποσοστού εκπτώσεως αναλογικώς υψηλότερου από άλλους σε σχέση προς τη διαφορά του αντιστοίχου όγκου των αγορών τους είναι συμφυές με αυτόν τον τύπο συστήματος και δεν μπορεί καθεαυτό να οδηγήσει στη συναγωγή του συμπεράσματος ότι το σύστημα εισάγει διακρίσεις.»¹²⁰

159. Βέβαια, το ΔΕΕ διέκρινε, στη συγκεκριμένη υπόθεση, ένα εξαιρετικό πλαίσιο πραγματικών περιστατικών, όπου τα όρια για τη χορήγηση των διαφόρων εκπτώσεων, σε συνδυασμό με τα εφαρμοζόμενα ποσοστά, οδηγούσαν στο να επιφυλάσσεται το ευεργέτημα των εκπτώσεων, ή των πρόσθετων εκπτώσεων, σε ορισμένους εμπορικούς εταίρους, εν προκειμένω σε εταιρίες της ίδιας εθνικότητας με τη δεσπόζουσα επιχείρηση, με την ταυτόχρονη χορήγηση σε αυτούς ενός οικονομικού πλεονεκτήματος που δεν δικαιολογούνταν από τον όγκο των δραστηριοτήτων τους και από τις ενδεχόμενες οικονομίες κλίμακας.¹²¹

160. Το ΔΕΕ τόνισε, ιδιαίτερα, τη θέσπιση ενός πολύ υψηλού ορίου χρήσης των υπηρεσιών της δεσπόζουσας επιχείρησης, εν προκειμένω του διαχειριστή των αερολιμένων της Λισαβόνας, του Πόρτο και του Φάρο στην Πορτογαλία, προκειμένου να δοθούν οι εκπτώσεις. Κατ' αυτόν τον τρόπο, οι εκπτώσεις δεν μπορούσαν παρά να αφορούν μόνο ορισμένους ιδιαίτερα σημαντικούς οικονομικούς εταίρους της κατέχουσας δεσπόζουσα θέση επιχειρήσεως, εν προκειμένω των Πορτογαλικών αεροπορικών εταιριών TAP και Portugalia. Επρόκειτο, δηλαδή, για

¹¹⁹ Βλ. και Robert O'Donoghue - A. Jorge Padilla, *The Law and Economics of Article 82 EC*, Οξφόρδη-Πόρτλαντ, 2006, σ. 580.

¹²⁰ Υπόθ. C-163/99, *Πορτογαλική Δημοκρατία κατά Επιτροπής*, Συλλ. 2001 σ. I-2613, παρ. 51.

¹²¹ Ο.π., παρ. 52.

κεκαλλυμένη διάκριση (βασισμένη σε εθνικά κριτήρια). Το ΔΕΕ, επίσης, τόνισε την απουσία γραμμικού χαρακτήρα της αυξήσεως των ποσοστών εκπτώσεως σε σχέση προς τις ποσότητες.¹²²

161. Ουσιαστικά, με την ανωτέρω Απόφασή του το ΔΕΕ επιβεβαίωσε, εν είδει γενικού κανόνα, ότι οι εκπτώσεις ποσότητας είναι νόμιμες.¹²³ Ο λόγος είναι ότι βασίζονται σε σοβαρά οφέλη αποτελεσματικότητας λόγω της προκύπτουσας εξοικονόμησης πόρων (cost savings). Οι σχετικές, όμως, εκπτώσεις δεν πρέπει να είναι κατ' επίφαση ποσοτικές, αλλά να πληρούν ορισμένα κριτήρια:

- α) να αποτελούν ένα γνήσιο κίνητρο για την αγορά ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας και να ανταποκρίνονται σε γνήσια εξοικονόμηση πόρων,
- β) να αντανakλούν μια σταδιακή και αναλογική αύξηση αγορών, και
- γ) να μην είναι τεχνηέντως σχεδιασμένες, ώστε να ευνοούνται μόνον ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις.¹²⁴

162. Εν προκειμένω, από τα στοιχεία του φακέλλου, προκύπτει ότι οι συγκεκριμένες εκπτώσεις όγκου (volume discounts) της ΕΛ.ΠΕ χορηγούνται με βάση αποκλειστικά ποσοτικά κριτήρια,¹²⁵ πράγμα που αποτυπώνεται είτε στις συμβάσεις με τις εταιρίες εμπορίας, είτε γίνεται γνωστό σε αυτές μέσω μεταγενέστερων επιστολών, τηλεομοιοτυπιών κ.ο.κ. Η εκπτωτική πολιτική της ΕΛ.ΠΕ είναι παρόμοια έναντι όλων των πελατών της, οι οποίοι επιβαρύνονται αρχικά (προ της χορηγούμενης έκπτωσης) με την ίδια προσαύξηση (premium),¹²⁶ οι δε εκπτώσεις παρέχονται κλιμακωτά, αναλόγως του όγκου των παραλαβών και καταβάλλονται με την εκάστοτε συναλλαγή, ενσωματώνονται δηλαδή στην τιμή διάθεσης.

163. Όπως φαίνεται στον ανωτέρω Πίνακα 5, η εκπτωτική κλίμακα της ΕΛ.ΠΕ είναι επαυξητική (incremental)¹²⁷ και χορηγείται σε όλες τις εταιρίες, εφόσον πληρούνται οι συγκεκριμένοι όγκοι (στόχοι) πωλήσεων, είναι δε εκ των προτέρων γνωστή.¹²⁸ Η

¹²² Ο.π., παρ. 53.

¹²³ Βλ. Robert O'Donoghue - A. Jorge Padilla, *The Law and Economics of Article 82 EC*, Οξφόρδη-Πόρτλαντ, 2006, σ. 595-596.

¹²⁴ Βλ. Ekaterina Rousseva, *Objective Justification and Article 82 EC in the Era of Modernisation*, εις: Amato & Ehlermann (Επιμ.), *EC Competition Law - A Critical Assessment*, Οξφόρδη-Πόρτλαντ, 2007, σ. 407-408.

¹²⁵ Βλ. ανωτέρω παρ. 72, Πίνακα 5.

¹²⁶ Πρβλ. και την ανωμοτί κατάθεση του [...] της ΕΛ.ΠΕ, [...]: «Σε κάθε μία εταιρία γίνονται γνωστές μόνο οι κλίμακες εκπτώσεων που την αφορούν με βάση τις δικές της ποσότητες, καθώς και το επόμενο κλιμάκιο στο οποίο θα μπορούσε να υπαχθεί εφόσον αυξήσει τις ποσότητές της. Η συγκεκριμένη πρακτική ισχύει τουλάχιστον από το 2004. Οι κλίμακες εκπτώσεων αποτυπώνονται είτε στο κείμενο των συμβάσεων, είτε σε ανταλλαγή επιστολών με τις εταιρίες εμπορίας κατά την ανανέωση των συμβάσεων».

¹²⁷ Πρβλ. και Πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας, σ. 28.

¹²⁸ Πρβλ. και τις ανωμοτί καταθέσεις του Γενικού Διευθυντή της εταιρίας εμπορίας [...] [...] («Από το έτος 2007 μας γίνονται γνωστές οι κλίμακες των εκπτώσεων μέσω επιστολών, τις οποίες και επισυνάπτω»), του Εμπορικού Διευθυντή της εταιρίας εμπορίας [...] («Εξ όσων θυμάμαι τα

χορηγούμενη έκπτωση, η οποία αποτελεί πεδίο ανταγωνισμού μεταξύ της ΕΛ.ΠΕ και της ΜΟΗ, ισοδυναμεί με μείωση της προσαύξεσης (premium) σε συνάρτηση με τη συμβατική ποσότητα υγρών καυσίμων που έχει συμφωνηθεί από τα δύο μέρη (εταιρία διύλισης - εταιρίες εμπορίας).¹²⁹

164. Οι παρεχόμενες από την ΕΛ.ΠΕ εκπτώσεις βασίζονται σαφώς σε οικονομίες κλίμακος που προκύπτουν από τους μεγαλύτερους όγκους που πωλούνται σε μεγαλύτερους πελάτες.¹³⁰ Σημειώνεται δε ότι η ΕΛ.ΠΕ, στο Συμπληρωματικό της Υπόμνημα, ανέφερε ότι οι διαφορές τιμών μεταξύ του μεγαλύτερου και του μικρότερου πελάτη της είναι της τάξης των [...] ευρώ ανά χιλιόλιτρο ή [...] ευρώ ανά λίτρο (για τη βενζίνη).¹³¹ Μια τέτοια ωφέλεια / έκπτωση είναι απόλυτα αναλογική και δικαιολογημένη, χωρίς να συνιστά κάποιο αξιόλογο ανταγωνιστικό μειονέκτημα σε μικρούς έναντι μεγάλων πελατών.
165. Μάλιστα, από τα στοιχεία του φακέλλου¹³² προκύπτει ότι, στην πράξη, οι εταιρίες εμπορίας είναι διασκορπισμένες στην εκπτωτική κλίμακα και όλες λαμβάνουν κάποια έκπτωση, με εξαίρεση ελάχιστες (που δεν ικανοποιούν ούτε και το πρώτο κατώφλι). Είναι δε ενδιαφέρον ότι, κατά το κρίσιμο χρονικό διάστημα που αφορά στην παρούσα υπόθεση, το υψηλότερο κατώφλι το ικανοποιεί αρκετά συχνά (και άρα λαμβάνει τη μέγιστη έκπτωση) και η BP Hellas, η οποία αποτελεί τη μεγαλύτερη κατά την περίοδο εκείνη ανταγωνίστρια της ΕΚΟ (θυγατρικής της ΕΛ.ΠΕ). Συνεπώς και αυτό καταρρίπτει τον ισχυρισμό περί διακριτικής μεταχείρισης.
166. Όσον δε αφορά στους ισχυρισμούς του καταγγέλλοντος ότι η ΕΛ.ΠΕ προσφέρει τα πετρελαιοειδή εγχώριας κατανάλωσης (βενζίνες, πετρέλαιο κίνησης και θέρμανσης) σε πολύ χαμηλότερες τιμές στην εταιρία Shell και τη ΔΕΗ (μεγάλος τελικός

ΕΛ.ΠΕ μας αποστέλλουν επιστολές με την εκπτωτική κλίμακα, τις οποίες θα σας τις προσκομίσω. Σε όσες περιπτώσεις δεν είχαμε επιστολές, είχαμε προφορική επικοινωνία με τα ΕΛ.ΠΕ»), του Εμπορικού Διευθυντή της εταιρίας εμπορίας [...] («ανέκαθεν γίνονται γνωστές οι εκπτώσεις από τα ΕΛ.ΠΕ μέσω επιστολών»), και του Προϊσταμένου Διακίνησης Εσωτερικής Αγοράς της εταιρίας εμπορίας [...] («Υπάρχει αναγραφή των εκπτώσεων στο Παράρτημα Ε της [...] σύμβασης [...] Μας γίνονται γνωστές οι κλίμακες των εκπτώσεων όταν υπάρχουν οι σχετικές αλλαγές από τα ΕΛ.ΠΕ»).

¹²⁹ Σημειώνεται, επιπλέον, ότι, ειδικά από το έτος 2009, σε περίπτωση πληρωμής των τιμολογίων εντός [...] ημερών από την ημερομηνία παράδοσης του προϊόντος, οι βασικές προσαυξήσεις μειώνονται κατά [...] \$/MT. Σημειώνεται, επίσης, ότι και η εκπτωτική πολιτική της ΜΟΗ βασίζεται στον όγκο των πωλήσεων. Βλ. ανωτέρω παρ. 73.

¹³⁰ Βλ. υπ' αριθμ. πρωτ. 426/9.6.2010 Συμπληρωματικό Υπόμνημα της ΕΛ.ΠΕ, σ. 6-7, όπου αναφέρεται χαρακτηριστικά ότι οι παραδόσεις σε μεγάλα φορτία γίνονται με δεξαμενόπλοια των 2000-3000 τόνων, σε αντίθεση με παραδόσεις σε φορτία των 30 τόνων, που γίνονται με βυτιοφόρα, και 300-500 τόνων, που γίνονται με αγωγούς ή δεξαμενόπλοια. Πρβλ. και Πρακτικά της ακροαματικής διαδικασίας, σ. 29 και 31.

¹³¹ Ο.π., σ. 7.

¹³² Σημειώνεται ότι η έρευνα της ΓΔΑ επικεντρώθηκε στην εξέταση της εκπτωτικής κλίμακας της ΕΛ.ΠΕ για τα προϊόντα 95 RON, 98 RON και 100 RON.

καταναλωτής) σε σχέση με τις υπόλοιπες εταιρίες του κλάδου, με αποτέλεσμα η εν λόγω διαφορά στην προσαύξηση να κυμαίνεται από 2,5 \$/ MT έως 6,5 \$/MT, τέτοιοι ισχυρισμοί δεν ευσταθούν και ως εκ τούτου πρέπει να απορριφθούν. Εν προκειμένω, από τα στοιχεία του φακέλλου, προκύπτει ότι οι εν λόγω αιτιάσεις του καταγγέλλοντος δεν αφορούν στην εταιρία ΕΛ.ΠΕ, αλλά στην εταιρία ΠΕΤΡΟΛΑ, η οποία έχει απορροφηθεί από τον όμιλο των ΕΛ.ΠΕ (Σεπτέμβριος 2003) και η οποία μέχρι και το 2003 **δεν κατείχε δεσπόζουσα θέση** στο στάδιο της διύλισης.¹³³

167. Η σχετική διαφοροποίηση στις προσαυξήσεις της εταιρίας ΠΕΤΡΟΛΑ ανάμεσα στην εταιρία Shell και τις υπόλοιπες εταιρίες εμπορίας, όπως καταγράφεται στον Πίνακα ανωτέρω, προκύπτει από το γεγονός ότι η Shell αποτελούσε μέχρι το έτος 2003 το μεγαλύτερο πελάτη σε όγκο κατανάλωσης της μη δεσπόζουσας εταιρίας ΠΕΤΡΟΛΑ, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνει καλύτερους όρους διαπραγμάτευσης. Επομένως, ακόμα και αν ήθελε υποθεθεί ότι η ΠΕΤΡΟΛΑ είχε κατά η σχετική περίοδο δεσπόζουσα θέση, πράγμα που δεν συμβαίνει, η εκπτώτικη της πολιτική δεν ισοδυναμούσε με διακριτική μεταχείριση εις βάρος των μικρότερων σε μέγεθος εταιριών του κλάδου.
168. Επομένως, οι εκπτώσεις που παρέχονται από τις καταγγελλόμενες επιχειρήσεις (και πάντως από την ΕΛ.ΠΕ) συνιστούν «εκπτώσεις ποσότητας», των οποίων η χορήγηση δεν συνιστά καταχρηστική συμπεριφορά υπό την έννοια των άρθρων 2 του Ν. 703/1977 και 102 ΣΛΕΕ.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αποφάσισε ομόφωνα τα εξής:

- Α) Απορρίπτει την από 19.7.2007 (αριθ. ημ. πρωτ. 4331) καταγγελία του Συνασπισμού της Αριστεράς, των Κινημάτων και της Οικολογίας κατά των εταιριών «ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΤΡΕΛΑΙΑ ΑΕ» και «ΜΟΤΟΡ ΟΙΛ (ΕΛΛΑΣ) ΔΙΥΛΙΣΤΗΡΙΑ ΚΟΡΙΝΘΟΥ ΑΕ» καθώς και δεν προέκυψαν αποδείξεις ότι στις σχετικές αγορές διύλισης πετρελαίου υπήρξε παράβαση του Ν. 703/1977 ή των άρθρων 101 και 102 ΣΛΕΕ.
- Β) Ως προς την εφαρμογή των άρθρων 1 και 2 του Ν. 703/1977 και 101 και 102 ΣΛΕΕ, διαπιστώνει ότι βάσει των στοιχείων του φακέλου δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις των εν λόγω διατάξεων και κατά τούτο απέχει από οποιαδήποτε περαιτέρω ενέργεια.

Η απόφαση εκδόθηκε την **21^η Ιουλίου 2010**.

¹³³ Πρβλ. Απόφαση ΕΑ 242/ΠΙ/2003, ΙV.3.

**ΠΡΟΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ
ΣΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ**

Η απόφαση να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης, σύμφωνα με το άρθρο 26 παρ. 6 του ισχύοντος Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Επιτροπής Ανταγωνισμού (ΦΕΚ Β' 1890/29.12.2006).

Ο Πρόεδρος

Ο Συντάκτης της απόφασης

Δημήτριος Κυριτσάκης

Ασημάκης Κομνηνός

Η Γραμματέας

Παρασκευή Α. Ζαχαριά